

Tampereen yliopisto
Johtamisen ja talouden tiedekunta
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Suomeen suuntautuvan siirtolaisuuden vaikutus kehitykseen
Diskurssianalyysi vuoden 2015 turvapaikkapoliittisen
tilanteen kuvauksesta Helsingin Sanomissa

Milja Tomi
Pro gradu –tutkielma
Huhtikuu 2019
Ohjaaja: Kaisa Herne

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO, Johtamiskorkeakoulu, valtio-oppi, pro gradu -seminaari ja -tutkielma
2019, 40 op

TOMI, MILJA: Suomeen suuntautuvan siirtolaisuuden vaikutus kehitykseen: Diskurssianalyysi
vuoden 2015 turvapaikkapoliittisesta tilanteesta Helsingin Sanomissa

Pro gradu -tutkielma, 93 sivua

Tutkielman ohjaaja: Kaisa Herne

Huhtikuu 2019

Avainsanat: siirtolaisuus, kehitys, maahanmuutto, humanitaarinen maahanmuutto.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten niin sanotun vuoden 2015 ”pakolaiskriisin” aikana Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden esitettiin vaikuttavan Suomen sekä maastamuttoalueiden kehitykseen. Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisin argumentein turvapaikanhakijoiden vastaanottamista joko puolustettiin tai vastustettiin, sekä millaisia yhtymäkohtia esitetyillä väitteillä on siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen kolmeen suureen teoriasuuntaukseen, funktionalismiin, strukturalismiin sekä pluralistisiin teorioihin.

Tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii diskurssianalyysi, jonka osana tutkielmassa hyödynnetään kriittistä diskurssianalyysiä. Tutkimusaineisto koostuu ”pakolaiskriisiä” ja Suomen turvapaikkapoliittikkaa käsitelleistä Helsingin Sanomissa vuonna 2015 julkaistuista pääkirjoituksista. Tutkielma perustuu oletukseen Helsingin Sanomista merkittävänä kotimaisena mielipidevaikuttajana. Työssä kyseenalaistetaan siirtolaisuuden tutkimuksen konventioita ja sovelletaan tyypillisesti työperäistä siirtolaisuutta kuvaamaan käytettyjä teoriaperinteitä humanitaarisen siirtolaisuuden tutkimuksessa.

Analyyysin mukaan Helsingin Sanomien tuottama näkemys turvapaikanhakijoiden kehitysvaiikutuksista mukailee löyhästi siirtolaisuuden tutkimuksessa tällä hetkellä valtavirtaisia pluralistisia teorioita. Lisäksi aineistossa esiintyy myös joitain funktionalistisen ja strukturalistisen teorian piirteitä. Humanitaariseen maahanmuuttoon liitetyt mielikuvat muuttuvat vuoden edetessä ja saapuneiden siirtolaisten määrän kasvaessa: alkuvuodesta tilannetta tarkastellaan ensisijaisesti humanitaarisena kriisinä, kun taas loppuvuodesta turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen oikeutusta tarkastellaan sen mahdollisten taloudellisten kehitysvaiikutusten näkökulmasta.

Lehdessä tuotetun diskurssin mukaan Suomeen kohdistuva humanitaarinen siirtolaisuus tuottaa positiivista kehitystä, mikäli siirtolaisten kotouttamisessa onnistutaan. Turvapaikanhakijoiden luoman väestönkasvun kuvataan vaikuttavan myönteisesti Suomen väestölliseen huoltosuhteeseen ja siten saattavan tuottaa myönteisiä taloudellisia kehitysvaiikutuksia Suomessa. Aineistossa tarkastellaan siirtolaisuutta yksipuolisesti Suomen näkökulmasta, eikä poismuuton vaikutuksiin lähettävillä alueilla oteta kantaa.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	1
2. TUTKIMUSASETELMA	3
2.2. SUOMEN VÄESTÖKEHITYS JA SUOMEEN SUUNTAUTUVA MAAHANMUUTTO	6
2.3. VUODEN 2015 PAKOLAISKRIISI EUROOPAN UNIONISSA	10
3. SIIRTOLAISUUDEN TEORIAM.....	15
3.1. FUNKTIONALISTINEN TEORIA	17
3.1.1. Siirtolaisuuden työntö-veto -malli.....	20
3.1.2. Funktionalistisen teorian kritiikkiä	21
3.2. STRUKTURALISTINEN TEORIA.....	22
3.3. PLURALISTISET TEORIAM	27
3.3.1. Työperäisen siirtolaisuuden uusi talousteoriam	29
4. HUMANITAARINEN SIIRTOLAISUUS TUTKIMUKSESSA JA HALLINNOSSA.....	35
5. DISKURSSIANALYYSI	40
6. AINEISTO.....	46
7. ANALYYSI	49
7.1. YLEISKATSAUS AINEISTOON.....	49
7.2. SIIRTOLAISUUS PROSESSINA	52
7.2.1. Siirtolaisuusprosessiam kuvaamaan käytetään uhkaavaa kieltä	52
7.2.2. Siirtolaisuuden työntö- ja vetotehtijät aineistossa.....	53
7.2.3. Valtio esitetään merkittävänä tekijänä siirtolaisprosessin muokkaamisessa	56
7.2.5. Humanitaarisen ja työperäisen maahanmuuton piirteet sekoittuvat vuoden edetessä.....	60
7.3. SIIRTOLAISUUDEN KEHITYSVAIKUTUKSET SUOMESSA	62
7.3.2. Turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen taloudellisena kysymyksenä	69
7.4. SIIRTOLAISUUDEN KEHITYSVAIKUTUKSET LÄHETTÄVISSÄ MAISSA	75
7.5. FUNKTIONALISMIN, STRUKTURALISMIN JA PLURALISTISTEN TEORIOLDEN PIIRTEET AINEISTOSSA	81
7.5.1. Siirtolaisuusprosessin kuvaus mukaillee funktionalistista teoriaa	81
7.5.3. Humanitaariset siirtolaiset esitetään potentiaalisena työvoimana	86
8. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	89
8.1. Ehdotuksia jatkotutkimukseen	93
9. LÄHDELUETTELO	94
9.1. Primääriaineisto	94
9.2. Sekundääriaineisto.....	97

KUVIOT

Kuvio 1. Suomen väestökehitys kuukausittain 2014—2018.....	7
Kuvio 2. Suomen väestön muuttoliike vuosina 1950—2017.....	8
Kuvio 3. Kolmansien maiden kansalaisten turvapaikkahakemukset EU-28 jäsenvaltioissa vuosina 2006—2017.....	11
Kuvio 4. Uusien turvapaikkahakemusten määrä EU-15:ssa ja EU-27:ssa vuosina 1985—2006.....	13
Kuvio 5. Palkkatason samankaltaistuminen lähettävillä ja vastaanottavilla alueilla Harriksen ja Todaron mukaan.....	18
Kuvio 6. Lähettävän alueen ja vastaanottavan alueen ominaisuudet sekä väliintulevat tekijät.....	20
Kuvio 7. Siirtolaisuuden negatiiviset kehitysvaikutukset strukturalismin mukaan.....	24
Kuvio 8. Rahalähetykset ovat virallista kehitysapua merkittävämpi ja FDI:tä vakaampi tulonlähde 1990—2019.....	32
Kuvio 9. Selonteot kulttuurin rakentajana: esimerkkinä siirtolaisuuden ja kehityksen suhde.....	42
Kuvio 10. Analyysin rakenne.....	80

TAULUKOT

Taulukko 1. Suomeen jätettyjen ensimmäisten turvapaikkahakemusten määrä vuosina 2014—2017.....	11
Taulukko 2. Siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen kolme rakennetasoa.....	15
Taulukko 3. Aineistonhaussa käytetyt hakusanat, osumat ja lopullinen aineisto.....	47
Taulukko 4. Pääkirjoitusten julkaisuajankohdat kuukausittain.....	49
Taulukko 5. Aineistossa esitetyt kehitysvaikutukset vastaanottavalla ja lähettävillä alueilla.....	80
Taulukko 6. Aineistossa esiintyneet keskeiset piirteet funktionalistisista, strukturalistisista ja pluralistisista teorioista.....	83

1. Johdanto

Vain hieman yli kolme prosenttia maailman väestöstä on maahanmuuttajia, mutta muuttoliikkeiden yhteiskunnalliset ja kulttuuriset vaikutukset koskettavat lähes jokaista (Castles et al. 2014, 27; United Nations 2017 b, 25). Kansainvälinen siirtolaisuus kietoutuu yhteen geopolitiikan, kaupan ja kulttuurien välisen vaihdon kanssa, vaikuttaen valtioiden talouteen, sosiaaliseen todellisuuteen sekä turvallisuustilanteeseen (IOM 2017, 1). Siirtolaisuuden hallinnosta ennustetaan muodostuvan yksi valtioiden suurimmista poliittisista haasteista 2000-luvulla samalla kun kansainvälinen siirtolaisuus kasvaa tulevaisuudessa (Werz ja Hoffman 2014, 145). Suomen ja Euroopan unionin tulee kehittää ja vahvistaa muuttoliikkeistä vastaavia instituutioitaan valmistautuessaan Euroopan unionin asemaan todennäköisesti yhtenä vetovoimaisimmista kansainvälisistä muuttokohteista (ibid.; IOM 2017, 18:67-70). Syvän kansainvälisen eriarvoisuuden, työvoiman kysynnän korkeamman tulotason alueilla sekä väkivaltaisiin konflikteihin ja ilmastonmuutokseen liittyvän pakolaisuuden uskotaan vaikuttavan siirtolaisuuden taustalla (Nordås ja Gleditsch 2007, 629; Stern 2006, 77; Castles et al. 2014, 7).

Ihmiset ovat vaeltaneet aina, mutta 1400-luvulla alkaneiden niin sanottujen löytöretkien ja 1700-luvun loppupuolella alkaneen teollistumisen myötä muuttoliikkeet ovat muuttuneet laadullisesti. Muuttaessaan ihmiset saattavat tavoitella esimerkiksi seikkailua, korkeampaa elintasoja tai pelastumista välittömältä hengenvaaralta ja olla valmiita ottamaan merkittäviä riskejä asuinsijaa vaihtaessaan. Suvereeneilla valtioilla ja transnationaalisilla organisaatioilla, kuten Euroopan unionilla, puolestaan on mahdollisuus pyrkiä sääntelemään väestökehitystä alueellaan maahanmuuttopoliittisin keinoin. Siirtolaisuuden tutkimus pureutuu valtioiden ja siirtolaisten—toisinaan ristiriitaisten—intressien yhteensovittamisen problematiikkaan. Siirtolaisuuden trendien muotoutuminen on monisyinen prosessi, jonka ymmärtäminen on edellytys rationaalista ja vastuullista maahanmuuttopoliittikkaa muotoillessa. (IOM 2017; Castles et al. 2014, 2-5.)

Niin sanottu vuoden 2015 ”pakolaiskriisi” ja sitä seurannut poliittinen epävarmuus Suomessa ja koko Euroopan unionin alueella paljasti nykyjärjestelmän haavoittuvaisuuden. Vuonna 2015 unionin alueelle saapui poikkeuksellisesti noin 1,2 miljoonaa turvapaikanhakijaa unionin ulkopuolelta, mikä oli yli kaksinkertaisesti vuoteen 2014 verrattuna (Eurostat 4.3.2016). Vaikka uusien turvapaikkahakemusten määrä kääntyi laskuun loppuvuodesta 2016 (Eurostat 16.3.2017), ovat ”pako-

laiskriisi”-nimellä tunnetun ilmiön yhteiskunnalliset vaikutukset olleet pitkäkestoisia. Äkkinäinen tilanteenmuutos kuormitti unionin ja jäsenvaltioiden turvapaikkajärjestelmästä vastaavia instituutioita, paljasti yhteistyön solmukohtia ja nosti maahanmuuttopolitiikan yhteiskunnallisten keskusteluaiheiden kärkeen (OECD 2015). Suomalaiset ja muut unionin kansalaiset näkevät maahanmuuton edelleen yhtenä Euroopan unionin suurimmista haasteista (Poushter ja Manevich; 1.8.2017; EU Integration Expert 15.6.2018; Standard Eurobarometer 89 2018, 6-7). Tässä tutkielmassa tarkastelen vuonna 2015 Suomessa ”pakolaiskriisistä” käytyä yhteiskunnallista keskustelua osana Suomeen kohdistuvaa siirtolaisuutta. Analyysissäni kysyn, minkälaisiin olettamuksiin siirtolaisuudesta käyty yhteiskunnallinen argumentaatio perustuu, ja minkälaisia vaikutuksia siirtolaisuudella katsotaan olevan niin Suomen kuin lähtömaiden kannalta.

2. Tutkimusasetelma

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen Suomeen kohdistuvaa siirtolaisuutta kehityksen (*development*) näkökulmasta. Siirtolaisuutta on tutkittu muun muassa valtiotieteiden, sosiologian ja taloustieteen opinaloilla runsaasti jo 1800-luvun loppupuolelta alkaen, mutta Suomen kontekstissa siirtolaisuutta on tutkittu melko vähän kehityksen näkökulmasta. Suomalaisessa siirtolaisuuden tutkimuksessa on tarkasteltu erityisesti ulkosuomalaisuutta sekä maahanmuuttajien asemaa Suomen työmarkkinoilla (esimerkiksi Nieminen et al. 2014; Könönen 2014; Korkiasaari 1989). Vaikka esimerkiksi työelämäntutkimus voidaan nähdä osana kehitystutkimusta, ei Suomeen kohdistuvaa maahanmuuttoa ole juuri tutkittu tämän tutkielman tapaan kehitystutkimuksen kirjallisuuden valossa tai sen teorioiden kautta. Tässä tutkielmassa esiintyvät suorat lainaukset, joiden alkuperäiskieli on muu kuin suomi, ovat kääntämiäni. Tästä eteenpäin en luettavuuden vuoksi käytä lainausmerkkejä pakolaiskriisi-sanan yhteydessä termin kiistanalaisuudesta huolimatta, mutta palaan käsittelemään termin ongelmallisuutta tutkielman johtopäätöksissä.

Aloitan määrittelemällä tutkielman keskeiset käsitteet tässä alaluvussa, minkä jälkeen luvussa 2.2. esitän lyhyesti taustoittavaa tietoa Suomen nykyisen väestöpoliittista tilanteesta sekä maahanmuuton roolista maan väestökehityksen ylläpidossa. Luvussa 2.3. esittelen varsinaisen tutkimusaiheeni eli niin sanotun vuoden 2015 pakolaiskriisin Euroopan unionissa ja Suomessa. Luku 3.1. on tiivis kirjallisuuskatsaus siirtolaisuuden ja kehityksen suhteen tutkimukseen, jonka jälkeen siirryn käsittelemään kolmea tässä työssä hyödyntämääni teoriasuuntausta. Tutkimusmetodinani toimii diskurssi-analyysi, jonka avulla pyrin selvittämään, miten kehityksen ja maahanmuuton suhde Suomessa esitetään. Vaikka tukeudun tässä työssä useasti tilastolliseen taustatietoon, on kyseessä kvalitatiivinen tutkimus, enkä pyri todistamaan Suomeen kohdistuvan maahanmuuton todellisia vaikutuksia, vaan keskityn pohtimaan, millainen sen suhde kehityksen *uskotaan* olevan.

Aineistoni koostuu vuonna 2015 Suomeen saapuneita turvapaikanhakijoita koskevista Helsingin Sanomien pääkirjoituksista. Vuosi 2015 oli poikkeuksellinen, sillä silloin Suomeen saapui merkittävästi edellisvuosia enemmän turvapaikanhakijoita, mikä motivoi tämän tutkielman kannalta hedelmällistä yhteiskunnallista keskustelua siirtolaisuudesta ja sen oletetuista syistä ja vaikutuksista. Vuoden 2015 tapahtumat ovat yhtäältä säilyttäneet ajankohtaisuutensa, mutta toisaalta niistä on kulunut kyllin kauan, jotta niitä on mahdollista tarkastella etäämpää. Valitsin tutkimusaineistokseni Helsingin Sanomat, sillä sen asema Suomen selvästi laajalevikkisimpänä päivälehtenä (Media Audit

Finland 21.6.2018) tekee siitä keskeisen kotimaisen poliittisen viestinnän areenan ja kansallisen mielipidevaikuttajan. Tulee kuitenkin huomata, että tutkielman tulosten yleistettävyyks on sidottu Helsingin Sanomien asemaan Suomen mediakentällä. Helsingin Sanomien voidaan katsoa edustavan suomalaisen poliittisen viestinnän valtavirtaa, mutta sen lukijakuntaan ja kohdeyleisöön eivät kuulu kaikki Suomessa asuvat tasavertaisesti. Kyseessä on liberaali suomenkielinen päivälehti, joka on suunnattu erityisesti pääkaupunkiseudun ja muiden Etelä-Suomen kaupunkien asukkaille. Tutkielman tulosten yleistettävyyks on sidottu Helsingin Sanomien asemaan Suomen mediakentällä.

Tutkimuskysymyksen on: *Miten siirtolaisuuden ja kehityksen suhde esitettiin vuonna 2015*

A) Suomen ja

B) Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden lähtömaiden kannalta?

Tutkin Helsingin Sanomissa esiintynyttä diskurssia Suomeen kohdistuneen maahanmuuton ja kehityksen välisestä dynamiikasta vuonna 2015 turvapaikanhakijoita koskeneissa pääkirjoituksissa. Samalla pohdin, millaisia mahdollisia vaikutuksia turvapaikanhakijoilla potentiaalisina maahanmuuttajina esitettiin olevan Suomen sekä heidän lähtömaidensa kehitykseen. Tutkimuskysymykseeni vastaaminen edellyttää myös sen tarkkailemista, millaisin argumentein turvapaikanhakijoita joko halutaan vastaanottaa tai estää saapumasta tai jäämästä maahan, sekä millaisena Suomen valtion rooli turvapaikanhakijoiden vastaanottajajana ja siten osana globaalia maailmaa esitetään. Analyysissani vertailen havaitsemieni diskurssien mahdollisia yhtymäkohtia esittämieni kolmen kehityksen- ja siirtolaisuuden tutkimuksen teoriasuuntauksen premissien kanssa sekä pohdin, miten hyvin Helsingin Sanomien edustama valtavirtainen diskurssi Suomessa mukailee alan tutkimuksen trendejä.

Alkualettamukseni on, etteivät akateeminen tutkimus, empiirinen tieto, jaetut uskomukset, lainsäädäntö ja poliittinen päätöksenteko ole toisistaan erillisiä todellisuuksia, vaan jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa keskenään. Tässä tutkielmassa keskityn jaettujen uskomusten ja akateemisen tutkimuksen yhtymäkohtiin vertailemalla vuonna 2015 vallinneita diskursseja kehityksen- ja siirtolaisuuden tutkimuksen vaikutusvaltaisimpiin teorioihin. Diskurssien logiikan tunnistamisella on käytännön arvoa, sillä teoriat näkevät siirtolaisuuden ja kehityksen vuorovaikutussuhteen eri tavoin, ja siten myös kannustavat toisistaan poikkeaviin poliittisiin toimiin.

2.1. Tutkimusasetelma ja keskeiset käsitteet

Tutkielman keskeisimmät käsitteet ovat *kehitys* sekä *siirtolaisuus*. Siirtolaisuudesta ei ole yhtä yleisesti hyväksyttävää määritelmää, mutta tässä tutkielmassa ymmärrän **siirtolaisuuden** (*migration*) yleiskäsitteenä kaikenlaisille valtionrajoja ylittävälle ihmisten asuinsijojen vaihdoksille. Siirtolaisuuteen sisältyy aina alkuperä, päämäärä sekä joukko asuinpaikan vaihtamista vaikeuttavia esteitä tai vaatimuksia, kuten pitkiä välimatkoja tai viisumivaatimuksia. Siirtolaisuus on tapana jaotella kahteen kategoriaan joko vapaaehtoiseksi tai pakotetuksi, mutta todellisuudessa selvärajaista erotte-
lua saattaa olla hankalaa tehdä. (Esimerkiksi Castles et al. 2014; Lee 1966.) Palaan tähän tematiikkaan tarkemmin luvussa 5. Suppeasti ymmärrettynä siirtolaisuudella tarkoitetaan ainoastaan vapaaehtoisista, yksilöiden etuun tai mukavuuteen perustuvaa asuinsijojen vaihdosta (esimerkiksi STT 2019). Tästä poiketen nojaan tässä tutkielmassa Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön väljempään määritelmään, jonka mukaan siirtolainen on: ”henkilö, joka on muuttamassa tai on muuttanut pois aikaisemmalta asuinalueeltaan joko maan sisäisesti tai ylittäen kansainvälisen rajan, riippumatta 1) teon laillisuudesta tai laittomuudesta, 2) muuttoliikkeen vapaaehtoisuudesta tai tahdon vastaisuudesta, 3) muuttamisen syistä tai 4) uudessa maassa oleskelun kestosta¹”. (Perruchoud ja Redpath-Cross 2011, 61-63.)

Siirtolaisuus sisältää maastamuuton sekä maahanmuuton etäisyyksistä riippumatta. **Maahanmuutto** (*flow, entries, immigration*) viittaa nimettynä vuonna saapuneiden ihmisten määrään. Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön määritelmän mukaan maahanmuutto on: ”prosessi, jonka kautta ei-kansalaiset muuttavat maahan asumaan asettuakseen²” (Perruchoud ja Redpath-Cross 2011, 49). Maahanmuuton vastakohta on **maastamuutto** (*outflow, departures, emigration*). Maahanmuuton ja maastamuuton yhteenlaskettua summaa kutsutaan **nettomuutoksi** (*net immigration*). Nettomuutto on positiivinen, kun tiettyyn valtioon saapuu useampia henkilöitä kuin sieltä poistuu määrättyä ajanjaksona ja negatiivinen, kun maastamuuttajien määrä ylittää maahanmuuttajien määrän. **Maahanmuuttajakanta** (*stock of migrants*) tarkoittaa maassa oleskelevien maahanmuuttajien määrää nimettynä hetkenä. Maahanmuutto- ja maastamuuttotilastoista voidaan päätellä liikkuvuuden trendejä, kun taas maahanmuuttajakanta kertoo enemmän muuttoliikkeiden pitkäaikaisista vaikutuksista nimetyissä yhteiskunnissa. (Castles et al. 2014, xiv.)

¹ “[A]ny person who is moving or has moved across an international border or within a State away from his/her habitual place of residence, regardless of (1) the person’s legal status; (2) whether the movement is voluntary or involuntary; (3) what the causes for the movement are; or (4) what the length of the stay is” (Perruchoud ja Redpath-Cross 2011, 61-63).

² “A process by which non-nationals move into a country for the purpose of settlement.” (Perruchoud ja Redpath-Cross 2011, 49).

Hallinnon näkökulmasta lailliseksi määritelty maahanmuutto jaotellaan työperäiseksi, humanitaariseksi ja perheperusteiseksi maahanmuutoksi. Humanitaarinen maahanmuutto sisältää turvapaikanhakijat ja pakolaiset. **Turvapaikanhakija** tarkoittaa ulkomaalaista, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta, kun taas **pakolainen** on henkilö, jolle on myönnetty turvapaikka. Turvapaikanhakija voi saada pakolaisstatuksen, mikäli hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan alkuperänsä, kansallisuutensa, uskontonsa, yhteiskunnallisen ryhmänsä tai poliittisen mielipiteensä perusteella. Pakolaisregiimi perustuu Geneven yleissopimukseen ja on aina kansainvälisen liikkuvuuden muodoista, josta on kansainvälisesti sovittu määritelmä. (Suomen Pakolaisapu 2019; Geneven yleissopimus 1951.)

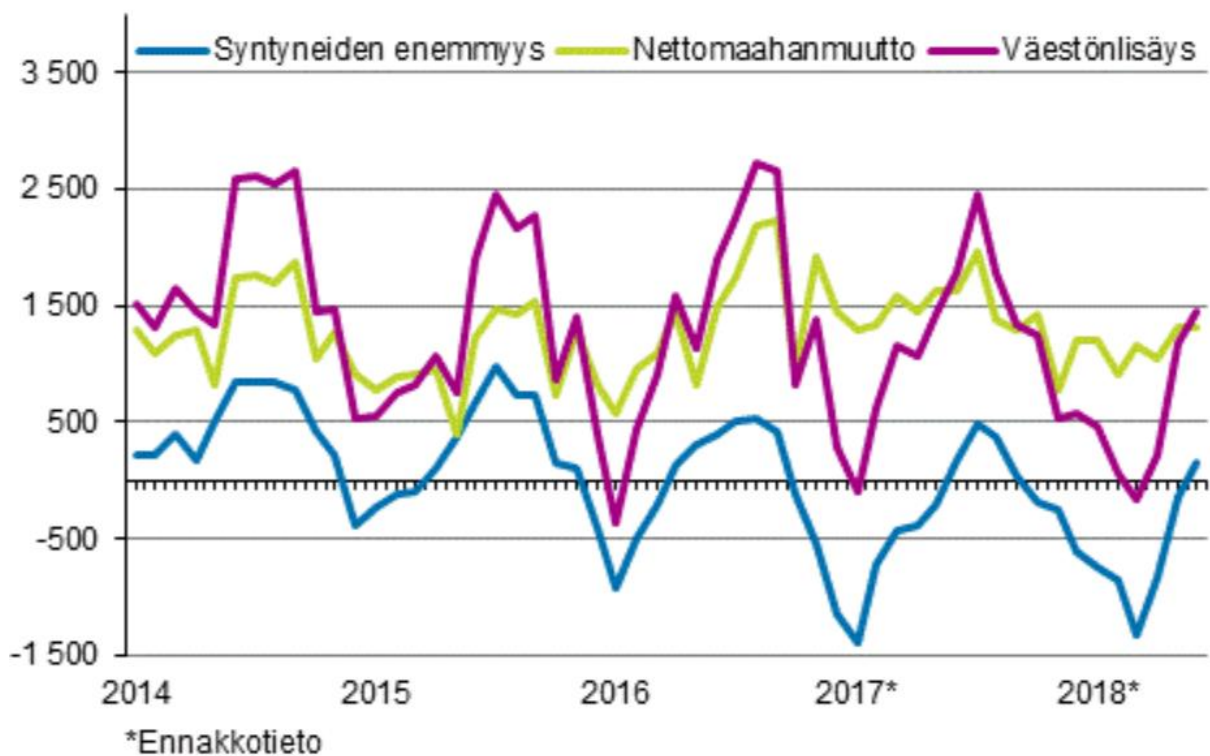
Kehityksestä on esitetty lukemattomia erilaisia määritelmiä. Tässä tutkielmassa hyödynnän kehityskirjallisuudelle tavanomaista laajaa kaksitasoista käsitystä, jonka mukaan kehitys viittaa 1) valtiotalouden kasvun ja 2) kyseisen valtion kansalaisten elintason nousuun. Käsitykseni elintason määritelmästä lainaan Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelman (UNDP) luomasta inhimillisen kehityksen indeksistä (*human development index*), joka koostuu nimetyn valtion kansalaisten elinajanodotteesta, elintasosta sekä osallisuudesta koulutukseen. Sen (1999, 3) on määritellyt kehityksen tiiviisti ”ihmisten aineellisia vapauksia laajentavaksi prosessiksi³”. Kehityksellä ei ole mitään päätepestettä, joten se on yhtä relevantti näkökulma niin korkean- kuin matalan tulotason alueiden tutkimuksessa (ibid. 6). Tiedostan kehitys-sanan kolonialistisen taakan, enkä sitä käyttäessäni pyri viestittämään, että minkään ihmisjoukon *pitäisi* tavoitella jotain tiettyä elämäntapaa (katso esimerkiksi Mönks et al. 2017).

Väestökehitys on populaation sisäisten syntymien, kuolemien ja saapuvan sekä lähtevän siirtolaisuuden summa. Siirtolaisuuden tutkimus on avainasemassa väestökehitystä tarkasteltaessa, sillä ihmisoikeuksia kunnioittavat valtiot voivat vaikuttaa populaationsa syntymien ja kuolemien määrään vain melko rajallisesti ja hitaasti. Toisin kuin syntymillä ja kuolemilla, siirtolaisuudella ei ole luonnollisia rajoituksia, joskin sellaisia voidaan asettaa poliittisin keinoin. (Esimerkiksi Castles et al. 2014; Lee 1966; Perruchoud ja Redpath-Cross 2011.)

2.2. Suomen väestökehitys ja Suomeen suuntautuva maahanmuutto

³ ”[P]rocess of expanding the substantive freedoms that people enjoy” (Sen 1999, 3).

Suomalaisten elinajanodote on pidentynyt ja syntyvyys laskenut jo usean sukupolvien ajan, mikä on nykyisen kaltaisen valtion kehityksen kannalta ongelmallista (10.1.2019; katso myös Vaitinen ja Vanne 2015), sillä väestön ikääntymisellä on useita hyvin tunnettuja negatiivisia vaikutuksia valtiotalouteen (Marešová et al. 2015, 535). Muun muassa Suomen sisäministeriössä on herätty tähän haasteeseen, mikä ilmenee esimerkiksi vuonna 2018 valmistuneessa Suomen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa, jossa maahanmuuttopoliittikan keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu työperäisen maahanmuuton helpottaminen (Sisäministeriö 2018).

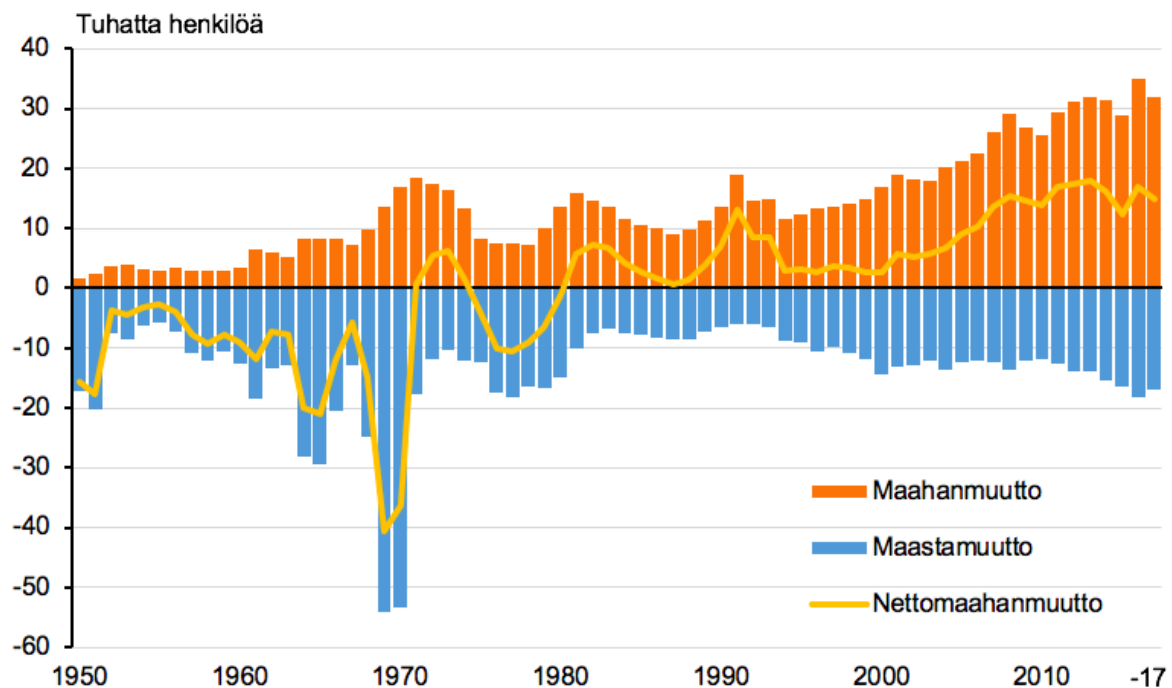

Kuvio 1. Suomen väestökehitys kuukausittain 2014-2018*

(Tilastokeskus 26.6.2018, 1.)

Tutkimusajankohtanani vuonna 2015 syntyvyys oli laskenut Suomessa jo viitenä peräkkäisenä vuotena (Miettinen 2015, 11.) Syntyneiden enemmitys, eli syntymien suhde kuolemiin, on Suomessa negatiivinen: vuonna 2015 syntyvyys oli vain 1,65 lasta naista kohden, ja trendi on edelleen laskeva (Tilastokeskus 14.4.2016; Tilastokeskus 27.4.2018). Heikon väestökehityksen vuoksi väestöllinen huoltosuhde, eli lasten ja eläkeläisten suhde työikäisiin (18-67-vuotiaisiin) on Suomessa selvässä nousussa. Vuonna 1997 Suomessa oli 49,9 lasta tai eläkeläistä sataa työikäistä kohti, kun vuonna

2017 vastaava luku oli 60,1. (Tilastokeskus, 29.03.2018.) Kuten yllä oleva kuvio 1 havainnollistaa, on vallitseva hienoinen väestönkasvu jo nyt nettomaahanmuuton ansiota (Tilastokeskus 26.6.2018, 1). Lisäksi Suomen väestökehityksen ennustetaan tulevaisuudessa olevan yhä riippuvaisempaa maahanmuutosta (ibid.; Sisäministeriö 2013, 7; Eurostat 11.10.2018). Alla olevassa kuviossa 2 on havainnollistettuna Suomen asteittainen siirtyminen positiivisen nettomaahanmuuton alueeksi 1950-luvulta nykypäivään. Suomesta tuli maahanmuuton nettomaa vasta 1980-luvulla ja maan väestö on edelleen poikkeuksellisen homogeeninen muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin verrattuna (Pehkonen 2006, 113.) Tilastokeskuksen ennusteen mukaan nettomaahanmuutto nykytasollaan saattaa riittää ylläpitämään heikkoa väkiluvun kasvua vuoteen 2035 asti, jolloin Suomen väkiluku ylittäisi korkeimmillaan 5,62 miljoonaa henkilöön. Tämän jälkeen väestömäärä kuitenkin todennäköisesti kääntyy selvään laskuun. (Tilastokeskus 16.11.2018.) Valtiontalouden ja -hallinnon näkökulmasta ulkomaalaistaustaiset ovat kipeästi kaivattuja potentiaalisia työntekijöitä työmarkkinoilla, joilta suuret työluokat ovat poistuneet tai poistumassa (Nieminen et al. 2014, 3).

Kuvio 2. Suomen väestön muuttoliike vuosina 1950—2017

(Tilastokeskus 10.1.2019.)

Toisaalta suomalaiset näkevät maahanmuuton haasteena ja liittävät siihen melko negatiivisia mielikuvia. Esimerkiksi vuonna 2018 kerättyssä Eurobarometri-mielipidekyselyssä suomalaiset nimesivät maahanmuuton Euroopan unionin suurimmaksi haasteeksi; siis suuremmaksi kuin esimerkiksi ilmastonmuutoksen tai terrorismin (Eurobarometer 89 2018, 6-7). Siitä huolimatta suomalaisilla on melko positiivinen mielikuva maahanmuuton vaikutuksista suomalaiseen yhteiskuntaan. Niin ikään Eurobarometrin kyselytutkimuksen mukaan 63% suomalaisista uskoo maahanmuuton vaikuttavan yhteiskuntaan melko tai erittäin positiivisesti ja 31% uskoo sen vaikutusten olevan melko- tai erittäin negatiivisia (Special Eurobarometer 469 2018). Ero suhtautumisessa Euroopan unionin sisäiseen siirtolaisuuteen ja unionin ulkopuolelta suuntautuvaan siirtolaisuuteen on kuitenkin selkeä: vuonna 2017 maahanmuutto unionin sisällä herätti positiivisia mielikuvia 78%:ssa suomalaisista, kun taas unionin ulkopuolelta suuntautuva maahanmuutto herätti kielteisiä mielikuvia 57%:ssa suomalaisista (Standard Eurobarometri 88 2017, 8).

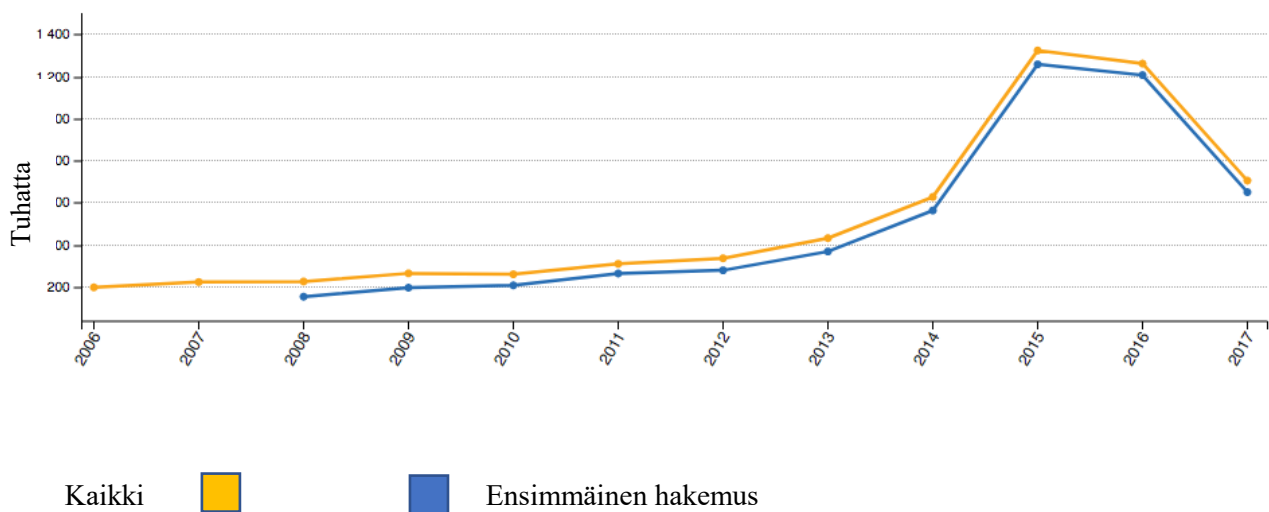
Pakolaisten lyhyen ja pitkän aikavälin talousvaikutuksiin lähettävissä ja vastaanottavissa valtioissa keskittyvää tutkimusta on tehty melko vähän. Olemassa olevan kansainvälisen tutkimuksen mukaan pakolaisuuden talousvaikutukset siirtolaisille sekä vastaanottavalle yhteiskunnalle ovat kontekstisidonnaisia, mutta enimmäkseen positiivisia (Ruiz ja Vargas-Silva 2013). Pekkala Kerrin (2015, 494-494) mukaan Suomessa on tehty vain vähän humanitaarisesti perusteltua maahanmuuttoa koskevaa taloustieteellistä tutkimusta, todennäköisesti maan matalasta maahanmuuttajakannasta johtuen. Joulukuussa 2015 julkaistussa artikkelissaan Pekkala Kerr kommentoi merkittävän osan julkisessa keskustelussa esitetyistä korkeista pakolaisuuden kustannusarvioista olleen perusteettomia. Pekkala Kerrin mukaan turvapaikanhakijoista ja pakolaisista syntyy yhteiskunnalle kustannuksia lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälissä heidän maahan asettumisensa talousvaikutukset saatavat olla ”hyvinkin positiiviset”. (Ibid, 501.) Arvio perustuu aikaisempiin kansainvälisiin tutkimuksiin sekä siirtolaisten vastaanottamien julkisen sektorin palveluiden määrään. Kotouttamisesta aiheutuvia suoria kustannuksia lukuun ottamatta maahanmuuttajat tuottavat julkiselle sektorille kustannuksia suurin piirtein yhtä paljon kuin kantasuomalaiset. Kun kotouttamisen kustannukset huomioidaan, keskimääräinen maahanmuuttaja aiheuttaa Pekkala Kerrin mukaan kenties hieman kantasuomalaista enemmän kustannuksia per vuosi. Hajonta on kuitenkin suurta, sillä kustannusten tasoon vaikuttavat esimerkiksi maahanmuuttajan ikä ja perhetilanne. Vuosikustannuksien rinnalla tulisi kuitenkin tarkastella myös yksilön koko elinkaaren aikana yhteiskunnalle syntyviä kustannuksia sekä verokertymää. Maahanmuuttajat ovat tyypillisesti nuoria aikuisia, minkä ansiosta heistä aiheutuu heidän elinkaarensa aikana kustannuksia yhteiskunnalle huomattavasti lyhyemmältä aikaväliltä verrattuna Suomessa syntyneisiin. Ero on huomionarvoinen, sillä lapsuus ja varhaisuus

ovat yhteiskunnan näkökulmasta kustannusintensiivisiä ajanjaksoja yksilön elämänkaareissa. (Ibid. 498-499.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen Suomeen vuonna 2015 saapuneita turvapaikanhakijoita esimerkkinä Suomeen kohdistuvasta siirtolaisuudesta. Samalla keskityn turvapaikanhakijoista esitettyyn diskurssiin osana laajempaa siirtolaisuuden ja kehityksen suhteen tutkimuksen kontekstia. Tiedostan, että valintani soveltaa siirtolaisuutta ja kehitystä käsitteleviä teorioita humanitaarisesti perusteltuun maahanmuuttoon poikkeaa siirtolaisuudentutkimuksen konventiosta. Pidän valintaani kuitenkin perusteltuna, sillä vaikka siirtolaisuuden tutkimuksessa on perinteisesti keskitytty työperäiseen maahanmuuttoon, samankaltaisten tekijöiden oletetaan vaikuttavan kaikkiin siirtolaisuuden muotoihin. Lisäksi, kuten siirtolaisuuden kategorioita käsittelevässä luvussa 5 argumentoin, ovat siirtolaisuuden hallinnollisten kategorioiden raja-aidat todellisuudessa häilyvät. Siksi kyseenalaistan ajatuksen humanitaaristen ja työperäisten maahanmuuttajien päätöksentekoprosessin eroavaisuuksista tutkimusasetelmani kautta.

2.3. Vuoden 2015 pakolaiskriisi Euroopan unionissa

Vuosi 2015 oli poikkeuksellinen vuosi, jolloin unionin alueelle saapui ennätykselliset 1 255 600 ensikertalaista turvapaikanhakijaa, mikä oli yli kaksinkertaisesti edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2015 lopussa jäsenvaltioissa käsittelyä odotti yhteensä lähes miljoona hakemusta (Eurostat 2.3.2016, 5). Käsittelyä odottavien hakemusten määrä oli korkeimmillaan syyskuussa 2016, jolloin päätöstä odotti lähes 1.2 miljoonaa turvapaikanhakijaa. (Eurostat 16.3.2017, 1-3). 2015 oli huippuvuosi, jonka jälkeen turvapaikkahakemusten määrä Euroopan unionissa on kääntynyt laskuun muun muassa 18.3.2016 voimaan tulleen niin sanotun EU-Turkki-pakolaissopimuksen (European Commission 4.2018) ja tiukentuneen rajavalvonnan takia (European Parliament 31.8.2016, 16; European Commission 26.1.2018). Vuonna 2016 ensikertaisia hakemuksia vastaanotettiin EU-tasolla hie- man vuotta 2015 vähemmän, 1 204 280 kappaletta, ja vuonna 2017 ensikertaisia hakemuksia jätet- tiin enää vain noin puolet tästä, eli noin 650 000 kappaletta. (Eurostat 29.7.2018.) Kuviossa 3 on havainnollistettuna unionin alueelle jätettyjen turvapaikkahakemusten lukumäärien muutokset vuo- sina 2006—2017. Kuvio osoittaa, miten jätettyjen turvapaikkahakemusten määrät kasvoivat merkit- tävästi vuonna 2015 ja pysyi melko korkeana vuonna 2016, mutta kääntyi jyrkkään laskuun vuonna 2017.

Kuvio 3. Kolmansien maiden kansalaisten turvapaikkahakemukset EU-28 jäsenvaltioissa vuosina 2006-2017

(Ibid.)

Vuoteen 2014 verrattuna turvapaikkahakemusten määrä kasvoi unionin jäsenvaltioista eniten Suomessa, missä kasvua oli jopa 822%. Väkilukuun suhteutettuna Suomeen jätettiin jäsenvaltioista neljänneksi eniten turvapaikkahakemuksia. (Eurostat 2.3.2016, 1-2.) Suomessa, kuten koko unionissa, ei oltu osattu varautua hakemusten määrän nopeaan kasvuun, mikä johti muun muassa käsittelystä vastaavien instituutioiden ruuhkautumiseen, akuuttiin tarpeeseen palkata lisää työvoimaa ja perustaa uusia vastaanottokeskuksia. Taulukossa 1 on nähtävissä Suomeen jätettyjen turvapaikkahakemusten määrät vuosina 2014-2017. Suomeen jätettiin ensimmäisiä turvapaikkahakemuksia 3 210 vuonna 2013 (Bitoulas 3.2014, 6), 3490 vuonna 2014, 321250 vuonna 2015, (Eurostat 4.3.2016, 2), 5275 vuonna 2016 (Eurostat 16.3.2017, 4) ja 4325 kappaletta vuonna 2017 (Eurostat 20.3.2018, 4). Siten Suomen kohdalla ero vuoden 2014 ja 2015 hakemusmäärien välillä oli erittäin jyrkkä, ja hakemusten määrä myös putosi dramaattisesti vuonna 2016.

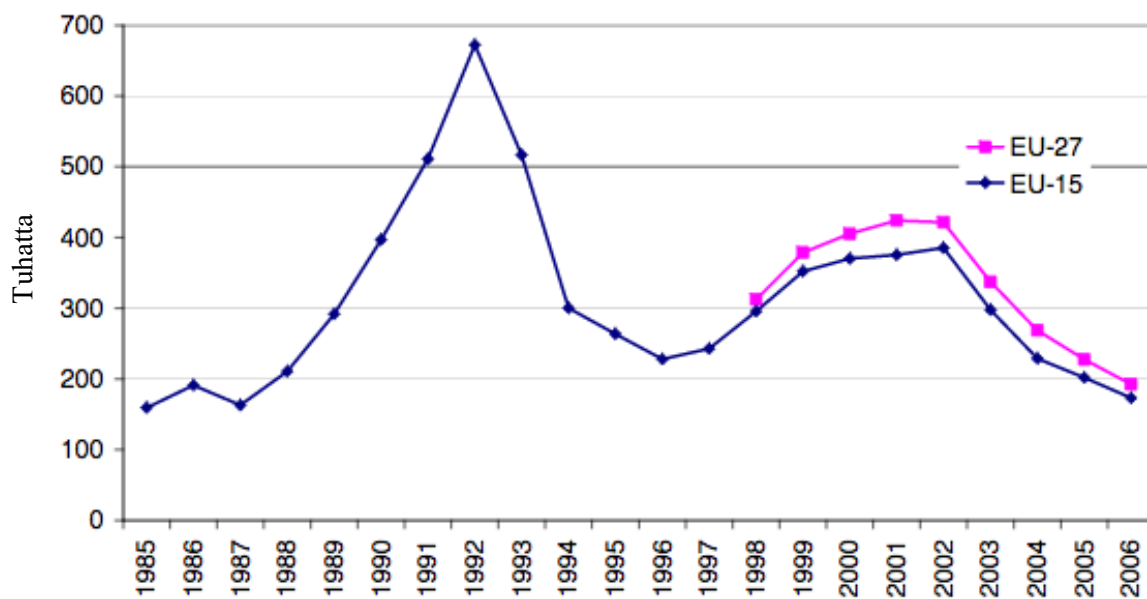
Taulukko 1. Suomeen jätettyjen ensimmäisten turvapaikkahakemusten määrä vuosina 2014—2017

Vuosi	Hakemuksia
2013	3210
2014	3490
2015	321250
2016	5275
2017	4325

Vuonna 2015 saapuneiden henkilöiden joukossa eniten oli Syyrian, Afganistanin ja Irakin kansalaisia (Eurostat 4.3.2016, 3). Kyseisten maiden heikosta turvallisuustilanteesta päätellen ainakin merkittävä osa saapuneista turvapaikanhakijoista pakeni vaikeita elinolosuhteita kotiseuduillaan (esimerkiksi UNCHR 2018). Matka unionin alueelle on kallis, vaivalloinen ja vaarallinen (Europol 2016), ja siten merkittävä riski siirtolaiselle ja mahdollisesti hänen lähiyhteisölleen. Niin sanottu siirtolaisteollisuus, kuten järjestäytynyt salakuljetus, sekä siirtolaisten korkea riskinottovalmius heikentävät Euroopan unionin mahdollisuuksia estää ihmisiä pyrkimästä kohti sen maaperää. Merkittävä osa turvapaikanhakijoista saapui, ja saapuu edelleen, Välimeren kautta, pääasiassa Espanjaan, Maltalle, Italiaan, Bulgariaan, Kreikkaan tai Kyprokselle (IOM 2017, 9; IOM 23.10.2018, 8-9). UNCHR:n tilastojen mukaan yli miljoona turvapaikanhakijaa onnistui saavuttamaan Euroopan Välimeren kautta vuonna 2015 (UNCHR 20.12.2015). Välimeri on maailman vaarallisin siirtolaisreitti: pelkästään vuonna 2015 3785 ihmistä kuoli yrittäessään ylittää sen matkallaan kohti Euroopan unionia. Vaikka turvapaikkahakemuksia jätettiin onnistuneesti enemmän vuonna 2015 kuin 2016, kasvoi kuolemantapausten määrä Välimerellä vuonna 2016 26% yltäen 5143:een. (IOM 2017, 26.) On kuitenkin huomattava, että merellä tapahtuneiden siirtolaiskuolemien tilastoimiseen liittyy merkittävää epävarmuutta, sillä ruumiita katoaa merelle. Kuolleen löydettyjen tai tunnetusti kadonneiden henkilöiden määrää voidaan pitää minimiarviona kuolleisuudesta. (Carling 2007.)

Vapaus poistua maasta on Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulistuksen 13. artiklan toisen pykälän mukaan jokaiselle kuuluva ihmisoikeus (Universal Declaration of Human Rights 1948). Sen sijaan vapautta saapua ja jäädä jonkin valtion alueelle ei ole määritelty yleiseksi ihmisoikeudeksi. Valtiot voivat pyrkiä kontrolloimaan ihmisten pääsyä alueelleen, mutta ihmisiä on vaikea estää lähtemästä liikkeelle asuinsijoiltaan (poikkeuksena Kiinan hukou-järjestelmä): tämä ristiriita luo painetta myös Euroopan unionin yhteisille ulkorajoille. Vuoden 2015 tilanne oli kiistatta poikkeuksellinen, mutta ilmiön laajempaa yhteiskunnallista merkitystä arvioitaessa tulee muistaa kolme tekijää. Ensiksi, Suomeen kohdistuvasta siirtolaisuudesta vain murto-osa on humanitaarisesti perusteltua (Euroopan muuttoliikeverkosto 2016, 4). Vuoden 2007 finanssikriisin jälkeen humanitaarisen maahanmuuton suhde kokonaisuudessaan maahanmuutosta on kuitenkin ollut kasvussa työperäisen maahanmuuton osuuden laskiessa (OECD 2012, 35). Toiseksi, vaikka tässä tutkielmassa keskityn Euroopan unionin ja Suomen asemaan siirtolaiskysymyksissä, on kuitenkin muistettava, että maailmanlaajuisesti turvapaikanhakijoista ja pakolaisista valtaosa asuu keski- ja matalan tulotason maissa (UNHCR 2018 a, 2; OECD 2015, 1). Kolmanneksi, muutoksia turvapaikkatilastoissa tulisi tarkastella myös hieman pidemmällä aikavälillä. Maailmanlaajuisesti turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten määrä on ollut kasvussa vuosina 2013-2017 (UNHCR 2018 a, 6), mutta toisaalta vaihtelut hu-

manitaaristen siirtolaisten määrissä eivät ole ennennäkemättömiä. Esimerkiksi 1990-luvun alussa Jugoslavian hajoaminen ja siihen liittynyt konflikti näkyi maailman pakolaistilastoissa (World Bank 2018). Unionin ulkorajan läheisyydessä sijainneen liittovaltion hajoaminen heijastui piikkinä myös EU-15:n ja EU-27:n alueelle jätettyjen turvapaikkahakemusten määrissä. Esimerkiksi vuonna 1992 unionin silloiset 15 jäsenvaltiota vastaanottivat yhteensä 674 056 turvapaikkahakemusta (Eurostat 1996, 2). Alla olevassa kuviossa 4 on havainnollistettuna vuosina 1985-2006 tapahtuneet nopeat muutokset EU-15:n ja EU-27:n alueelle jätettyjen turvapaikkahakemusten määrissä.

Kuvio 4. Uusien turvapaikkahakemusten määrä EU-15:ssa ja EU-27:ssa vuosina 1985—2006

(Juchno 2007, 1.)

Teollisuusmaiden talousjärjestö OECD arvioi Euroopan ja Euroopan unionin siirtolaisuudesta vastaavien instituutioiden olleen vahvempia vuonna 2015 verrattuna 1990-luvun tilanteeseen. Unionin sisäiset eroavaisuudet ja kiistat kuitenkin haastoivat tilanteeseen sopeutumista myös vuonna 2015 (OECD, 2015). Siksi Suomen ja Euroopan unionin tulee kehittää ja vahvistaa muuttoliikkeistä vastaavia instituutioitaan valmistautuessaan muutoksiin suojelua hakevien määrissä myös tulevaisuudessa. (Werz ja Hoffman 2014, 145; IOM 2017, 18:67-70). Vuoden 2015 tapahtumat osoittavat, miten tiiviisti unionin ja sen jäsenvaltioiden turvapaikkapolitiittiset todellisuudet limittyvät yhteen. Euroopan unionin jäsenvaltiona ja osana Schengen-aluetta Suomen valtio on osittain sidottu noudattamaan unionin yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa, ja siksi Suomen tulee osallistua aktiivisesti unionin turvapaikkapolitiikan kehittämistyöhön.

Siirtolaisuus ja sen hallinto on polarisoitunut politiikan osa-alue, jolla on huomattavaa sisäpoliittista merkitystä (IOM 2017, 1; katso myös esimerkiksi Abou-Chadi ja Helbling 2018). Vilkas yhteiskunnallinen keskustelu kuuluu demokraattiseen päätöksentekoon, mutta voimakkaan poliittisen polarisaation vaarana on osapuolten välisen aidon keskusteluyhteyden kadottaminen ja kriittisen ajattelun köyhtyminen (katso esimerkiksi Myers ja Lamm 1976). Crush ja Ramachandran (2009) muistuttavat, että aksentiltaan, pukeutumiseltaan tai ulkonäöltään valtaväestöstä poikkeavia ihmisiä voidaan käyttää ovat ”syntipukkeina” poliittisen tyytymättömyyden ulkoistamiseksi, ja siksi ”maahanmuuttokriittisyys” ja avoin rasismi ovat monelle poliitikolle houkuttelevia keinoja äänestäjien mobilisoinnissa (Castles et al. 2014, 2; Maasilta 2012; vertaa Duez 2008). Olisi niin siirtolaisten kuin valtioiden väestöpolitiikan kannalta tärkeää, että sitä koskevat poliittiset päätökset tehtäisiin kyseenalaistamattomien oletusten sijaan rationaalisesti laadukkaan tutkimustiedon perusteella. Maahanmuuttoviraston vuonna 2015-2017 tekemiä turvapaikkapäätöksiä vertailleen Saarikoski et al. (2018) tutkimus kuitenkin osoittaa, että poliittinen ilmapiiri saattaa vaikuttaa merkittävästi turvapaikkapäätöksiin. Jopa siirtolaisuuden tutkimusta leimaa tausta-ajatus muuttoliikkeistä ongelmana ja uhkana (esimerkiksi Ceyhan ja Tsoukala, 2002; de Haas 2009, 2; Malkki 1995), vaikka valtiot samanaikaisesti kilpailevat työvoimasta (katso esimerkiksi Bailey ja Mulder 2017; OECD 2008, 18-19). Siirtolaisuus on väestöpoliittinen ja taloudellinen välttämättömyys erityisesti Euroopan unionissa ja Suomessa, joissa väestökehitys painuisi negatiiviseksi ilman maahanmuuttoa (Tilastokeskus 27.4.2018; Eurostat 22.10.2018). Samalla se tarjoaa monelle mahdollisuuden tavoitella parempaa elämää ja paeta vaikeita olosuhteita.

3. Siirtolaisuuden teorit

Pitkästä ja rikkaasta tutkimusperinteestä huolimatta kehityksen ja siirtolaisuuden vuorovaikutussuhteesta ei ole yhtä, yleisesti hyväksyttyä käsitystä. Tässä tutkielmassa keskityn kolmeen merkittävimpään siirtolaisuuden ja kehityksen dynamiikkaa kuvaavaan teoriaan, jotka ovat funktionalismi, strukturalismi ja pluralistiset teorit. Ne ovat laajoja ja pitkän aikavälin kuluessa syntyneitä teoriasuuntauksia, joista jokainen sisältää useita yksittäisiä, rajatumpia ilmiöitä käsitteleviä teorioita. Keskityn mainittuihin kolmeen sateenvarjoteoriaan, koska niistä jokainen on edustanut alan valtavirtaa jonain ajanjaksona, ja vain nämä kolme teoriaa ovat kyllin kattavia vastaamaan tutkimuskysymykseeni oletetusta siirtolaisuuden ja kehityksen välisestä dynamiikasta.

Siirtolaisuuden prosessit jakautuvat kolmen keskenään vuorovaikutussuhteessa olevan rakennetasoon taulukon 2 esittämällä tavalla. Tässä tutkielmassa keskityn makrotasoon, joka on tasoista suu-
rimmin yhteydessä kehitykseen ja siten tutkimuskysymykseeni. Myös mikro- ja mesotaso ovat läsnä aineistossani, mutta ensisijainen kiinnostuksenkohteeni on valtionhallinto ja maahanmuuttopolitiikka, eli makrotaso.

Taulukko 2. Siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen kolme rakennetasoa

Makrotaso	Suuret instituutiot ja yhteiskuntarakenteet. Esimerkiksi talouspolitiikka ja maailmanmarkkinat, valtioidenväliset suhteet ja valtioiden maahanmuuttopolitiikat ja -toimet.
Mikrotaso	Muuttajien tavat ja käytännöt, perhesiteet ja uskomukset.
Mesotaso	Kahden edellä mainitun tason välillä vaikuttavat mekanismit, kuten muuttajien väliset verkostot, maahanmuuttajayhteisöt, niin sanottu ”liikkuvuuden teollisuus” eli siirtolaisuutta organisoivat yritykset.

(Castles et al. 2014, 26.)

Alan kirjallisuuden tapaan kirjoitan tässä tutkielmassa lähettävistä ja vastaanottavista valtioista (*sending and receiving countries*). Sanavalinta heijastelee alalle tyypillistä valtiokeskeistä ajattelua, mutta kyseessä ei ole kirjaimellinen väite valtioiden aktiivisesta toimijuudesta. Esimerkiksi lähettävä alue voisi yhtä lailla olla ”kotiseutu” tai ”lähtömaa”. Asuinsijan vaihdos on monisyinen sarja yhteiskuntia ja useiden sukupolvien kohtaloita muuttavia prosesseja. Siirtolaistutkimuksessa oletetaan muuttopäätösten ja -liikkeiden syntyvän maantieteellisten varallisuuserojen ja yksilöiden mahdollisuuksia rajoittavien yhteiskunnallisten rakenteiden ristipaineessa. Siirtolaisuutta on maan sisäistä ja valtioiden välistä, maaseudun ja kaupunkien välistä ja niin edelleen, mutta näistä jokaisen taustalla oletetaan vaikuttavat samankaltaiset prosessit. Kansainvälinen siirtolaisuus voidaan esittää joko rauhaa ja vaurautta tai konflikteja ja kurjistumista edistävänä voimana (Castles et al. 2014, 6), ja myös tässä tutkielmassa esiintyvät kolme teoriasuuntausta esittävät tilanteen toisistaan poikkeavasti. Seuraavissa luvuissa pyrin esittelemään funktionalismin, strukturalismin ja pluralististen teorioiden keskeisimmät argumentit. Tutkielmani ytimessä on kysymys kehityksen ja siirtolaisuuden suhteen luonteesta: onko siirtolaisuus myönteinen vai kielteinen prosessi? Lisääkö siirtolaisuus köyhyyttä vai vaurautta maailmassa? Kenen köyhyyttä? Kenen vaurautta?

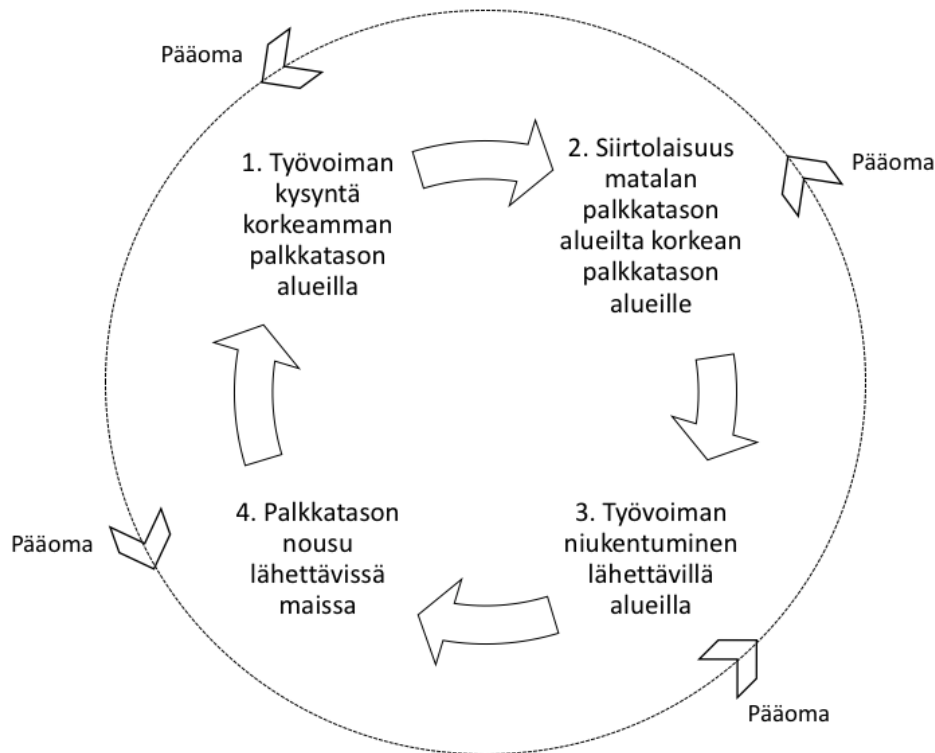
Kehityksen ja siirtolaisuuden tutkimuksessa ihmiset käsitetään ennen kaikkea resurssina eli potentiaalisena työvoimana. Kulutushyödykkeitä kuten viljaa tai nappeja voidaan melko mutkattomasti rahdata laivalla halki etäisyyksien taloustilanteen niin edellyttäessä, mutta työvoiman ”vienti” on monisyisempi ilmiö. Ihmisillä on oma tahto ja tunteet, mikä tekee siirtolaisuuden tutkimuksesta erityisen mielenkiintoisen tutkimuskohteen. (Stark ja Bloom 1985, 173.) Valtioilla on mahdollisuus päättää siirtolaispolitiikastaan, mutta toisaalta ihmiset eivät välttämättä noudata valtioiden asettamia säädöksiä. Lisäksi hallinnon edustajien saattaa olla hankalaa ennakoida ihmisten toimintamotiiveja ja -tapoja. Harkitsematon maahanmuuttopolitiikka ja -hallinto voivat johtaa jopa tarkoitettua vastakkaiseen tulokseen. (Castles et al. 2014, 2-5.) Siirtolaisuuden rooli kansainvälisessä lainsäädännössä on mielenkiintoinen, koska kansainvälinen siirtolaisuus voidaan esittää joko ulko- tai sisäpoliittisena kysymyksenä näkökulmasta riippuen. Lisäksi siirtolaisuutta käsittelevä kansainvälinen lainsäädäntö on melko hajanaista. (Chetail 2014, 1.) Ylikansallisten lakien ja mekanismien ohuus jättää valtioille merkittävän roolin siirtolaisuuden hallinnassa.

3.1. Funktionalistinen teoria

Funktionalistinen teoria edustaa siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen optimistista suuntausta. Sen mukaan siirtolaisuus on positiivinen voima, joka edistää lähetävien ja vastaanottavien alueiden kehitystä lisäten vaurautta maailmassa. Ihmiset nähdään ensisijaisesti työvoimana eli resurssina, jonka jakautumista siirtolaisuus tasapainottaa maailmantalouden kulloistenkin tarpeiden mukaan. (Passaris 1989, 529.) Samalla funktionalistit myötäilevät uusklassista taloustiedettä ja jakavat arvontuotannon kolmeen tekijään: maa, työvoima ja pääoma (ibid. 537). Siirtolaisuus nähdään edellytyksenä talouskasvulle, ja sen katsotaan olevan avainasemassa kehityksen edistämisessä (Todaro 1969, 139). Funktionalistinen teoria dominoi kehityskirjallisuutta erityisesti 1950—1960-luvulla, ja sen vaikutus näkyy edelleen. (De Haas 2010, 230-231.)

Funktionalistit näkevät yhteiskunnan lukemattomista tosiinsa liittyvistä osasista koostuvana järjestelmänä, johon on sisäänrakennettu pyrkimys kohti tasapainoa. Kokonaisuutta voisi verrata ihmiskehoon, jonka eri elimillä on erilliset, mutta toisiinsa yhteydessä olevat tehtävät; tällainen järjestelmä voi olla tasapainossa tai ajautua epätasapainoon. Maailmantalouden positiivinen kehitys edellyttää tasapainoa, jonka saavuttaminen on mahdollista työvoimaa liikuttamalla. Siten siirtolaisuus on positiivinen mekanismi, joka lopulta hyödyttää ainakin useimpia maailman ihmisiä tarjotessaan työvoimaa sinne, missä sitä eniten tarvitaan. (Castles et al. 2014, 27.) Samalla työntekijöiden jakaantuminen optimoituu makrotasolla (Castles et al. 2014, 30). Teoriassa maailmantalous ja työvoiman jakautuminen hahmotetaan kehän kaltaisena: ihmisten vapaan liikkuvuuden ja rajoitteettoman markkinatalouden vallitessa osa matalamman palkkatason maiden työvoimasta siirtyy potentiaalisen taloudellisen hyödyn motivoimana korkeamman palkkatason maihin. Samanaikaisesti työvoiman niukentuminen lähettävissä maissa johtaa kilpailuun osaavasta työvoimasta, mikä puolestaan johtaa palkkakilpailuun ja palkkojen nousuun. Kilpailu kansainvälisillä työmarkkinoilla ”siirtää” ihmisiä matalan palkkatason maista korkeamman palkkatason maihin pääomien samanaikaisesti virratessa vastakkaiseen suuntaan. Tämän prosessin katsotaan johtavan alueiden samankaltaistumiseen, ja lopulta palkkaerojen katoamiseen. (Harris ja Todaro 1970; Lewis 1954; Ranis ja Fei 1961; Schiff 1994 ja Todaro; Maruszko 1987.) Funktionalistien mukaan siirtolaisuus siis johtaisi pääasiallisen motiivinsa eli palkkaerojen katoamiseen, ja siten lopulta myös itse siirtolaisuuden loppumiseen. (Castles et al. 2014, 30.) Näin ollen kansainvälinen siirtolaisuus edistää kehitystä erityisesti lähettävillä alueilla, mutta nostaa myös maahanmuuttajien elintasoja vastaanottavilla alueilla (Massey et al. 1998). Alla olevassa

kuviossa 5 on havainnollistettuna funktionalistisessa teoriassa keskeinen Harriksen ja Todaron (1970) esittämä kuvaus alueiden välisten erojen tasoittumisesta.

**Kuvio 5. Palkkatason samankaltaistuminen lähettävillä ja vastaanottavilla alueilla
Harriksen ja Todaron mukaan**

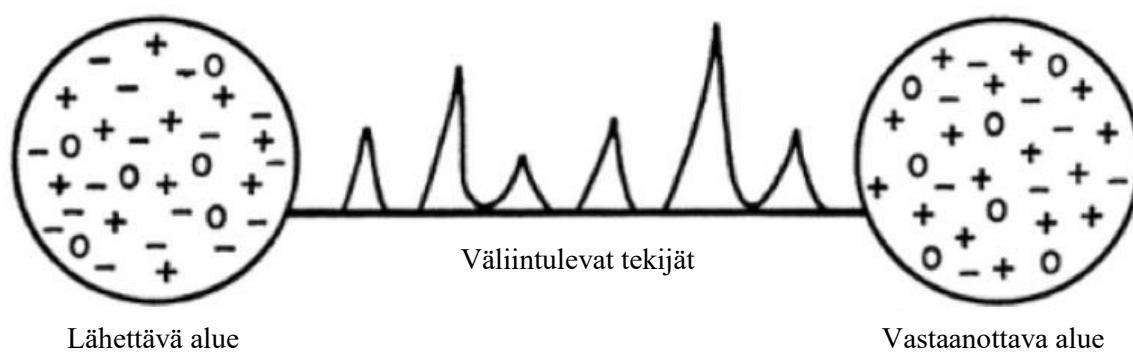
Mikrotasolla funktionalistit olettavat ihmisten olevan rationaalisia, omaa etuaan maksimoimaan pyrkiviä toimijoita, jotka laskelmoivat jatkuvasti jäämisen ja lähtemisen potentiaalisia etuja ja haittoja. Borjas (1989, 460-461) kiteyttää tällaisen kustannus-hyöty -laskelmoinnin, johtavan ”maahanmuuttomarkkinoiden” (*migration market*) muodostumiseen. ”Maahanmuuttomarkkinoilla” työvoima on resurssi, josta valtiot kilpailevat tehden ”muuttotarjouksia” houkutelakseen työntekijöitä. Valtiot voivat pyrkiä houkuttelemaan (valikoitua) työvoimaa esimerkiksi suotuisan maahanmuuttopolitiikan ja -lakien avulla. Useimmat ihmiset kuitenkin arvioivat muuttamatta jättämisen olevan paras vaihtoehto. Borjasin mukaan maahanmuuttotrendien syntyminen ei siis ole sattumanvaraista, vaan tarkkojen laskelmien ja valtioiden toimien tulosta. (Borjas 1989, 460-461.) Funktionalistit näkevät valtioilla olevan vain välillistä merkitystä siirtolaisuusprosessissa ja katsovat valtioiden lainsäädäntävallan vaikutusmahdollisuuksien rajoittuvan toivottujen maahanmuuttajien houkutteluun ja liikkuvuuden kustannusten kontrollointiin (Castles et al. 2014, 35.)

Uusklassista talousteoriaa myötäilevän funktionalismin mukaan siirtolaisuuden kehitysvaikutukset rajoittuvat alueiden välisen hintatason samankaltaistumiseen. (Bauer ja Zimmermann 1998, 96; Smith 2015). Todaron (1969) ja Harriksen ja Todaron (1970) siirtolaisuuden talousvaikutuksia tutkivat mallit eivät tunnista rahalähetyksen mahdollista kehitysvaikutusta, eikä niille yksinkertaisesti ole sijaa mallissa (Taylor 1999, 63). Tästä huolimatta osa funktionalisteista huomioi maahanmuuttajien tekemät rahalähetykset (*remittances*) kehitystä edistävänä tekijänä. Rahalähetykset ovat siirtolaisen kotimaahansa, tyypillisesti perheelle ja muille läheisille, tekemiä käteisvaralähetyksiä. Yksityshenkilöiden väliset rahalähetykset ovat tyypillisesti säännöllisiä ja merkittäville maahanmuuttoalueilla ne saattavat olla kansantaloudellisesti merkittäviä. Esimerkiksi Djajić (1986) kuitenkin huomauttaa, etteivät maahanmuuttajien kotimaahansa läheisilleen tekemät rahalähetykset tiukasti ymmärrettynä asetu uusklassiseen siirtolaisuuden teoriaan. Voidaan siis sanoa, että kapeasti ymmärrettynä uusklassisessa todellisuudessa siirtolaisuuden rooli kehityksen edistämisessä rajoittuu niihin maahanmuuttajayksilöihin, jotka ovat onnistuneet kohottamaan tulotasoaan. (De Haas 2010, 231.) Tästä huolimatta 1950—1960-luvulla valtavirtainen funktionalistinen tutkimus esitti siirtolaisuuden positiivisten vaikutusten ulottuvan muuttanutta yksilöä laajemmalle erityisesti rahalähetyksen kautta. Maahanmuuttajien rahalähetyksen esitettiin edistävän koko perheen ja jopa alueen taloustilannetta. Funktionalistien mukaan rahalähetykset ovat arvokas käteisvarojen lähde makrotasolla ja vahvistavan lähettävien maiden taloutta meso- ja mikrotasolla esimerkiksi kasvattamalla perheiden mahdollisuutta investoida yritystoimintaan kotimaassaan. Esimerkiksi Keely ja Tran (1989, 500) esittävät rahalähetyksen kohottavan elintasoja lähettävissä maissa ”ainutlaatuisella tavalla”. (De Haas 2010, 321.)

Sjaastad’n (1962) mukaan muuttaminen on yksilön elintasoonsa tekemä investointi. Se on riski, joka kannattaa vain, mikäli palkkaero lähtö- ja saapumismaiden välillä on kyllin suuri. Sjaastad’n mukaan tämä selittää, miksi siirtolaisuus on valikoiva prosessi, ja joidenkin ryhmien edustajat muuttavat toisia todennäköisemmin: inhimillinen pääoma määrittelee, miksi tietyistä maista lähtee tietyn tyyppisiä ihmisiä tiettyihin maihin. Erityisesti erot odotettavissa olevissa investointien tuotoissa selittävät, miksi esimerkiksi nuoret ja korkeasti koulutetut muuttavat todennäköisimmin. (Bauer ja Zimmermann 1998, 99). Siirtolaiset saattavat saavuttaa kotimaataan korkeamman palkkatason sekä hyödyllistä työkokemusta ulkomailla työskennellessään. Paluumuuttajien odotetaan tuovan ulkomailla kartuttamansa inhimillinen pääomansa mukanaan kotimaahan palatessaan, ja siksi myös paluumuuton katsotaan edistävän lähettävien maiden kehitystä. (De Haas 2010, 231.) Uusien taitojen lisäksi paluumuuttajat saattavat ulkomailla työskentelynsä aikana kerätä myös likvidiä pääomaa kotimaassa investoitavaksi (Beijer 1970, 102).

3.1.1. Siirtolaisuuden työntö-veto -malli

Funktionalistisen teorian käsitys yksilöiden päätöksenteosta perustuu niin sanottuun Leen työntö-veto -malliin (*push-pull-model*). Malli esittää muuton omaa etuaan maksimoivaan pyrkivän rationaalisen yksilön mahdollisimman täydellisenä laskutoimituksena. Siinä ihmiset jatkuvasti vertailevat nykyistä asuinsijaansa kaikkiin muihin mahdollisiin asuinsijoihin taloudellisten, ympäristöllisten ja väestötieteellisten tekijöiden perusteella ja joko päättävät muuttaa tai olla muuttamatta. Uudeksi asuinsijaksi valikoituu valittavissa olevista vaihtoehdoista paras eli yksilölle edullisin. (Irwin et al. 2004, 656.) Muuttamista puoltavia työntötekijöitä voivat olla esimerkiksi taloudellisten mahdollisuuksien puute, syrjintä, nopea väestönkasvu tai korkea väestötiheys. Jollekin alueelle muuttamaan houkuttelevia vetotekijöitä voivat olla esimerkiksi työvoiman kysyntä, mahdollisuus ostaa maata, paremmat taloudelliset mahdollisuudet ja poliittiset vapaudet. (Castles et al. 2014, 28; Lee 1966, 50; Passaris 1989.) Alla olevassa kuviossa 6 on Leen oma havainnollistus hänen työntö-veto -mallistaan.

Kuvio 6. Lähtävän alueen ja vastaanottavan alueen ominaisuudet sekä väliintulevat tekijät

(Lee 1966, 50.)

Leen malli pohjautuu Ravensteinin (1885 ja 1889) ”siirtolaisuuden lakeihin”. Ravenstein oli maantieteilijä, joka lainasi muun muassa Newtonin painovoimateoriaa muotoillessaan siirtolaisuuden universaalia lakia muuttoliikkeiden logiikasta. Hänen mukaansa ihmisten muuttoliikkeet on mahdollista teoretisoida alueiden etäisyyden, väestömäärän ja taloudellisten mahdollisuuksien perusteel-

la. Ravenstein esitti yksilöiden muuttopäätösten motiivien olevan ensisijaisesti taloudellisia, minkä perusteella hän argumentoi liikkuvuuden olevan elimellinen osa kehitystä. (Lee 1966; Castles et al. 2014, 28.)

Leen mukaan muuttopäätös perustuu kolmeen tekijään, jotka ovat: 1) lähettävien- ja vastaanottavien alueiden hyvät ja huonot ominaisuudet, 2) väliintulevat tekijät eli muuttamisen esteet (kuten vaivalloinen matka tai rajoittava maahanmuuttopolitiikka) sekä 3) yksilölliset ominaisuudet. Täydellinen laskutoimitus on kuitenkin mahdoton, sillä ihmisillä on aina enemmän tietoa kotimaastaan kuin potentiaalisista vaihtoehtoistaan, ja muutto on siksi aina riski. Lisäksi niin sanottujen väliintulevien tekijöiden määrä ja vaikutus ovat tilannekohtaisia. Esimerkiksi pienten lasten äidin saattaa olla vaikeampi muuttaa kuin perheettömän nuoren miehen. Koska yksilön on mahdoton arvioida prosessia kokonaisuutena, ei muuttopäätös koskaan voi olla täydellisen rationaalinen. (Lee 1966, 50-51.)

3.1.2. Funktionalistisen teorian kritiikkiä

Castles et al. kritisoivat funktionalistista teoriasuuntausta epärealistisuudesta. Teoria olettaa ihmisten olevan utilitaristeja, joilla olisi ehtymättömästi kapasiteettia suorittaa laskutoimituksia nykyiselle asuinalueelle jäämisen ja minne tahansa muualle muuttamisen hyötysuhteesta. Laskelmointi kuitenkin edellyttäisi reaaliaikaista ja täydellistä tietotasoa kaikkien alueiden kaikista vaihtoehtoista. Miten ihmisten olisi mahdollista saavuttaa täydellinen tietotaso esimerkiksi muiden alueiden palkkatasosta ja työllisyysmahdollisuuksista? Funktionalistit myös olettavat markkinoiden olevan täydelliset, vaikka todellisuudessa kaikilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia hyötyä esimerkiksi rahoitusmarkkinoista. Lisäksi kyseessä on deterministinen teoria, joka ohittaa yksilöiden toimijuuden ja henkilökohtaiset toiveet ja haaveet. On kyseenalaista olettaa, etteivät yksilöiden ominaisuudet, kuten ikä, sukupuoli tai henkilökohtaiset tavoitteet vaikuttaisi keskeisesti heidän mahdollisuuksiinsa ja valmiuteensa muuttaa. (Castles et al. 2014, 31.)

Työntö-veto -mallissa ongelmallista on, ettei se selitä, miten sen osoittamat muuttoon vaikuttavat tekijät kietoutuvat yhteen ja vuorovaikuttavat keskenään. Ensisilmäyksellä malli saattaa näyttää melko laaja-alaiselta, mutta lopulta sen avulla on hankalaa osoittaa oikein mitään. Kyseenalaista on myös se, että mallin mukaan tietyt olosuhteet ”aiheuttavat” maastamuuttoa tai maahanmuuttoa. Esimerkiksi korkea väestötiheys voi kannustaa uudenlaiseen kaupunkisuunnitteluun maastamuuton sijaan, mutta malli ei huomioi vaihtoehtojen olemassaoloa. Kuten funktionalistinen teoria, niin

myös työntö-veto -malli esittää ihmiset mekaanisia taloudellisen hyödyn tavoittelijoina, joilla ei ole mitään henkilökohtaisia taipumuksia tai mielenkiinnon kohteita. Malli ei myöskään pysty selittämään paluumuuttoa tai samanaikaista maahanmuuttoa ja maastamuuttoa. (Bauer ja Zimmermann 1998, 101-104.) Castlesin et al. mukaan mallin keskeinen ongelma on, ettei maastamuutto empiirisen tiedon valossa ole lähtöisin kaikkein köyhimmistä maista, vaikka mallin mukaan heikon taloustilanteen tulisi kannustaa ihmisiä etsimään parempia mahdollisuuksia toisaalta. (Castles et al. 2014, 28-29.) Nähdäkseni Castlesin et al. edellä mainittu kritiikki ei kuitenkaan ole täysin uskottava, sillä heidän tulkinnastaan poiketen katson köyhyyden olevan merkittävä väliintuleva tekijä. Akuutti köyhyys heikentää köyhimpien alueiden asukkaiden kykyä vastata siirtolaisuusprosessista koituviin kuluihin sekä vähentää yksilön riskinottoa. Tästä huolimatta pidän funktionalistisen teorian heijastamaa ihmiskuvaa vaarallisen yksinkertaistettuna ja sen edustamaa determinismia epäuskottavana.

3.2. Strukturalistinen teoria

Pessimistinen strukturalistinen teoria (*structuralism* tai *historical-structuralism*) kehittyi vastauksena funktionalismille 1960-luvun lopulla. Teoriasuuntaus kyseenalaistaa siirtolaisuuden roolin kehityksen generaattorina: sen mukaan siirtolaisuus jopa kasvattaa alueiden välisiä eroja. Suuntaus perustuu taloudellisten, poliittisten ja sosiaalisten rakenteiden rajoittavaa luonnetta korostavaan uusmarxilaiseen talouspoliittiseen teoriaan. Sen mukaan vallitsevat yhteiskunnalliset rakenteet rajaavat ja suuntaavat yksilöiden valintoja, mikä laajalti estää yhteiskunnallisten valtasuhteiden muutokset. Muuttoliikkeiden tuloksena ei täten ole lisääntyvä tasapaino kuten funktionalistit esittävät, vaan epätasa-arvon jatkuva uusiutuminen ja jopa syveneminen. (De Haas 2010, 232-233.) Strukturalistien mukaan ihmisillä ei ole vapaata tahtoa tai ainakaan mahdollisuutta toteuttaa sitä, ja rakenteet sitovat erityisesti köyhiä tai muutoin marginalisoituja (Castles et al. 2014, 32). Baumanin (1998, 74) sanoin: ”[r]ikkaus on globaalia, kurjuus on paikallista⁴”

Strukturalistit näkevät siirtolaisuuden oireena maailmantalouden epätasa-arvoisuudesta (Massey et al. 1998, 34-41). Teorian mukaan muuttoliikkeet saavat alkunsa valtioiden harjoittamasta työvoiman kontrollista ja hyväksikäytöstä, jotka puolestaan nähdään erottamattomana osana kapitalistista talousjärjestelmää (Castles et al. 2014, 35). Mahdollisuus työvoiman ”siirtelyyn” on elinkeinoelä-

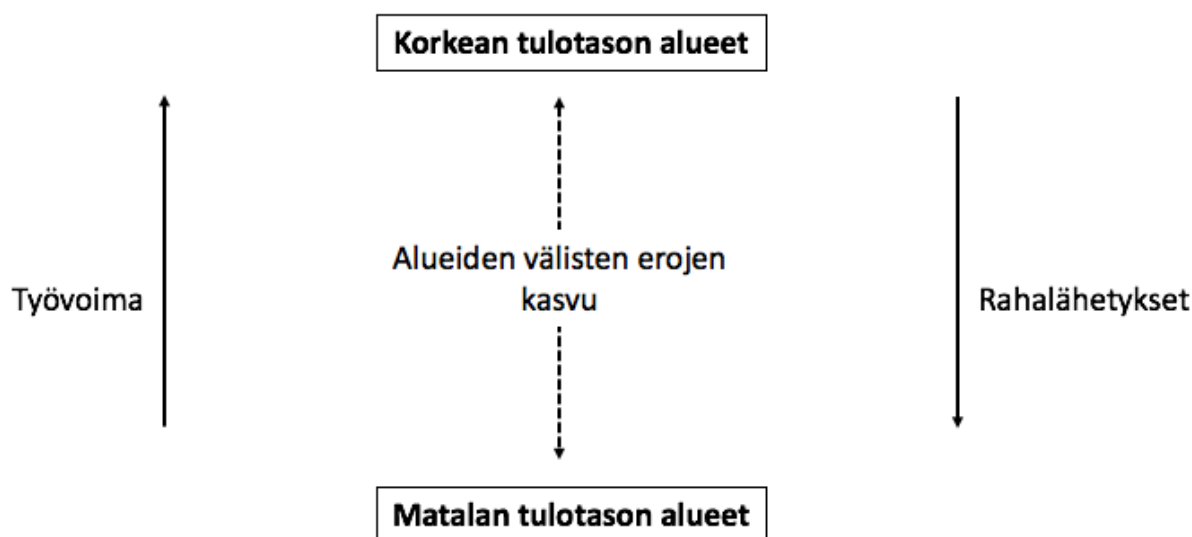
⁴ ”The riches are global, the misery is local” (Bauman 1998, 74).

män, omistavan luokan ja vastaanottavien alueiden intressien mukaista (vertaa Marx 1974 ja Luxemburg 1951). Samanaikaisesti työvoiman ja inhimillisen pääoman menetys eli niin sanottu aivo-
vuoto (*brain drain*) yhä nakertaa kasvun mahdollisuuksia valmiiksi heikossa asemassa olevilla alueille. (Castles et al. 2014, 27-28). Esimerkiksi Rivera-Batiz (1982) on esittänyt siirtolaisuuden talousvaikutusten voivan olla jopa negatiivisia lähettävän maan asukkaiden kannalta. Siirtolaisuus vahvistaa kansainvälistä epätasa-arvoa ja mahdollistaa köyhien maiden työvoiman ja muiden resurssien riiston: siksi siirtolaisuus strukturalistien mukaan luo negatiivista kehitystä. (Castles ja Kosack 1973, 461-482; Cohen 1987; Sassen 1988).

Piore (1979, 1) esittää kansainvälisen siirtolaisuuden juontuvan rakenteellisesta matalan ja korkean taitotason työvoiman kysynnästä korkean palkkatason alueilla. Samalla hän haastaa käsityksen, jonka mukaan siirtolaisuus olisi luonteeltaan väliaikaista tai kysyntää olisi vain valikoiduille ja korkeasti koulutetuille. Pioren mukaan kaikkia niin sanotusti suorittavia työtehtäviä, kuten esimerkiksi palvelu- ja rakennustyötä, ei ole mahdollista siirtää matalamman palkkatason maihin (ibid. 120-121). Lisäksi siirtolaisten ansiosta on mahdollista rajoittaa ammattiliittojen neuvotteluasemaa ja siten hillitä paineita palkkatason nostamiseen. Ihmisten mahdollisuudet työmarkkinoilla eivät ole yhtäläisiä, sillä he jakautuvat primääriin ja sekundääriin ryhmään esimerkiksi etnisen taustan sekä sukupuolen perusteella. (ibid. 35-43.) Kuten uusmarxilaisuudessa, myös strukturalismissa kapitalismin katsotaan johtavan epäoikeudenmukaiseen työnjakoon (*division of labour*) paikallisesti ja kansainvälisesti (Piore 1979, 10-11). Kaikkein vetovoimaisimmissa kansainvälisissä suurkaupungeissa tuloerot kasvavat ja väestöryhmät erkaantuvat toisistaan (Sassen 2001). Strukturalistit korostavat siirtolaisuuden intersektionaalista luonnetta: primääriin joukkoon kuuluvat ovat positiivisesti valikoituneet inhimillisen pääomansa ansiosta, mutta myös esimerkiksi etnisen taustansa tai sukupuolensa vuoksi. Myrdalin (1957, 14-15; 23-25) mukaan kapitalismi johtaa väistämättä yhä syvenevään alueiden väliseen epätasa-arvoon. Maahanmuuttajien kohdalla erityistä painoarvoa on heidän muuttonsa statuksella joko laittomana tai lain mukaisena tekona (Castles et al. 2014, 36).

Matalan tulotason alueiden asukkaille maastamuutto on keino paeta näköalattomuutta. Strukturalistien mukaan maastamuutto saattaa edistää joidenkin yksilöiden sosioekonomista tilannetta, mutta on lopulta kykenemätön ratkaisemaan niitä rakenteellisia olosuhteita, joista maastamuutto johtuu. Pioren (1979, 2) mukaan maastamuutto vahingoittaa lähettävien maiden taloutta yksipuolistamalla niiden työmarkkinoita esimerkiksi tuhoamalla perinteisiä elinkeinoja, kuten joitain maatalouden osa-alueita.

Lähtävien alueiden sijaan siirtolaisuus palvelee vauraiden maiden etuja (Piore 1979, 3). Korkean palkkatason alueet hyötyvät maahanmuuttajien osaamisesta (*brain gain*) ja vastaavasti aivovuodon myötä matalamman tulotason alueet jatkuvasti menettävät korkeasti koulutettua ja osaavaa työvoimaa (Baldwin 1970). Samalla matalan tulotason maat toistuvasti hukkaavat resurssejaan kouluttaessaan ihmisiä, jotka tilaisuuden tullen siirtyvät korkeamman tulotason työmarkkinoille (Papademetriou 1985, 211-212). (De Haas 2010, 233.) Tämä johtaa lähtävillä alueilla noidankehään, jossa paremmat uramahdollisuudet muilla alueilla toistuvasti johtavat kyvykkäimmän työvoiman menettämiseen. Näin ollen muuttoliike voimistaa entisestään lähtävien ja vastaanottavien alueiden välistä kontrastia, mikä johtaa lähtävien maiden kehityksen sijaan alati kasvavaan kannustimeen muuttaa toisaalle. (Baldwin 1970.) Siirtolaisuuden tutkimuksessa on perinteisesti kiinnitetty huomiota juuri korkean taitotason työvoiman siirtolaisuuden vaikutuksiin, mutta Pioren (1979, 4) mukaan myös matalasti koulutetun työvoiman menetys on ongelmallista matalan tulotason maiden kehityksen kannalta. Epätasa-arvo ei lisäännä ainoastaan alueiden välillä vaan myös niiden sisällä. Matalamman tulotason maissa vähävaraisimmilla ei ole mahdollisuutta maksaa kalliita muuttokustannuksia, vaan ainoastaan alueen varakkaimmat voivat muuttaa. Mikäli he onnistuvat kohottamaan tulotasoaan siirtolaisina, lisääntyy lähtävän maan sisäinen epätasa-arvo entisestään. (Lipton 1980, 13.) Alla olevassa kuviossa 7 on havainnollistettuna strukturalististen teorioiden kuvaus siitä, miten siirtolaisuus johtaa alueidenvälisen eriarvoisuuden lisääntymiseen työvoiman ja rahalähetysten liikkuessa vastakkaisiin suuntiin.

Kuvio 7. Siirtolaisuuden negatiiviset kehitysvaikutukset strukturalismin mukaan

Strukturalistien mukaan rahalähetyksillä ei ole merkittävää positiivista vaikutusta lähtevien maiden kehitykseen. Rahalähetyksiä käytetään pääasiassa kulutustuotteiden tai statussymbolien, kuten tilavien asuinkiinteistöjen hankintaan, tuottavan investoinnin sijaan. (Lewis 1986, 36-37; Lipton 1980, 11-13; Piore 1979, 2; 116). Strukturalistit myös kyseenalaistavat funktionalistien väitteen, jonka mukaan paluumuuttajat voisivat edistää kotimaansa talouskasvua yritteliäisyydellään ja investoimalla ulkomailla tienaamaansa pääomaa. Strukturalistien mukaan ei ole realistista olettaa paluumuuttajien ryhtyvän investointeihin alueella, jossa taloudelliset riskit ovat todennäköisesti suuria poliittisen tai taloudellisen epävakauden vuoksi. (Castles et al. 2014, 4-5; Lipton 1980, 12; Myrdal 1957, 15; Piore 1979, 116.)

Funktionalistien mukaan on kolme keskeistä tekijää, joiden kautta voidaan selittää laajamittaista poismuuttoa joltakin alueelta: köyhyys, ylikansoitus sekä heikko talouskasvu. Sassenin (1988) mukaan nämä eivät kuitenkaan riitä tyydyttävästi selittämään laajamittaista maastamuuttoa. Hänen mukaansa lähtevän maan kiinnittyneisyys globaaliin maailmantalouteen on keskeisin maastamuuttoon linkittyvä tekijä. Sassen painottaa vastaanottavan maan ja lähtevän maan poliittisen ja taloudellisen yhteistyön merkitystä siirtolaisuuden mahdollistamisessa. Hänen mukaansa näiden kolmen tekijän riittämätön selitysvoima tunnustetaan yleisesti sotaa pakenevien turvapaikanhakijoiden kohdalla, mutta työperäisestä siirtolaisuudesta puhuttaessa muita tekijöitä ei perinteisesti olla huomioitu. (Sassen 1988, 3-6.) Hän myös esittää potentiaalisten maahanmuuttajien mielikuvien eri valtioiden olemuksesta vaikuttavan merkittävästi kohdemaan valintaan. Esimerkkinä hän mainitsee Yhdysvaltojen imagon houkuttelevana monikulttuurisena maahanmuuttomaana. (Sassen 1988, 9.) Päinvastoin kuin funktionalistit, strukturalistit siis näkevät pääomien ja ihmisten liikkeiden suhteen negatiivisena. Strukturalistien mukaan ulkomaiset suorat sijoitukset (*foreign direct investment, FDI*) johtavat maailmantalouden homogenisoitumiseen, samalla tehden periferian riippuvaiseksi niin sanotuista talouden ydinalueista (Castles et al. 2014, 34; Sassen 1988). Sassenin mukaan vahvojen talousalueiden tekemät investoinnit syrjäyttävät paikalliset elinkeinot ja -tavat heikommilla talousalueilla ja tekevät investointeja vastaanottavista alueista siirtolaisuuden lähettäjälajeita (Sassen 1988, 15). Myös rahalähetykset nähdään osoituksena periferian ja ydinalueiden välisestä riippuvuussuhteesta (de Haas 2010, 234).

Globalisaatiokriittisyys on keskeisessä roolissa strukturalistisessa teoriassa. 1900-luvulla syntynyt globalisaatioteoria esittää, että kun transnationaaliset pääomien, kaupan, kulttuurituotteiden ja ihmisten liikkeet lisääntyvät, ne sitovat periferian ja talouden ydinalueet yhteen. (Castles et al. 2014, 32.) Petras'n ja Velmayen mukaan globalisaatio ei kuitenkaan ole itseohjautuva, välttämätön pro-

sessi, vaan poliittisten valintojen tulos. He kuvaavat globalisaatiota taloudellisena prosessina, jossa periferia sidotaan talouden ydinalueisiin suorien ulkomaisten sijoitusten, kaupan esteiden ja lopulta kansainvälisen työnjaon kautta. (Petras ja Veltmayer 2000, 40.) Strukturalismiin kietoutuvan globalisaatioteorian mukaan globalisaatio on ideologia, joka esittää, miten maailmaa tulisi uudelleenjärjestellä. Strukturalistit argumentoivat globalisaation normatiivisuuden näkyvän esimerkiksi niin sanotussa Washingtonin konsensukseen kuuluvissa tavoitteissa. Tavoitteet koskevat markkinoiden vapauttamista, yksityistämistä ja kansainvälisen kaupan esteiden purkamisesta sekä Kansainvälisen valuuttarahaston, Maailmanpankin ja Maailman kauppajärjestön rakennemukautusohjelmissa. (Gore 2000; Stiglitz 2004; Rodrik 2006; Castles et al 2015, 34.)

Strukturalistien mukaan valtiot eivät menetä valtaansa globalisaation tai kansainvälisen siirtolaisuuden vuoksi (Doremus 1998), koska ne eivät vähennä valtioiden valtaa kontrolloida ihmisten liikkuvuutta (Petras ja Veltmayer 2000, 39-41). Edes laittomaksi määritelty maahanmuutto ei uhkaa valtion hegemoniaa, koska myös laittomasti maassa oleskelevat ovat valtioiden asettamien ehtojen ja säädösten alaisia. Laiton maahanmuutto saattaa myös vahvistaa valtion asemaa työmarkkinoiden jakautuessa laittoman ja laillisen maahanmuuton myötä kahteen eriarvoisessa asemassa olevaan ryhmään. Valtioiden ei pysty kontrolloimaan ihmisiä täydellisesti, koska paperittomien eli ilman virallista oleskelulupaa maassa oleskelevien maahanmuuttajien työvoimalle on kysyntää, mutta paperittomien maahanmuuttajat eivät heikennä valtion asemaa. Strukturalistien mukaan maahanmuuttopolitiikka luo markkinat laittomalle työvoimalle, ja siten lisää laitonta siirtolaisuutta ja marginalisoi siihen turvautuvia haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. (Castles et al. 2014, 34; vertaa Piore 1979, 35-43.)

3.2.1. Strukturalistisen teorian kritiikkiä

Vaikka osa strukturalisteista huomioi ihmisten toimijuuden esimerkiksi ammattiliittotoiminnassa (Castles ja Kosack 1973, 93-112; Lever-Tracey ja Quinlan 1988), on teoria silti enimmäkseen deterministinen. Se esittää ihmiset omaa kohtaloaan ohjaamaan kykenemättöminä ja passiivisina kapitalismin uhreina, joita rakenteet mielivaltaisesti siirtelevät tai vaihtoehtoisesti estävät siirtymästä. (Castles et al. 2014, 36.) Strukturalismi perustuu romantisoituun ja myyttiseen aikaan paikkasidonmaisista maaviljelijöistä (Skeldon 1997, 8). Ihmiset ovat kuitenkin liikkuneet aina, eivätkä vain teollistumisen myötä. Köyhyys, taudit ja epätasa-arvo eivät alkaneet teollistumisesta, vaikka strukturalistit antavat niin ymmärtää. (Castles et al. 2014, 37.) Lisäksi strukturalistit osittain sivuuttavat sen,

että lukuisat siirtolaiset onnistuvat nostamaan elintasoaan muuttamalla. (Castles et al. 2014, 36.) Samalla strukturalistinen teoria tulee ohittaneeksi siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen ehkäpä erään keskeisimmän kysymyksen, eli *miten* siirtolaiset voivat onnistua nostamaan elintasoaan ja siten luomaan positiivista kehitystä.

Strukturalistisen teorian argumentti globaalista epätasa-arvosta on arvokas ulostulo, joka tuo yksilotteisen funktionalismin aikaisemmin hallitseman siirtolaisuudentutkimuksen lähemmäksi maailman kompleksisuutta. Varsinkin siirtolaisuudentutkimuksen intersektionaalisen luonteen tunnistamisella voi olla merkittävää käytännön arvoa. Alueiden välisen kilpailuasetelman vinoutuneisuuden alleviivaaminen on tarpeellista, mutta yhdistettynä strukturalistien käsitykseen ihmisistä verrattain passiivisina toimijoina myös jokseenkin alentuvaa. Näin ollen teorian staattinen maailmankuva näyttäytyy ylimielisyytenä. Kiistäessään matalamman palkkatason alueiden asukkaiden toimijuuden, kiistävät strukturalistit myös heidän mahdollisuutensa aitoon elintason nousuun sekä merkittävien poliittisten reformien mahdollisuuden. Tiivistäen voidaan sanoa, että strukturalismi perustuu ihannekuvaan sellaisesta tasa-arvoisesta menneisyydestä, jota ei ole koskaan ollutkaan, ja toisaalta se ei onnistu selittämään jo saavutettua kehitystä.

3.3. Pluralistiset teoriat

Funktionalismin ja strukturalismin piirteitä yhdistelevät pluralistiset teoriasuuntaukset yleistyivät 1990-2000-luvuilla siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksessa. Pluralistiset teoriat eivät muodosta yhtä selkeää ja kaiken selittävää teoriaa, mutta sen kaikkia muotoja yhdistää funktionalismia ja strukturalismia monisysisempi suhtautuminen liikkuvuuden ja kehityksen dynamiikkaan. Funktionalismin mukaan markkinatalous lopulta ”ratkaisee” siirtolaisuuden, kun taas strukturalistit esittävät kapitalismin ja globalisaation ”aiheuttavan” siirtolaisuutta: pluralististen teorioiden mukaan molemmat päätelmät ovat virheellisiä. (De Haas 2009, 1-2.)

Pluralististen teorioiden mukaan muuttaminen ei ole atomistisen yksilön rationaalinen ja itsenäinen päätös, muttei myöskään yhteiskunnallisten rakenteiden yksilölle langettama pakko. Yksilökeskeisessä funktionalismissa vaarana on, että diasporat esitetään yksinkertaistetusti valintoina ja siten dynaamisena vaihtoehtona kehitysavulle. Toisaalta muuttavien yksilöiden esittäminen tahdottomina uhreina on alentavaa ja usein myös empirian vastaista. Tällä hetkellä valtavirtainen tutkimus koros-

taa näkökulmaa, jonka mukaan yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat ihmisten vaihtoehtoihin, mutta lopulta muuttaminen on yksilön tietoinen päätös ja osoitus toimijuudesta. Yksilöiden on myös mahdollista vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ainakin jossain määrin. Determinististen funktionalistien ja strukturalistien mukaan siirtolaisuuden ja kehityksen suhde on vakio, mutta pluralististen teorioiden mukaan muutoksen luonne lähettävissä- ja vastaanottavissa maissa ei ole ennalta määrätty, vaan vaihtelee tilannekohtaisesti. (Ibid.)

Näkökulman mukaan muuttavat ja paikalleen jäävät ihmiset ovat kaksi ominaisuuksiltaan erilaista joukkoa, eikä pelkkä taloudellinen laskutoimitus pysty selittämään muuttopäätöstä (Irwin et al. 2004, 657). Yksilön kulloisenkin asuinalueen ominaisuudet ovat vaihtoehtoisten asuinalueiden potentiaalia oleellisempia, eivätkä muiden alueiden tarjoamat mahdollisuudet merkittävästi houkuttele nykyiseen asuinalueeseensa tyytyväisiä ihmisiä muuttamaan. Myös muilla kuin taloudellisilla tekijöillä on tärkeä rooli muuttopäätöksessä (Speare et al. 1982). Taloudelliset tekijät tulevat oleellisiksi vasta, kun päätös lähteä on tehty, sillä päätös muuttaa on siis ensisijaisesti riippuvainen yksilön suhteesta kotialueeseen, eli hänen kokemaansa paikalliseen integroituneisuuteensa. Nuoret, perheettömät ja korkeasti koulutetut ovat tyypillisesti kaikkein valmiimpia muuttamaan. (Irwin et al. 2004, 657-658.)

Kommunikaatio- ja liikenneteknologian kehitys ei ole lisännyt keskipitkän ja pitkän aikavälin siirtolaisuutta. Sen sijaan lyhytaikainen työmatkailu on helpottunut ja yhteydenpitomahdollisuudet parantuneet: nämä ovat saattaneet korvata joitain osia pitkäaikaisemmasta siirtolaisuudesta. (De Haas 2009, 13; Skeldon 2011; Zelinsky 1971). 1980-lukua edeltänyttä tutkimusta on leimannut usko maahanmuutosta potentiaalisena uhkana vastaanottavan alueen kulttuurille. Sosiaalisten ja taloudellisten suhteiden ylläpitäminen kahteen tai useampaan maahan on ainakin implisiittisesti nähty olevan ristiriidassa uutta kotimaata kohtaan koettavan uskollisuuden kanssa, ja siten uhkaavan kansallisuuden itsenäisyyttä ja sosiaalista koheesiota. (Castles et al. 2014, 5.) 1980-1990-luvulla syntynyt transnationaalinen teoria haastaa käsityksen, jonka mukaan maahanmuuttajien tulisi assimiloitua vastaanottavan maan kulttuuriin. Samalla näkökulma kyseenalaistaa käsityksiä modernin kansallisuuden ja kansalaisuuden merkityksistä. Näkökulman mukaan ihmisten kansainvälisestä liikkuvuudesta on globalisaation myötä tullut uusi normi ja ajatus vain yhdestä mahdollisesta kotimaasta on vanhentunut. Transnationaalisen teorian mukaan maahanmuuttajat voivat sitoutua useampaan valtioon yhdenaikaisesti. Keskeistä on, ettei integraation uuteen kotimaahan uskota edellyttävän maahanmuuttajalta luopumista sitoutumisestaan kotimaahansa. (De Haas 2010, 346-348.)

3.3.1. Työperäisen siirtolaisuuden uusi talousteoria

Työperäisen siirtolaisuuden uusi talousteoria (*New Economics of Labor Migration, NELM*) on pluralistisiin teorioihin kuuluva siirtolaisten päätöksentekoa kuvaava teoria, joka kehittyi kriittisenä reaktiona edeltäneille teoriasuuntauksille (Massey et al. 1993, 436). NELM näkee siirtolaisuuden laskelmoituna strategiana virheellisen optimismin tai epätoivoisen selviytymismekanismin sijaan. Samalla se siirtää siirtolaisuuden tutkimuksen fokuksen pois yksilön itsenäisyydestä (optimoinnista luonnonvoimia vastaan) yhteisöjen väliseen keskinäisriippuvuuteen (optimointiin yksilöiden kesken) (Stark ja Bloom 1985, 174-175). Teoria ei kuitenkaan kiistä yksilöiden mahdollisuutta itsenäiseen päätöksentekoon (Katz ja Stark 1986).

Vastauksena funktionalismin yksilökeskeisyydelle ja siirtolaisuuden esteiden ohittamiselle Stark (1991) käänsi siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen huomion yksittäisestä siirtolaisesta yhteisöön. Stark ja Bloom (1985) esittävät, että aivan kuten kulutushyödyke, kuten kenkäpari, ei itse päättä muuttaa markkinoiden välillä, eivät myöskään siirtolaiset välttämättä tee muuttopäätöstään yksin. Sen sijaan päätös tehdään yhdessä potentiaalisten siirtolaisten ja heidän perheidensä tai muun yhteisönsä kesken. Tyypillisesti tämä yhteisö on siirtolaisen perhe, mutta se voi tarkoittaa myös esimerkiksi kokonaista kyläyhteisöä. NELM:n mukaan päätös tehdään yleensä siirtolaisen ja joukon ei-siirtolaisia kesken, jolloin siirtolaisuuden kustannukset ja potentiaaliset tulot jaetaan ryhmän sisäisesti. Siirtolaisuus on huomattava riski, mutta toimiminen yhteisönä laskee yksittäisen ihmisen elinkeinon menetyksestä koituvia kustannuksia. Yksilöiden edun tavoittelun merkitys päätöksenteossa vähenee, mikäli katsomme kotitalouksien jakavan resurssinsa, kuten työvoimansa, minimoidakseen tulonsaantiin liittyviä riskejä (*income risks*). (Stark ja Bloom 1985; Katz ja Stark 1986, 136.)

Teoria pyrkii selittämään, miten siirtolaiset laskelmoivat siirtolaisprosessin olevan kannattava siihen liittyvistä merkittävistä riskeistä huolimatta. Esimerkiksi Stark ja Levhari (1982) huomauttavat, että siirtolaiset ottavat tietoisesti riskin tulotasonsa laskusta tai ansiotulojensa katkeamisesta, mutta siitä huolimatta he laskelmoivat muuttamisen olevan kannattavaa, mikäli he uskovat sen mahdollistavan tulotason nousun tulevaisuudessa. Katz ja Stark (1986, 135) kyseenalaistavat funktionalistien yksilökeskeisyyden ja sen perusoletukset tämän asettelman pohjalta. Heidän mukaansa on paradoksaalista esittää rationaalisten mutta autonomisesti toimivien yksilöiden voivan ottaa siirtolaisuuteen

liittyviä merkittäviä riskejä yksin ilman sosiaalisen turvaverkon tarjoamaa tukea. Perhe on pieni joukko riskien hajauttamiseen, mutta toisaalta se on myös kyllin pieni voidakseen säilyä yhtenäisenä (Stark 1991, 26). Riskien hajautuksen lisäksi NELM poikkeaa edeltäjistään näkemyksessään ihmisten motiiveista: näkökulman mukaan ihmisiä ei motivoi ainoastaan hyödyn maksimoiminen, vaan myös riskien minimoiminen. Yhteisön yhteenlasketun työvoiman ja tulonsaantiin liittyvien riskien maantieteellinen hajauttaminen toimii vakuutuksen kaltaisesti. Siirtolaiseksi valikoituneen yksilön rahälähetykset toimivat ikään kuin vakuutuksena tai turvaverkkona hänen perheelleen. Tämä näkemys selittäisi, miksi siirtolaisuutta tapahtuu myös alueiden välisten merkittävien palkkasoerojen puuttuessa. (Katz ja Stark 1986, 136.)

Toisin kuin funktionalismi, NELM huomioi siirtolaisten yhteisöjen tilanteen epätäydellisillä luotto- ja vakuutusmarkkinoilla. Poliittisesti ja taloudellisesti epävakaiden maiden rahoitusmarkkinat ovat usein heikosti kehittyneitä tai eliittiin ulkopuolisten saavuttamattomissa. Suuntauksen mukaan joidenkin yhteisön jäsenten siirtolaisuus ja sen mahdollistamat rahälähetykset voivat olla koko yhteisön yhteinen toimeentulostrategia, jonka tavoitteena on mahdollistaa epätäydellisissä markkinaolosuhteissa toimeen tuleminen. (Katz ja Stark 1986; 137 Stark ja Bloom; 1985; Taylor 1999). Siten rahälähetykset ovat NELM:in mukaan elimellinen osa siirtolaisuusprosessia, eivät sen sivutuote (Stark 1991, 3). Samalla ne ovat ehkäpä keskeisin syy siirtolaisuuteen.

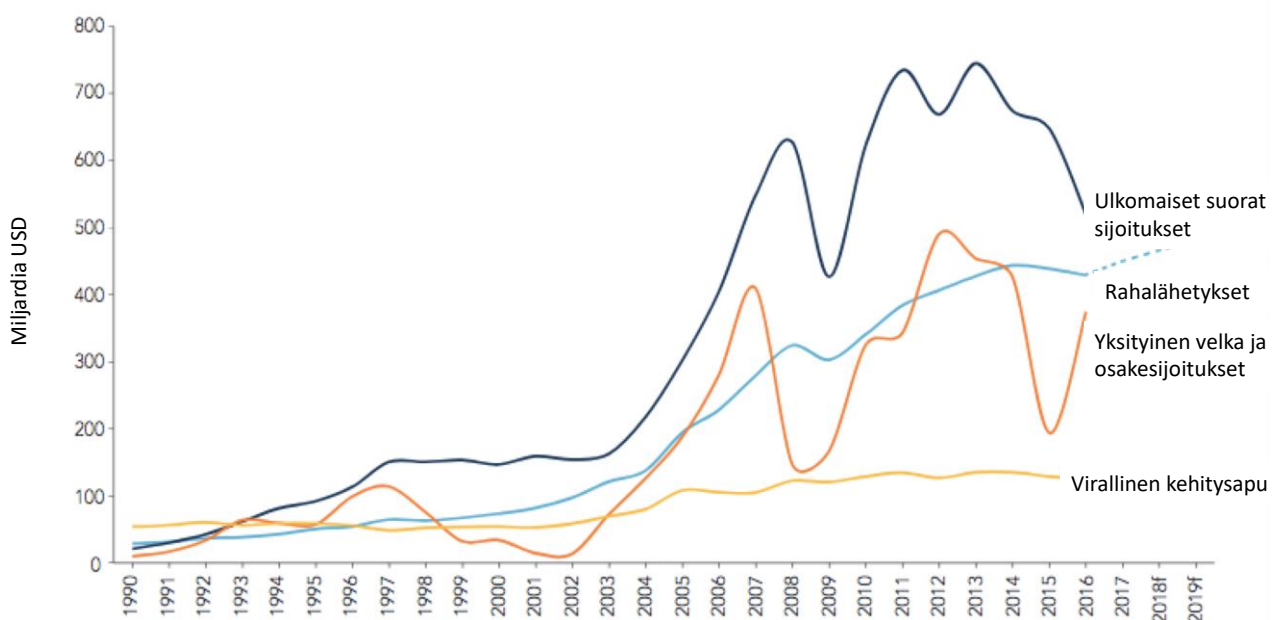
Koska rahälähetykset ovat pluralististen teorioiden mukaan siirtolaisuuden kehitysvaikutusten keskiössä, ei siirtolaisuuden kehityspotentiaali teorian mukaan ole välttämättä sidottu paluumuuttoon (de Haas 2010, 243). Myös pluralististen teorioiden näkemys siirtolaisista potentiaalisina sijoittajina kotimaassaan on edeltäjiään vähemmän ehdoton. Teorian mukaan siirtolaiset, jotka ovat onnistuneet keräämään pääomaa ulkomailla oleskellessaan, saattavat edistää kotiseutunsa kehitystä esimerkiksi perustamalla yrityksiä palattuaan. Toisaalta siirtolaisilla saattaa olla perusteltuja syitä olla tekemättä sijoituksia esimerkiksi poliittisesti ja taloudellisesti epävakaaalla kotiseudullaan. Siirtolaisten sijoitusten tuottavuuden tarkasteluun liittyykin moralisoinnin vaara, mikäli siirtolaisten omaan arviointikykyyn ei luoteta. Esimerkiksi 1960-luvulta alkaen jotkin valtionhallinnot ovat pyrkineet kannustamaan rahälähetyksen ”tuottavaa sijoittamista” lähtömaissa. Tällaiset ohjelmat perustuvat alentuviin oletuksiin siirtolaisten kyvyttömyydestä itse tunnistaa kannattavimpia sijoituskohteita. (Castles et al. 2014, 79.)

3.3.2. Pluralistiset teoriat ja empiirinen tutkimus

Useat funktionalismin ja strukturalismin premisseistä ovat ristiriidassa ajankohtaisen empiirisen tiedon kanssa. Pluralistiset teoriat ovat vastaus varhaisempien teorioiden heikkoon selitysvoimaan erityisesti suhteessa 1990-luvun kehityspoliittisiin tapahtumiin. Tästä ilmeinen esimerkki on tulotasoltaan kaikkein heikoimpien maiden vähäinen maastamuuttoprosentti. Toisin kuin funktionalismi ja strukturalismi olettavat, kansainvälisesti eniten muuttavat ylemmän keskitulotason maiden keskiluokkaan tai ylempään keskiluokkaan kuuluvat henkilöt. Kehitys vaikuttaisi jossain määrin lisäävän siirtolaisuutta (de Haas 2010b; Castles et al. 2014, 46-47): kehitys vahvistaa ihmisten sosiaalista ja taloudellista pääomaa sekä tiedon saavutettavuutta, mikä puolestaan edesauttaa heidän toiveitaan ja kykyään muuttaa. Näin ollen siirtolaisuuden volyymi ja kompleksisuus lisääntyvät valtion kehitystason noustessa. (Castles et al. 2014, 25.)

Vaikka suhteellinen köyhyys motivoi muuttamaan vauraammille alueille ja kehitys ”lisää” liikkuvuutta, on maahanmuuttajien määrä pysynyt melko vakaasti noin kolmessa prosentissa maailman väestöstä sitten toisen maailmansodan (Castles et al. 2014, 25; United Nations 2017 b, 27; Zlotnik 1999). UNDP:n tilastojen mukaan siirtolaisuudesta on suhteellisesti eniten hyötyä kaikkein köyhimmille, mutta he muuttavat keskituloisia vähemmän (UNDP 2009, 23-25). Kaksi viimeistä vuosikymmentä ovat olleet maailmanhistorian suotuisimpia köyhyyden vähentämisen näkökulmasta (Rodrik 2000, 976). Maailmanpankin arvion mukaan virallisen köyhyysrajan alapuolella (alle 1,9 Yhdysvaltojen dollaria päivässä) eli vuonna 2015 10% maailman väestöstä, kun vuonna 1990 köyhyysrajan alapuolella elävien osuus oli 35.9%. (World Bank 2018, 2.) Toisaalta on kiistanalaista, onko maailmantalous edistänyt kaikista köyhimpien asemaa vai ovatko he jääneet ulkopuolisiksi kasvusta (Ravallion 2005; Harrison 2006; Fisher 2003). Köyhyyden vähentymistä ei myöskään voida laskea siirtolaisuuden ansioksi. Kehityksen taustalla vaikuttaa erityisesti Kiinan ja Intian pitkään jatkunut talouskasvu, vaikka Kiinan maastamuutto on eräs maailman matalimmista (Xiang 2016, 2) ja myös Intian vastaava luku on alle kolmanneksen maailman keskiarvosta (United Nations 2017 b, 27). Maailmanpankki on myöntänyt, ettei se pysty täysin selittämään 1990-luvun kehityskulkua eikä Washingtonin konsensuksen teeseillä ole onnistuttu edistämään globaalia kehitystä (Rodrik 2000, 975-976; Nankani 2005, xiii). Maailmanpankin vuonna 2005 julkaistun raportin mukaan ei ole yhtä selkeää kaavaa kohti kehitystä, tai ainakaan emme toistaiseksi tunne sellaista (Nankani 2005, xiii). Tämä on linjassa pluralististen teorioiden kanssa.

Pluralistiset teorit ovat valtavirtainen trendi kehityksen ja siirtolaisuuden tutkimuksessa. Esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien viime vuosien julkaisuissa heijastuu pluralistinen, joskin funktionalismiin pohjaava näkökulma. Myös 2030 Agenda sisältää oletuksen siirtolaisuuden positiivisesta vaikutuksesta eriarvoisuuden ja köyhyyden poistamiseksi, muttei kiistä kehitysavun tarvetta. Siinä siirtolaisuus esitetään tasapainottavana mekanismina, joka siirtää työvoimaa lähettävien ja vastaanottavien maiden välillä edistäen maailmanlaajuisia työn tuottavuutta. Tämän nähdään edistävän taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Yhdistyneet kansakunnat myös tukevat näkemystä, jonka mukaan siirtolaisten rahalähetykset voivat edesauttaa elintason nousua ja investointeja lähettävissä maissa. Siirtolaisuuden nähdään myös tukevan ideoiden ja teknologioiden levittäytymistä. (United Nations 2017 a, 9; Rodrik 2006, 973.)

Kuvio 8. Rahalähetykset ovat virallista kehitysapua merkittävämpi ja FDI:tä vakaampi tulonlähde 1990—2019

(World Bank, Migration and Development Brief 28, 2017, 1.)

Kuten kuvio 8 osoittaa, yksityiset rahalähetykset ovat määrältään moninkertaiset verrattuna viralliseen kehitysapuun. Yksityisten rahalähetysten kasvu on ollut melko vakaata, ja sen ennustetaan yhä jatkuvan. Maailmanpankin tilastot osoittavat myös toisen rahalähetysten merkitystä alleviivaavan tekijän: ulkomaisten suorien sijoitusten ja yksityisen velan ja osakesijoitusten määrät vaihtelevat merkittävästi ajallisesti. Sen sijaan yksityisten rahalähetysten määrä vaihtelee melko vähän, vuoden

2007 finanssikriisin aikaan tapahtunutta pientä notkahdusta lukuun ottamatta. Siirtolaisten rahälähetykset muodostavat vakaan ja luotettavan tulonlähteen monille perheille ja yhteisöille. (Ibid.) On kuitenkin huomattava, etteivät kaikki rahälähetykset suuntaudu vauraimmista maista köyhimpiin, vaan rahälähetyksiä virtaa jatkuvasti molempiin suuntiin (World Bank 16.11.2017). Lisäksi rahälähetysten tilastointiin liittyy merkittäviä haasteita (esimerkiksi Alvarez et al. 2015).

Pluralistinen teoriasuuntaus kyseenalaistaa aivovuotoa ja siirtolaisten inhimillisen pääoman siirtymistä korkeamman tulotason maihin koskevan tutkimuksen premissit. Kaikki siirtolaiset eivät ole korkeasti koulutettuja, ja pluralistien mukaan aivovuoto vaikuttaisi olevan todellinen ongelma vain joukolle pieniä ja hyvin köyhiä maita. Strukturalismista ja globalisaatioteoriasta poiketen pluralistiset teorit esittävät avoimen markkinatalouden voivan tuottaa matalamman tulotason maiden asukkaalle myös hyvinvointia. Heidän mukaansa maastamuuton mahdollisuus saattaa kannustaa väestöä investoimaan inhimilliseen pääomaan, mikä puolestaan saattaa edistää koko valtion kehitystä. Esimerkiksi aivovuoto saattaa pluralistien mukaan tukea inhimillisen pääoman kasvua poismuuttoalueilla, mikäli mahdollisuus maastamuuttoon ja korkeampaa tulotasoon motivoivat matalamman tulotason alueiden väestöä esimerkiksi tavoittelemaan korkeaa koulutustasoa. (Stark, Helmenstein et al. 1997, 223-227.) Siirtolaisuus ei kuitenkaan voi korvata hyvän talouspolitiikan roolia kehityksessä (Taylor 1999, 81).

3.3.3. Pluralististen teorioiden kritiikkiä

1990-luvun kehityskulku osoitti funktionalismin ja strukturalismin kankeuden ja heikon selitysvoiman. Edeltäjiään kritisoivat mutta niiltä myös paljon lainaavat pluralistiset teorit kiistävät yhden, kaiken kattavan teorian tarkoituksenmukaisuuden kompleksisessa maailmassa. Pluralistiset teorit ovat dominoineet siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen kenttää vuosituhaten taitteesta alkaen, eikä teoriasuuntausta kritisoivaa kirjallisuutta ole toistaiseksi juuri julkaistu. Pluralistisia teorioita on lisäksi edeltäjiään haasteellisempaa kritisoida, sillä sateenvarjoteoria ei muodosta yhtä, selkeää kokonaisuutta. Pluralistisen koulukunnan edustajat pyrkivät analysoimaan siirtolaisuuden ja kehityksen mahdollista yhteyttä edeltäjiään joustavammin, mutta lopulta suuntaukselle on ominaista epäselvyys ja epävarmuus. Voidaan jopa kysyä, tuovatko pluralistiset teorit jotain merkittävää lisäarvoa tilastotiedon ja yksittäistapauksia koskevan tutkimusten rinnalle. Suuntauksen kiinnostavin antia on NELM:in kuvaus siirtolaisen perheen tai muun yhteisön roolista päätöksenteossa ja rahälähetysten asettaminen keskeiseen asemaan siirtolaisuuden kehitysvaikutuksia tutkittaessa.

NELM:iä lukuun ottamatta suuntauksen toistaiseksi suurin saavutus vaikuttaisi kuitenkin olevan edeltäjiensä vajavaisuuden osoittaminen. Pluralististen teorioiden ydin on hieman tautologinen toteamus maailman monimutkaisuudesta ja niinpä sillä on melko vähän työkaluja tarjottavanaan tulevaisuuden siirtolaisuustrendien vaikutusten analysointiin ja ennakointiin.

4. Humanitaarinen siirtolaisuus tutkimuksessa ja hallinnossa

Siirtolaisuuden käsitteellisistä jakolinjoista keskeisin kulkee siirtolaisuuden valinnaisuuteen perustuvalla asteikolla vapaaehtoisen ja pakotetun (*forced*) siirtolaisuuden välillä. Vapaaehtoinen siirtolaisuus sisältää muuttamisen työn, opiskelun, perheen ja rakkauden vuoksi. Pakotetulla siirtolaisuudella puolestaan viitataan humanitaariseen siirtolaisuuteen, eli turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin. Tässä kappaleessa pureudun kysymykseen, miksi siirtolaisuuden tutkimuksessa ja hallinnossa käytettyihin siirtolaisuuden kategorioihin tulisi suhtautua varauksella.

Ensinnäkin siirtolaisuus esitetään kansallisen hallinnon näkökulmasta usein ongelmana, jota valtioiden ja transnationaalisten organisaatioiden tulee pyrkiä hallitsemaan ja säätelemään. Castles (2010, 1568) huomauttaa myös väitetyin akateemisen neutraaliuden voivan kätkeä sisäänsä kyseenalaistamattomia ennakkoluuloja siirtolaisuuden luonteesta ongelmana. Toiseksi, siirtolaisuuden tutkimusta hallitsee valtiokeskeisyys. Sayadin (2004, 278) mukaan valtioajattelu muokkaa tapaamme tulkita ilmiöiden merkityksiä, koska hahmotamme sosiaalisia ja poliittisia ilmiöitä ensisijaisesti valtiorakenteen kautta. Hän esittää myös yleisesti käytettyjen siirtolaisuuden käsitteiden perustuvan kansallisajatteluun ja olevan luonteeltaan jopa nationalistisia. Tarkastellessamme siirtolaisuutta valtiojärjestelmän näkökulmasta maailman jakautuvat kahteen luokkaan: kansalaisiin ja ei-kansalaisiin. Lain näkökulmasta kansalainen on henkilö, jolla on oikeuksia, joita ei-kansalaisella ei ole. Sayad argumentoi valtioajattelun ohittavan etiikan tavassamme tarkastella siirtolaisuutta. (ibid. 278-279.) Valtiokeskeinen kielenkäyttö korostaa valtion etua ja mahdollistaa siirtolaisten monisyisten motiivien sekä normatiivisten oikeuksien sivuuttamisen (Könönen 2014, 14). Lisäksi vakiintuneessa käytössä olevat käsitteet painottavat vastaanottavan valtion näkökulmaa lähettävän sijaan (ibid. 17). Myös Wimmer ja Schiller (2002; 2003) kirjoittavat metodologisen nationalismiin ongelmallisuudesta muuttoliikkeiden tutkimuksessa. He huomauttavat kansallisvaltioihin jakautuneen maailman omaksumisen analyysin luonnolliseksi lähtökohdaksi ja tutkimuksen rajaamisen kansallisvaltioon muodostavan yhtenäisen epistemologisen kokonaisuuden. Samalla ne muodostavat itseään vahvistavan tavan tarkastella sosiaalista maailmaa ensisijaisesti valtiorakenteen näkökulmasta (Wimmer ja Schiller 2002; 2003 Könönen 2014, 18). Siirtolaisuuden tarkasteleminen yksinomaan vastaanottavan valtion hyödyn näkökulmasta tarjoaa yksipuolisen kuvan siirtolaisuudesta ilmiönä ja jättää maastamuuton tutkimuksen perusteettomasti toisarvoiseen asemaan (Bauer ja Zimmermann 1998, 95).

Siirtolaisuudentutkimuksen ja -hallinnon viitekehyksen muodostaa oletus maailmasta jakautuneena kansallisvaltioihin ja niitä asuttaviin kansoihin, ja jossa ihmisten kiinnittyminen alueelliseen järjestelmään esitetään luonnollisena tilana. Ihmiset nähdään lähtökohtaisesti paikkasidonnaisina olentoina, jolloin liikkuminen ja siirtolaisuus esitetään poikkeuksena. Liikkuminen edustaa uhkaa asettumiseen perustuvalla järjestelmällä. (Malkki 1992.) Scott (1998) kuvaa valtioiden voivan pyrkiä muokkaamaan sosiaalista todellisuutta etujensa mukaiseksi yksinkertaistamalla ja muokkaamalla monimutkaista tietoa tarkoituksenhakuisesti. Siten valtioilla on keskeinen rooli vaikuttaa siihen, miten näemme jaetun maailmamme myös tuottamalla tietynlaista informaatiota, kuten esimerkiksi karttoja. Kuten tarkoitushakuisesti luotujen karttojen, ei myöskään hallinnollisten luokittelujen tarkoitus ole kuvata todellisuutta monimuotoisuudessaan. Sen sijaan luokittelut mahdollistavat jaetun todellisuuden kehystämisen ja muokkaamisen hallinnan edellyttämällä tavalla. (Scott 1998, 3; Kötönen 2014, 20.) Siksi siirtolaisuuden hallinnollis-oikeudelliset kategoriat ovat poliittisia konstruktioita, joita tulee tarkastella kriittisesti. Siirtolaisuuden eri muodot toteutuvat vallitsevan liikkumisen oikeudellis-hallinnollisen järjestelmän kehyksessä ja siten myös niiden määrittelemissä rajoissa. Tästä ilmeisin esimerkki on niin sanottu laitton maahanmuutto, jota on olemassa vain suhteessa lailisen maahanmuuton määritelmään (esimerkiksi Dauvergne 2009; Ngai 2004).

Tässä tutkielmassa tarkastelen humanitaarista maahanmuuttoa siirtolaisuutena. Pakolaisuus oikeudellisena käsitteenä viittaa henkilöihin, joiden katsotaan olevan oikeutettuja oleskelulupaansa kansainvälisen suojelun kriteerien perusteella (Geneven yleissopimus 1951). Pakolaisuus kansainväliseen lakiin sidottuna hallinnollisena kategoriana tulee erottaa pakolaisuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä, sillä kaikki vaikeita olosuhteita pakenevat henkilöt eivät täytä pakolaisuuden määritelmää (Malkki 1995, 510–512). Pakolaisuus määritellään reaktioksi pakottaviin olosuhteisiin ja vailla vaihtoehtoja olevaksi, ja siten aina pakotetuksi siirtolaisuudeksi (Khosravi 2013, 31). Malkki (1995, 511–512) korostaa humanitaarisen siirtolaisuuden käsitteen perustuvan konstruktion pakotetusta siirtolaisuudesta, vaikka todellisuudessa ei ole olemassa mitään yhtenäistä ”pakolaisuuden kokemusta”. (Turton 2003.) Myös Khosravin (2013, 31) mukaan jopa kaikista pakotetuimmista siirtolaisuuden muodoissa on sijaa valinnalle. Hän argumentoi pakotetun siirtolaisuuden määritelmän esittävän pakolaiset olosuhteiden uhreina ja vailla omaa toimijuutta. Kuitenkaan esimerkiksi siirtolaisien käännästäminen heidän tahtonsa vastaisesti ei sisälly pakotetun muuttoliikkeen piiriin mahdollisesta fyysisestä voimankäytöstä riippumatta (Gibney 2013). Agier (2011, 33) kutsuu hallinnon siirtolaisuuden kategorisoinnin logiikkaa vaaralliseksi ja korostaa jokaisen nimeämisen ja luokittelun olevan aina poliittinen teko. Muuttoliikkeitä kuvaamaan käytetyt käsitteet tarjoavat kielen siirtolaisuuden poliittiselle hallinnolle, eikä siirtolaisuutta kuvaava kieli siksi ole koskaan arvottamisesta

vapaata. (Könönen 2014, 20.) Siirtolaisuuden näkeminen ongelmana koskee erityisen voimakkaasti humanitaarisesti perusteltua siirtolaisuutta. Humanitaarista siirtolaisuutta sääntelee pakolaisregiimi, joka myös löyhästi sitoo valtioita tarjoamaan humanitaarista suojelua silloin kun Geneven yleissopimuksessa esitetyt ehdot todistettavasti täyttyvät. Tässä mielessä valtioilla on ainakin teoriassa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanottamisessa hieman vähemmän päätäntävaltaa suhteessa esimerkiksi työperäiseen maahanmuuttoon. Khosravin sanoin, ”turvapaikanhakijoita ei esitetä ongelmista kärsivinä ihmisinä vaan entistä useammin ihmisinä, jotka itsessään ovat ongelmia”. (Khosravi 2013, 141.)

Turvapaikkaprosessia leimaa voimakas epäilyksen kulttuuri. Turvapaikanhakijan oikeus nauttia suojelua on sidottu vastaanottavan alueen poliittiseen ilmapiiiriin ja viranomaisten arvioon sen todellisesta tarpeesta, ja turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat viranomaisten ja kantaväestön tarkkailun ja mahdollisen hyväksynnän ja torjunnan kohde. Oikeus nauttia kansainvälistä suojelua arvioidaan suhteessa turvapaikanhakijan esittämään kuvaukseen tilanteestaan. (Cohen 2001; UNCHR 2013; Khosravi 2013, 130.) Viranomaiset arvioivan turvapaikkapuhuttelussa saatua tietoa suhteessa viralliseen maatietoon, mutta lopulta haastatteluprosessissa keskitytään arvioimaan turvapaikanhakijan kertoman tiedon uskottavuutta. Turvapaikanhakija on itse vastuussa kertomansa uskottavuudesta sekä todisteiden tuottamisesta. (Könönen 2014, 16.) Vieraiden ja usein myös vierasta kulttuuria edustavien viranomaisten vakuuttamiseen perustuva käytäntö on erityisen ongelmallinen lasten ja vakavasti traumatisoituneiden henkilöiden kohdalla (UNCHR 2013; Schock et al. 2015).

Epäilyksen kulttuuri koskettaa humanitaarisia maahanmuuttajia myös virallisen turvapaikkaprosessin ulkopuolella. Esimerkiksi Khosravin mukaan Ruotsissa on valtavirtaistunut käsitys, jonka mukaan suurin osa maahan saapuvista turvapaikanhakijoista on ”turvapaikkaturisteja”, joiden ensisijaisena motivaationa on päästä osalliseksi maan sosiaaliturvasta (Khosravi 2013, 141.) Khosravi liittää ilmiön niin sanottuun turvapaikanhakijoille osoitettuun ”ehdolliseen vieraanvaraisuuteen”. Hänen mukaansa vastaanottavien valtioiden turvapaikanhakijoille osoittama vieraanvaraisuus on ehdollista, eikä turvapaikanhakijoiden oikeutus suojeluun ole pyyteetöntä, vaan arvioidaan heidän koetun ”arvoisuutensa” valossa. Turvapaikanhakijat joutuvat ”ansaitsemaan” oleskelulupansa tulemalla nähdyksi joko 1) ”avuttomina” ja äänettöminä” tai vaihtoehtoisesti 2) vastaanottavalle valtiolle hyödyllisinä esimerkiksi ammattitaitonsa kautta. Näin ollen turvapaikanhakijoiden tulee olla pieni ja siten vastaanottavan valtion kannalta vaarattomaksi koettu joukko, tai vaihtoehtoisesti vastaanottavan valtion kantaväestön ja virkamiesten tulee olla vakuuttuneita heidän potentiaalistaan työvoimana. (Khosravi 2013, 156-157.) ”Arvoisuuden” arvioiminen johtaa turvapaikanhakijoiden erotte-

luun toivottuihin eli legitiimeihin sekä ei-toivottuina pidettyihin. Kyseessä on rajanveto hyödyllisen ja hyödyttömäksi luokitellun (ja siten lainvastaisen) elämän välillä, jota ylläpidetään maastapoisto-järjestelmän kautta. (Bauman 2004.) Turvapaikanhakijoiden erotteluun ja hallintaan perustuvassa järjestelmässä ei-legitiimeiksi määriteltyjen ”valepakolaisten” karkottaminen on osoitus valtionrajojen suvereeniuudesta (Khosravi 2013, 156-157), sillä valtiot ovat olemassa sen suvereniteettia symboloivien rajojensa kautta (Anderson 2006). Baumanin mukaan ”hyödyttömiksi” määritellyistä tulee erilaisten yhteiskunnan tukitoimien, kuten sosiaaliturvien kohteita. Samalla heidän läsnäolostaan yhteiskunnassa muodostuu kustannuskysymys, ja heidän osallisuuttaan yhteisössä voidaan vastustaa taloudellisin perustein. (Bauman 2004, 12.)

Humanitaarinen maahanmuutto on siirtolaisille merkittävä riski, koska potentiaalisen hakemuksen jättäminen on monille mahdollista ainoastaan epävirallisen maahantulon myötä. Siirtolaisuuden kriminalisointi ja rajojen militarisointi (Carpenter 2006; Khosravi 2013, 45) puolestaan tekevät ”laittomiksi” määritellyistä maahantulijoista ja salakuljettajista syntipukkeja. Ihmissalakuljetukseen saatetaan liittää monenlaisia negatiivisia mielikuvia ja se voidaan sekoittaa ihmiskauppaan (Khosravi 2013, 39). Salakuljettajat asetetaan vastuuseen siirtolaisten kuolemista, ja samalla huomio siirtolaiskeskustelussa ohjautuu siirtolaisuuden keinoihin sen syiden sijaan. Salakuljettajien vastuunalaisuus siirtolaiskuolemissa on heikosti perusteltavissa, mutta se mahdollistaa valtioiden aseman ohittamisen. Kuitenkin esimerkiksi Espanjan etelärannikolla merkittävä osa siirtolaisten kuolemista tapahtuu espanjalaisten rajavartioiden operaatioiden yhteydessä (Carling 2007). Salakuljettajien lisäksi ”laittomat siirtolaiset”, eli laittomasti maassa oleskelevat siirtolaiset, asetetaan vastuuseen. Uudelleenmuotoilemalla sosiaalinen ongelma rikokseksi tai uudelleenmäärittelemällä jokin ihmisryhmä rikolliseksi tarjoaa hallinnolle ”rangaistavia” rajojen legitiimiyden ylläpidossa. Khosravin (2013, 47) mukaan kyseessä on poliittinen strategia, jolla rajoja ylläpidetään interventioin. Rajojen ylläpitäjillä on oikeus päättää siirtolaisten oikeudesta elää tai kuolla, sekä ennen kaikkea oikeus hylätä ihmisiä kuolemaan. Rajojen väkivaltaisuus toimii pelotteena, joka ylläpitää rajajärjestelmää. (Ibid.) Ne koskevat jokaista ja jakavat ihmiset luokkiin, kuten alkuperäisväestöön ja ”vieraisiin” maahanmuuttajiin. Rajan ylittäminen ja sen sisäpuolella oleminen edellyttää Khosravin mukaan ennalta määrättyä kiitollisuutta, sillä vieraaksi määritellyn odotetaan osoittavan kiitollisuutta siitä, että häntä suvaitaan. (ibid. 2013, 121.)

Humanitaarisen eli ”pakotetun” siirtolaisuuden tutkimus on melko nuori tieteenala, joka yleistyi vasta 1980-luvun alkupuolella. Humanitaarisen siirtolaisuuden tutkimuksen sanasto on osittain siirtolaisuuden hallinnolta lainattua. Turtonin (2000, 2-3) mukaan siirtolaisuuden tutkijat ovat pyrki-

neet yhdenmukaisuuteen hallinnon sanaston kanssa tavoitellessaan lainsäätäjien huomiota ja sen tuomaa mahdollista vaikutusvaltaa päätöksentekoprosessissa. Hänen mukaansa hallinnon näkökulmasta luotujen käsitteiden käyttö saattaa kuitenkin paradoksaalisesti ankkuroida alan vallitseviin valtiokeskeisiin valtarakenteisiin. Turtonin kritiikki koskee myös tätä tutkielmaa, sillä tarkastelen siirtolaisuutta valtioiden kehityksen näkökulmasta. Valintani on perusteltu suhteessa maahanmuuttopoliittiseen ja -strategiseen tutkimusmotivaatiooni. Sekä maahanmuuttopolitiikka että -strategia luodaan valtiotasolla ja siksi tutkielmani lähtökohtana on valtioihin ja transnationaalisiin organisaatioihin jakautunut maailma. Näen valtiojärjestelmän vallitsevana asiantilana, mikä ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys tai ainut mahdollinen poliittisen hallinto-organisaation muoto.

5. Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi on monitahoinen tutkimusmetodi, jolla voidaan laajimmillaan tarkoittaa kaikkea sosiaalista ja kognitiivista kielen tutkimusta. Sen avulla on mahdollista tutkia tekstiä tai puhetta kaikista mahdollisista näkökulmista, ja moninaisuutensa ansiosta diskurssianalyysin avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Tarkemmin ilmaistuna diskurssianalyysi on kielen ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti tekstissä tuotettuja merkityksiä sosiaalisena ilmiönä. (Eskola ja Suoranta 1998, 195.) Samalla tutkija kysyy, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi kielenkäyttönsä avulla. (Suoninen 1999, 18-19.)

Diskurssianalyysin mukaan realistinen kielikäsitys, jonka mukaan kieli olisi vain neutraali väline saada tietoa ja kommunikoida olemassa olevista faktoista, on riittämätön. Metodi ammentaa sosiaalisen konstruktionismin perinteestä, jonka mukaan kielen avulla ei ainoastaan kuvata todellisuutta, vaan myös aktiivisesti luodaan sitä (Eskola ja Suoranta 1998, 195). Toisin sanoen, diskurssit eivät ainoastaan ”kuvaa asioita; ne tekevät niitä”⁵ (Philips et al. 2004, 636). Foucault’n (2002) mukaan diskursseista muotoutuu sellaisia tiedon rakenteita, jotka ohjaavat ihmisten toimintaa. Diskurssit vaikuttavat prosesseihin, joiden kautta ihmiset liittävät merkityksiä ilmiöihin ja tapahtumiin, ja siten myös muokkaavat jaettua sosiaalista todellisuutta. Kielen keskeinen rooli sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa tekee siitä oleellisen tutkimuskohteen. Diskurssianalyysissä ei pureuduta esimerkiksi tekstien ymmärtämiseen, muistiin tai muihin psykologian alan kysymyksiin. (Philips et al. 2004.) Vaikka tutkimukseni keskiössä on kieli ja sen avulla tuotetut merkitykset, kyseessä ei ole kielitieteellinen tutkielma.

Arkikielessä diskurssilla voidaan viitata mihin tahansa puheeseen, tekstiin tai niiden joukkoon, mutta diskurssianalyysissä diskurssi määritellään kapeammin ”joukoksi väitteitä tai jaettuja uskomuksia”⁶ (Lawrence ja Hardy 2004, 636, vertaa Foucault 2002, 107). Toisin sanoen diskurssit tarkoittavat tässä yhteydessä melko yhtenäisiä, todellisuutta rakentavia merkityssuhteiden kokonaisuuksia (Suoninen 1999, 21), joihin maailma on jaettavissa. Tuotettu diskurssi muodostuu joukosta väitteitä, jotka tarjoavat tavan puhua jostakin aiheesta, ja samalla määrätty diskurssi asettaa tietyn tavan esittää (*represent*) ilmiö tai suhde. Samanaikaisesti se tarjoaa tietynlaista tietoa aiheesta, esittäen tietynlaisia tiedon rakenteita ja rajoittaen toisenlaisia. (Hall 1992, 291.) Tiettyä diskurssia tukevien

⁵ “[D]escribe things; they do things” (Philips et al. 2004, 636).

⁶ “[A] body of statements or a set of shared believes” (Lawrence ja Hardy 2004, 636).

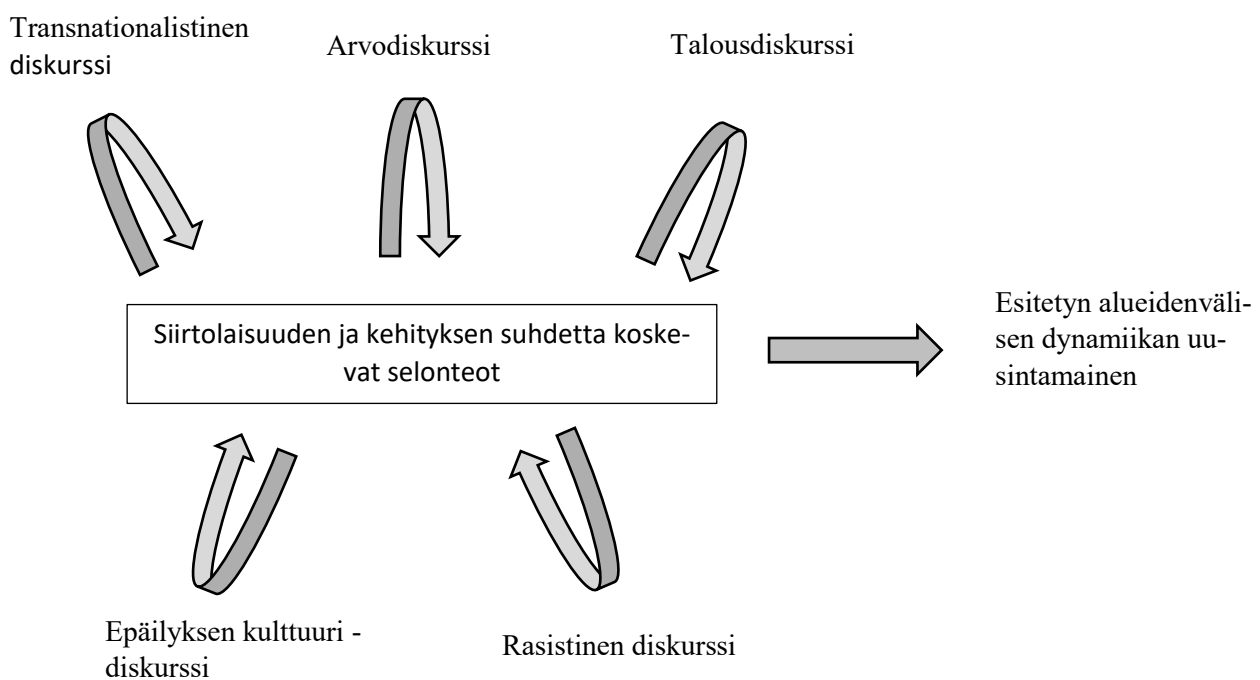
tai siihen osallistuvien väitteiden ei kaikkien tarvitse olla samoja, mutta niiden keskinäisen suhteen tulee olla systemaattinen. (Hall 1992, 292; Foucault 1994 40-43.) Tekstien välillä tulee siis olla selkeä suhde, vaikka niiden ei tarvitse olla identtisiä keskenään.

Diskurssit muokkaavat sosiaalista maailmaa, mutta ne eivät ole itsenäisiä toimijoita. Diskurssit ovat olemassa ainoastaan kommunikaatiossa, eikä niitä ei ole mahdollista tavoittaa sellaisenaan, ja siksi diskurssianalyysissä tutkimusaineistona ovat niitä välittävät tekstit, kuten kirjalliset dokumentit, puheenvuorot tai kuvat. (Lawrence ja Hardy 2004, 636.) Analyysin kohteena olevan tekstien joukon tulee olla edustava ja merkityksellinen näyte tutkittavasta ilmiöstä, jotta tutkija voi niiden kautta analysoida niissä tuotettua diskurssia. Kokonaisuudessaan diskurssianalyysi sisältää määritellyn tekstijoukon ja kyseisten tekstien välisten merkityksellisten suhteiden systemaattista pohdintaa, sekä teksteissä tuotettujen diskurssien välisten erojen ja suhteiden analysointia. Lisäksi tutkijan tulee pohtia, minkälaiselle yleisölle tekstit on suunnattu, miten ne on tuotettu ja miten ne on vastaanotettu ja kulutettu. (Philips et al. 2004, 636.)

Kommunikaatiota tutkittaessa tulkinnan rooli korostuu, sillä diskurssien merkitykset muotoutuvat vuorovaikutuksessa viestin vastaanottajan kanssa (Suoninen 1999, 27). Diskurssianalyysin lähtökohtana on, että kaikista ilmiöistä on mahdollista viestiä lukuisin toisistaan poikkeavin mutta silti perustelluin tavoin. Ei siis voida olettaa, että olisi olemassa jokin ainut ja yksiselitteinen totuus. Todellisuus nähdään subjektiivisena kokemuksena, josta ihmisillä voi olla keskenään ristiriitaisia kokemuksia. (Eskola ja Suoranta 2011, 160-162.) Siksi diskurssianalyysi lähtee liikkeelle niiden tapojen, joilla toimijat kuvaavat ilmiöitä ja nimeävät niille syitä, tunnistamisesta ja analysoimisesta. Vasta tämän jälkeen tutkija voi pyrkiä arvioimaan ilmiöiden taustoja ja niiden vaikutusta sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. (Suoninen 1999, 18.) Kielenkäyttöä toimintana tutkittaessa yhteen kietoutuvat merkitykset, kommunikatiivisuus ja kulttuurisuus: tutkijan kiinnostuksen kohteena eivät kuitenkaan ole mitkä tahansa merkitykset, vaan ainoastaan jaettua sosiaalista todellisuutta rakentavat kulttuuriset merkitykset (Jokinen ja Juhila 1999, 54). Kommunikatiivisuuden ansiosta diskurssit eivät ole suljettuja systeemejä vaan jatkuvassa muutoksessa (Hall 1992, 292).

Tarkastelun kohteeksi valikoituja tekstinäytteitä nimitetään diskurssianalyysissä selonteoiksi (*account*) (Suoninen 1999, 20). Selonteot ovat osa niitä ympäröivää kulttuuria ja keskeisessä roolissa sen uusiutumisessa. Suoninen (1999, 22) viittaa Potteriin ja Wetherell'iin (1987) jaotellessaan selontekojen tavat uudistaa kulttuuria kolmeen tyyppiin: 1) selonteot toisintavat konventionaalisia rakenteita, joiden puolesta tai joita vastaan ne argumentoivat, 2) selonteot pitävät yllä sellaisia diskursseja, joihin ne viittaavat tai tukeutuvat pyrkiessään vakuuttamaan vastaanottajansa ja 3) selon-

teoista seuraa muita symbolisia tai aineellisia vaikutuksia. Esimerkiksi hypoteettinen väite, ”maahanmuuttajanaisetkin on saatava mukaan Suomen työmarkkinoille” tuottaa ja uudistaa 1) olettamusta, jonka mukaan entistä suuremman osuuden Suomen väestöstä tulee osallistua työmarkkinoille ja maahanmuuttajanaiset ovat muita väestönosia vähemmissä määrin työelämässä, 2) maahanmuuttajanaisten haavoittuvuutta korostavaa diskurssia ja 3) sekä tuottaa muita hankalammin pääteltävissä olevia, esimerkiksi äänestyskäyttäytymiseen liittyviä diskursseja. Alla olevassa kuviossa 9 on havainnollistettuna, miten erilaiset selonteot kietoutuvat yhteen tuottamiensa diskurssien kanssa samalla uusintaen ja tuottaen tietynlaista käsitystä jaetun todellisuuden luonteesta.

Kuvio 9. Selonteot kulttuurin rakentajana: esimerkkinä siirtolaisuuden ja kehityksen suhde

(Mukaillen Suoninen 1999, 23.)

Esimerkiksi väite ”liian suuri maahanmuuttajien osuus väestössä vaarantaa suomalaisen kulttuurin säilymisen” olisi kulttuuriseen diskurssiin tukeutuva selonteko, kun taas väite ”maahanmuuttajat helpottavat Suomen väestön haasteellista huoltosuhtetilannetta” olisi taloudelliseen diskurssiin nojaava selonteko. Toisaalta samankaltaisiakin argumentteja voidaan eri käyttöyhteyksissä käyttää lähes vastakkaisiin tarkoituksiin (Jokinen ja Juhila 1999, 61). Esimerkiksi kulttuurisiin syihin voi-

daan vedota puolustettaessa tai vastustettaessa maahanmuuttoa. Tuotettujen diskurssien hyväksynnän ja uusimisen ei tarvitse olla tietoisia (Suoninen 1999, 24, vertaa Foucault 2002, 31-32). Sen sijaan tiedostamattomat tai muuten kyseenalaistamattomat tottumukset ja tavat ohjaavat usein käytöstämme. Esimerkiksi henkilö, joka vaikkapa ennalta tuntemattoman ulkoisilta piirteiltään aasialaista muistuttavan henkilön seurassa ollessaan aloittaa keskustelun englannin kielellä suomen kielen sijaan saattaa ajatella olevansa kohtelias tiedostamatta samalla luokitelleensa kyseisen henkilön ulkomaalaiseksi. Toisaalta väittämiä ja lausumia voidaan myös esittää, koska niillä halutaan tietoisesti tuottaa jonkinlaista todellisuutta ja toimintaa (Potter ja Wetherell 1987, 32).

Diskurssianalyysin kenttä sisältää useita erilaisia tutkimusperinteitä. Tähän tutkielmaan olen valinnut tutkimusmenetelmäkseni diskurssianalyysin, jonka rinnalla tukeudun kriittisen diskurssianalyysin tutkimusperinteeseen. Nimestään huolimatta kriittinen diskurssianalyysi ei ole metodi vaan poikkitieteellinen lähestymistapa, joka voidaan yhdistää useisiin eri metodeihin, kuten tässä tapauksessa diskurssianalyysin. (Van Dijk 2008, vii.) Kriittisen diskurssianalyysin erityispiirre on sen lähtöoletus, jonka mukaan sosiaalisessa todellisuudessa on havaittavissa joitain alistussuhteita, joita ylläpidetään ja oikeutetaan kielellisten käytäntöjen kautta. Kriittisen diskurssianalyysin tavoitteena on näiden alistussuhteiden havaitseminen ja tarkastelu. (Van Dijk 2008, 85; Jokinen ja Juhila 1999, 86.) Kriittisen diskurssianalyysin lopullinen tavoite on vastustaa yhteiskunnassa ilmeneviä epäoikeutettuja voima- ja alistussuhteita (Van Dijk 2008, 85). Alistussuhteiden uusintamisessa diskursiivisin keinoin avainasemassa ovat niin sanotut symboliset eliitit, kuten poliitikot ja journalistit. Median mielipidevaikuttajaroolin vuoksi media-aineisto on hedelmällistä materiaalia kriittiselle diskurssianalyysille. Vaikka mediatalot eivät voi kontrolloida, miten ihmiset ajattelevat, on niillä merkittävää vaikutusvaltaa suhteessa siihen, mitä ihmiset ajattelevat. (Van Dijk 2008, vii-viii; 94-95.)

Kuten tutkimusasetelmaani käsittelevässä luvussa totesin, katson kulttuurin ja materiaallisen todellisuuden olevan jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa, jossa molemmat ovat riippuvaisia toisistaan. Perustan näkemykseni Wetherell'n ja Potterin vuonna 1992 julkaistuun tutkimukseen ”*Mapping the language of racism. Discourse and the legitimation of exploitation*”. Wetherell'n ja Potterin mukaan historia ei aiheuta mitään diskurssia eivätkä diskurssit itsestään selvästi johda mihinkään, mutta esimerkiksi joitain kansanryhmiä vastaan diskriminoivat diskurssit olemassaolollaan legtimoivat hierarkkisia suhteita. Heidän tapaansa ajattelen, etteivät sellaiset ilmiöt kuten kansakunta, valtio tai kulttuuri ole luonnollisia ilmiöitä, vaan konstruoituja kategorioita. Voidaan siis sanoa, että joitain (konstruoituja) ryhmiä vastaan diskriminoivat diskurssit ovat yhteydessä muiden, ei-kielellisten diskriminatoristen käytäntöjen kanssa. Materiaaliset mahdollisuudet saattavat vaikuttaa erilaisten

mahdollisten diskurssien syntymiseen, ja vastavuoroisesti olemassa olevat diskurssit muokkaavat materiaalisia edellytyksiä ja muuntavat niitä poliittisiksi. (Wetherell ja Potter 1992, 118-119, vertaa Foucault 2002; Hall 1992, 291.)

Vaikka tässä tutkielmassa noudatan Wetherell'n ja Potterin laajempaa diskurssikäsitystä Foucault'n rajatumman ymmärryksen sijaan, nojaa käsitykseni diskurssien yhteiskunnallisesta merkityksestä kriittisen diskurssianalyysin premissien lisäksi Foucault'n ymmärrykseen diskurssien ja vallan yhteydestä. Foucault liittää diskurssit tiedon kautta vallankäyttöön yhteiskunnassa. Vallitseva diskursiivinen käytäntö määrittää millä oikeudella kukin voi esittää väitteitä. Tällainen yhteiskunnallinen valta ei viittaa vain negatiivisiin kieltoihin ja käskyihin, vaan Husan (1995, 43) sanoin: "Foucault'n mukaan valta näyttäisi olevan "aina paikalla", eikä mikään olisi siitä vapaata. (Foucault 1994.) Foucault'n mukaan vallankäyttö voi toteutua nyky-yhteiskunnassa hienovaraisesti vapaiden subjektien kautta ilman tyranniaa. Tällöin ihmiset hallitsevat itseään ja toisiaan kannustamalla määrättyjen normien ja käytäntöjen mukaiseen toimintaan ilman havaittavissa olevaa pakkoa. (Foucault'n 2008, 6.)

Bourdieuun mukaan kielellinen vaihto sisältää aina vallankäytön mahdollisuuden (Bourdieu ja Wacquant 1995, 178). Ymmärrykseni diskurssien merkityksestä lainaa myös Bourdieun ja Van Dijkin identiteettien muodostusta koskevasta ajattelusta. Joillain ryhmillä on, Bourdieun käsitettä lainatakseeni, toisia enemmän symbolista valtaa sosiaalisen todellisuuden tuottamisessa (Van Dijk 2008, 13-14; Bourdieu 1985, 729). Ne, joilla ei ole valtaa osallistua määritelmien luomiseen, tulevat usein itse määritellyiksi muiden toimesta. Bourdieu korostaa diskurssien olevan jatkuvassa kamppailun tilassa, jonka ansiosta myös kilpailevien diskurssien luominen ja valtavirtaistuminen ovat mahdollisia, joskin se saattaa edellyttää tietoista kamppailua hierarkian alistamilta ryhmiltä. (Bourdieu ja Wacquant 1992, 239-242; Häkli 2008, 150-151.) Yhteiskunnallisten valtasuhteiden havaitseminen ja kriittinen tarkastelu eivät kuitenkaan ole välttämättä toteudu edes alistavien hierarkioiden kohdalla. Bourdieu korostaa, että mikäli ihmiset sisäistävät ympäristössään vallitsevat valtasuhteet, eivät he välttämättä koe tarpeelliseksi vallitsevalle tilanteelle perusteluja tai oikeutusta. Silloin valtasuhteet saattavat vaikuttaa luonnolliselta asiantilalta. (Bourdieu ja Wacquant 1995, 207-208.) Siirtolaisuuden ja kehityksen suhteesta vallitseva diskursiivinen käytäntö vaikuttaa tapaan esittää ilmiö, aiheesta saatavilla olevaan tietoon, äänestäjien ja lainsäätäjien mielipiteisiin ja lopulta jaettuun sosiaaliseen todellisuuteen ja lainsäädäntöön. Samalla hegemonisen aseman saavuttanut diskurssi vaikuttaa jaettuun todellisuuteemme varsin konkreettisella tavalla kannustamalla tietynlaisiin poliittisiin reaktioihin. Esimerkiksi yhdenlainen diskurssi saattaa perustella, miksi pakolaisten kotouttami-

seen tulisi allokoida entistä enemmän resursseja, kun taas toisenlainen diskurssi saattaa oikeuttaa siirtolaisten veneiden rantautumisen estämisen. Mikäli esimerkiksi veneiden rantautumisen estämistä puolustava diskurssi on kyllin vahva, ei se välttämättä menetä asemaansa, vaikka teko johtaisi ihmishenkien menetykseen. Mikäli siirtolaisuuden torjuminen dominoi keskustelua yli elämän kunnioittamisen ja yhdenvertaisuuden, saattaa ihmisten hukkuminen Välimerellä näyttäytyä välttämättömänä tai jopa oikeutettuna.

Diskurssianalyysi on kunnianhimoinen metodi, joka sallii tutkijalle runsaasti vapauksia tutkimusasetelman ja viitekehyksen valinnassa. Toisaalta menetelmää voidaan kritisoida samoista syistä. Esimerkiksi Avelsson ja Kärreman (2011, 1121) katsovat diskurssin olevan liian epämääräinen ja kaikkea syleilevä käsite ollakseen vakuuttava. Epämääräisyys myös mahdollistaa sen, että se saattaa merkitä käsitettä käyttäville tutkijoille eri asioita (Widdowson 1995, 157). Lisäksi diskurssianalyysia on kritisoitu riittämättömästä perusolettamuksien problematisoinnista. (Avelsson ja Kärreman 2011, 1121.) Samankaltainen kritiikki koskee kriittistä diskurssianalyysiä. Kriittisen diskurssianalyysin haasteena on, että eri tutkijat saattavat hahmottaa vallitsevia valtarakenteita ja analysoitavien tekstien suhdetta niihin eri tavoin. Lisäksi tutkijat saattavat olla herkempiä tunnistamaan itselleen tuttuja valtasuhteita ja ohittaa muut mahdollisuudet; näin hän saattaa havainnoida valtarakenteita vain sellaisella tavalla, jotka ovat yhteensopivia hänen oman ideologisen taustansa kanssa. Suuntauksen kriitikkojen mukaan kriittinen diskurssianalyysi on lähempänä osittaista tulkintaa—vaikka mahdollisesti älyllistä ja kiinnostavaa sellaista—kuin varsinaista analyysia. (Widdowson 1995, 167–169.)

Diskurssianalyysissä tutkijalla on aina keskeinen positio toimijana osana tutkimusta (Juhila 1999, 2001). Kuten kaikessa kvalitatiivisessa tutkimuksessa, myös tämän tutkielman johtopäätökset ovat tulosta omasta tulkinnastani tutkijana. Tutkielmani analyysi ja johtopäätökset ovat johdonmukaisen tutkimuksen tulos, mutta myös subjektiivinen näkemykseni. Kriittisessä diskurssianalyysissä korostetaan yhteiskuntatieteiden neutraaliuden mahdottomuutta. Myös minun henkilökohtaiset kokemukseni ja kiinnostuksenkohteeni vaikuttavat väistämättä tapaan, jolla tulkitsen aineistoani ja kirjoitan siitä. Esimerkiksi kulttuuritaustani ja kielitaitoni rajaa hyödyntämäni kirjallisuutta. Näistä syistä akateemisiin kiinnostuksenkohteisiini ja siten tähän tutkielmaan on vaikuttanut erityisesti eurooppalainen ja pohjoisamerikkalainen kirjallisuus.

6. Aineisto

Aineistoni koostuu vuonna 2015 pakolaiskriisiä käsitelleistä Helsingin Sanomien pääkirjoituksista. Turvapaikkahakemusten määrän nopea kasvu ja Välimeren tilanne olivat eräitä vuoden suurimpia uutisaiheita, ja niistä kirjoitettiin runsaasti myös pääkirjoituksissa. Aloitin aineistonkeruuni hakemalla pääkirjoituksia ajalta 1.1.2015-31.12.2015 kolmella hakusanalla: ”maahanmuut?”, ”siirtolai?” ja ”pakolai?”. Käytin kolmea erillistä hakusanaa varmistaakseni löytäväni kaikki tutkimusaiheittani käsittelevät tekstit. Hakusanalla ”maahanmuut?” löytyi 186 vuonna 2015 julkaistua Helsingin Sanomien pääkirjoitusta. Hakusanalla ”siirtolai?” löytyi 41 pääkirjoitusta, joista 13 ei sisällynyt ”maahanmuut?” hakuun. ”Pakolai?” -hakusanalla löytyi 153 tekstiä, joista 83 ei esiintynyt ”maahanmuut?”- tai ”siirtolai?” -hakusanoilla. Osa teksteistä on julkaistu keskenään samoina päivinä, sillä Helsingin Sanomilla on neljä erilaista pääkirjoitustekstityyppiä: 1) lehden toimituksen yhteiset tai jonkun toimituksen jäsenen, kuten päätoimittajan kirjoittamat pääkirjoitukset, 2) pääkirjoituksen paikalla julkaistut vieraskynä-artikkelit, 3) kolumnit, joita toisinaan julkaistaan myös otsakkeella ”merkintöjä” sekä 4) muut lehdet -osio. Tässä tutkielmassa en huomioi muut lehdet -osiossa julkaistuja tekstejä, sillä ne sisältävät poimintoja muiden päivälehtien julkaisuista, eivätkä siksi edusta Helsingin Sanomien kantaa. Käytössäni oli pääkirjoituksista digitaalinen versio. Osa artikkeleista sisälsi kuvia tai videoita, mutta tässä tutkielmassa analysoin ainoastaan kirjoitettua tekstiä. En katso ohittavani tutkimuskysymykseni kannalta oleellista tietoa sivuuttaessani kuvamateriaalin, koska kuvia ja videoita oli vain harvan artikkelin yhteydessä, eikä niiden avulla esitetty merkittävää lisätietoa suhteessa kirjoitettuun tekstiin.

Merkittävä osa hakusanoilla löytyvistä teksteistä ei käsittele maahanmuuttokysymyksiä ollenkaan tai lähes ollenkaan, vaan siirtolaisuus mainitaan niissä ainoastaan ohimennen. Joissain teksteistä maahanmuutto mainitaan esimerkinomaisesti esimerkiksi haavoittuvien ryhmien yhteydessä. Vuonna 2015 merkittäviä ja maahanmuuttoa sivuavia, muttei siihen varsinaisesti liittyviä usein esiintyneitä aiheita olivat Suomen valtion taloustilanne, debatti uusien itsehallintoalueiden määrästä, sekä ennen kaikkea vuoden 2015 eduskuntavaalit ja niitä seuranneet hallitusneuvottelut. Merkittävä syy osumien suureen määrään oli Perussuomalaisten odotettu menestys vuoden 2015 vaaleissa, puolueen nousu hallitukseen sekä ryhmän sisäinen kriisi ja hajoaminen.

Muut lehdet -osion sivuuttamisen jälkeen jaottelin jäljelle jääneet tekstit tutkimuskysymykseni kanalta relevantteihin ja epärelevantteihin kolmen keskeisen kriteerin perusteella. Sisällytin analyysiini ainoastaan sellaiset tekstit, jotka: 1) käsittelivät pääasiallisesti tai merkittävästi vuoden 2015 pakolaiskriisiä, 2) ottivat jollakin tavalla kantaa kehitys-näkökulmaan ja 3) joissa oli esillä Suomen valtion näkökulma vastaanottavana maana. Lähettävien valtioiden näkökulma ei esiintynyt yhdessäkään tekstissä irrallisena vastaanottavan alueen näkökulmasta, enkä siksi voinut sisällyttää sitä aineistonvalintakriteereihini. Osa valitsemistani artikkeleista kuitenkin sisältää jonkinlaista pohdintaa lähettävien maiden tilanteesta.

Taulukko 3. Aineistonhaussa käytetyt hakusanat, osumat ja lopullinen aineisto

Hakusana	Osumia	Relevantteja
”Maahanmuut?”	186	26
”Siirtolai?”	41	2
”Pakolai?”	153	9
Yhteensä	380	37

Kävin läpi kolmella hakusanallani löytyvät tekstit taulukossa 3 esitetyssä järjestyksessä ja sisällytin ne relevantteihin vain kerran. Osa ”Maahanmuut?”-hakusanalla löytyneistä relevanteista teksteistä löytyy myös ”pakolai?”-hakusanalla ja niin edelleen, mutta tällaisissa tapauksissa olen merkinnyt kullakin hakusanalla löytyvät artikkelit relevanttien artikkeleiden joukkoon vain ensimmäisen hakusanan kohdalle päällekkäisyyden välttämiseksi.

Kriteereistäni ensimmäinen on yksiselitteisin. Arvioin epärelevanteiksi kaikki sellaiset artikkelit, joissa maahanmuutto mainittiin joko ohimennen esimerkkinä, vaaliteemana tai puoluepoliittisena kiistanaiheena. Kehitys -näkökulmaa koskeva toinen kriteeriini oli hankalimmin rajattavissa. Arvioissani tukeudun inhimillisen kehityksen indeksin määritelmään ja sisällytin analyysiini sellaiset artikkelit, joissa jollakin tasolla arvioitiin siirtolaisuuden syitä sekä potentiaalisia vaikutuksia. Sen sijaan rajasin ulkopuolelle tekstit, joissa ainoastaan todettiin siirtolaisuuden olemassaolo ilmiönä esimerkiksi tilastollisesta näkökulmasta, Euroopan unionin jäsenmaita jakavana teemana tai muutoin esimerkkinä politisoituneesta kysymyksestä ilman, että sen syitä tai seurauksia olisi eritelty. Kolmas kriteerini oli, että sisällyttämässäni teksteissä esiintyi Suomen valtion näkökulma siirtolaisia vastaanottavana maana. Sen myötä pois rajoittuivat tekstit, joissa käsiteltiin muiden valtioiden po-

liittisiä reaktioita pakolaiskriisiin ilman suoraa yhteyttä Suomen valtion mahdollisiin toimiin. Haku- sanoilla löytyvien osumien suuren määrän vuoksi päätin sisällyttää analyysiini ainoastaan sellaiset pääkirjoitukset, jotka vastaavat suoraan tutkimuskysymykseeni Suomen roolista vastaanottavana maana. Tämä rajasi lopullisen aineistoni ulkopuolelle sellaiset tekstit, joissa käsiteltiin muiden maiden reaktioita pakolaiskriisiin. Sisällytin mukaan kuitenkin tekstit, joissa Suomen rooli osana Euroopan unionia oli selkeästi läsnä. Näin toimittuani lopulliseksi aineistokseni valikoitui 37 pääkirjoitusta.

Suurin osa artikkeleista on lehden toimittajien yhdessä tai yksin kirjoittamia, osa taas on ulkopuolisten asiantuntijoiden kirjoittamia. Lopulliseen aineistooni kuuluu 23 Helsingin Sanomien toimituksen yhteistä pääkirjoitusta. Niistä 22 on toimituksen yhteisiä ja yksi on Helsingin Sanomien toimittajana toimivan Kauhasen (9.7.2015) kirjoittama. Kolumneja on 10, joista merkittävä osa on yksittäisten Helsingin Sanomien toimittajien kirjoittamia. Kolumnien kirjoittajat ja heidän virkansa ovat: Sutinen (29.7.2015; 8.10.2015), Helsingin Sanomien päätoimituksen esimies, Nykänen (20.8.2015; 15.10.2015), featuretoimituksen toimittaja, Kähkönen (14.9.2015), Helsingin Sanomien Brysselin kirjeenvaihtaja, Anttikoski (20.9.2015), Helsingin Sanomien päätoimittaja, Yläjärvi (26.9.2015), Helsingin Sanomien toimituspäällikkö, Hämäläinen (6.12.2015), Helsingin Sanomien toimittaja, Säävälä (28.12.2015), Väestöliiton Monikulttuurisen osaamiskeskuksen päällikkö sekä Helsingin Sanomien toimittaja Rautio (16.12.2015). Vieraskynä-palstalla julkaistuja tekstejä on neljä. Niiden kirjoittajat ovat europarlamentaarikko ja Viron entinen pääministeri Paet (16.5.2015), tutkijatohtori kotoutumista tutkivassa hankkeessa Sotkasiira (30.9.2015), Suomalaisen työn liiton toimitusjohtaja Lausala (23.10.2015), ja tutkija Itä-Suomen yliopistoon kuuluvalla Karjalan tutkimuslaitoksella Joenniemi (27.11.2015). Tekstit poikkeavat toisistaan myös tyyli- ja lajiltaan: osa niistä on sävyltään vakavia, mutta osassa hyödynnetään huumoria tyylikeinona. Katson valitsemieni pääkirjoitusten kuitenkin muodostavan analyysilleni kyllin yhtenäisen aineiston, sillä ne kaikki on julkaistu pääkirjoitukset -palstalla. Vieraskynä-kirjoitukset poikkeavat muusta aineistostani siinä, etteivät ne edusta lehden linjaa, kuten lehden toimittajien tai toimituksen kirjoittamat artikkelit. Mutta vaikka vieraskynä-artikkelit ovat lehden toimituksen ulkopuolisten asiantuntijoiden kirjoittamia, on lehden toimitus valinnut nostaa ne lehden päätoimituksen palstapaikalle. Siten aineistoni muodostaa lukijan näkökulmasta koherentin aineiston.

7. Analyysi

Analyysilukuni jakautuu viiteen osaan. Aloitan tämän luvun esittämällä tiiviin yhteenvedon aineistostani kokonaisuutena alaluvussa 7.1. Sitä seuraavassa alaluvussa 7.2. esittelen aineistossani havaitsemiani kuvauksia siirtolaisuusprosessista. Luvun kolmannessa osuudessa eli alaluvussa 7.3. siirryn kuvaamaan vuonna 2015 saapuneisiin turvapaikanhakijoihin liitettyjä mahdollisia kehitysvaikutuksia Suomessa. Analysoin erikseen lähettävistä maista esitettyjä väitteitä sekä kuvauksia maastamuuton syistä ja sen uskotuista kehitysvaikutuksista alaluvussa 7.4. Selkeyden vuoksi olen valinnut analysoida aineistoni ensin suhteessa edellä mainittuihin näkökulmiin, ja vasta sen jälkeen pureutua havaitsemieni diskurssien asemoitumiseen tässä tutkielmassa hyödyntämiini teorioihin. Analyysin viimeisessä osassa, eli alaluvussa 7.5. arvioin aineiston suhdetta funktionalismiin, strukturalismiin ja pluralistisiin teorioihin diskurssianalyysin keinoin. Toiston välttämiseksi viitataan turvapaikanhakijoihin myös yksinkertaisesti siirtolaisina tästä eteenpäin.

7.1. Yleiskatsaus aineistoon

Aineistoni 37 pääkirjoitusta painottuvat määrällisesti loppuvuoteen 2015 taulukon 4 osoittamalla tavalla. Tämä ei ole yllättävää, sillä tyypillisesti turvapaikanhakijoita saapuu Euroopan Unionin alueelle eniten kesä- ja syyskaudella, jolloin olosuhteet Välimeren ylittämiseen ovat suotuisimmat (UNCHR 2019). Saapujien määrän kasvu todennäköisesti selittää osittain myös tekstien suuremman määrän loppuvuodesta. Myös edellisvuosien hakemusmäärien huomattava ylittyminen sekä siihen liittynyt yhteiskunnallisen keskustelu oletettavasti selittävät artikkelien ajallisen painotuksen.

Tekstien korkea kokonaismäärä kertoo siirtolaiskysymyksen herättämästä kiivaasta keskustelusta. Pääkirjoituksissa seurataan unionin alueella jätettyjen turva-

**Taulukko 4. Pääkirjoitusten
julkaisuajankohdat kuukausittain**

Kuukausi	Kappaletta
Tammikuu	1
Helmikuu	0
Maaliskuu	0
Huhtikuu	2
Toukokuu	3
Kesäkuu	3
Heinäkuu	3
Elokuu	3
Syyskuu	6
Lokakuu	8
Marraskuu	4
Joulukuu	8

paikkahakemusten määrän kasvua tiiviisti: niissä hahmotellaan tilanteen mahdollisia poliittisia merkityksiä ja kirjoitetaan ajankohtaisista muutoksista Suomen tai unionin turvapaikkapolitiisissa käytännöissä. Tekstien korkean määrän lisäksi pääkirjoituksissa esitettyjen aiheiden yksityiskohtaisuus viestii ilmiölle annetusta merkittävästä poliittisesta painoarvosta. Siirtolaiskysymyksen kerrotaan olevan vuoden 2015 tärkein uutisaihe: ”[m]ikä asia jää vuodesta 2015 kansakunnan yhteiseen historiaan? Helppo vastata: meillä on vuoden lopulla 30 000 turvapaikanhakijaa” (Hämäläinen 6.12.2015).

Vuoden edetessä turvapaikanhakijoiden saapumiselle annetut merkitykset muuttuvat. Vuoden ensimmäisinä kuukausina aiheesta kirjoitetaan vain vähän, eikä turvapaikanhakijoiden hieman edellisvuosia korkeampien määrien vaikutusten uskota ulottuvan Suomeen: ”tilastot kertovat, että Eurooppaan kohdistuva turvapaikanhakijoiden vyöry ei juuri näy Suomessa” (HS 24.1.2015). Turvapaikkahakemusten määrä oli kasvussa Suomessa jo alkuvuodesta, mutta tilanne ei vielä ollut poikkeuksellinen. Kun hakemuksia oli jätetty 3 600 kappaletta, turvapaikkahakemusten määrän kuvailtiin kasvaneen nopeasti verrattuna edellisen nelivuotiskauden tilastoihin. Tilanteen kerrottiin kuitenkin olleen ”edelleen hallittavissa”. Vuoden 2015 hakemusten kokonaismäärän arvioitiin jäävän ”huomattavasti alle 2000-luvun ruuhkaisimpien vuosien” (ibid.). Voidaan siis sanoa, että alkuvuodesta ”turvapaikanhakijoiden vyöryn” uskottiin kohdistuvan Suomen sijaan unionin muihin jäsenvaltioihin esimerkiksi Välimeren alueella.

Keväällä aihetta käsitteleviä pääkirjoituksia julkaistiin hieman enemmän ja painotus turvapaikkapolitiikkaa koskevissa pääkirjoituksissa siirtyi siirtolaisten inhimilliseen hätään. Tähän vaikutti erityisesti 18. huhtikuuta 2015 tapahtunut suuronnettomuus, jossa siirtolaisia kuljettanut huonokuntoinen alus kaatui Välimerellä johtaen jopa 900 ihmisen hukkumiseen (Reuters 7.4.2015). Onnettomuuden jälkeen pääkirjoitusten sävy muuttui huolestuneemmaksi ja Välimeren siirtolaistilanteen inhimillinen hinta nostettiin kirjoitusten keskiöön. Esimerkiksi 21.4. julkaistussa ”Välimerellä ihmiset kuolevat matkallaan kohti Eurooppaa” -otsikoidussa pääkirjoituksessa kerrotaan, että: ”meritse Eurooppaan etelästä pyrkivien ihmisten määrä on kolminkertaistunut, ja hukkuneiden määrä on kasvanut samaan tahtiin”. Muutama päivä myöhemmin tilannetta luonnehdittiin ”siirtolaistragediaksi” ja ”Välimeren hallitsemattomaksi siirtolaisuuden inhimilliseksi katastrofiksi” (HS 25.4.2015).

Keväällä varmistui, että siirtolaisten määrä tulisi nousemaan merkittävästi myös Suomessa. Touku-kuussa tekstien sävy muuttui jännittyneemmäksi, ja artikkeleiden pääpaino siirtyi saapujien määrän pohdintaan: ”Suomesta turvapaikkaa hakeneiden määrä on muutaman viime vuoden aikana asettunut runsaaseen kolmeentuhanteen mutta [...] nyt todennäköisesti palataan jälleen ruuhkavuosien

tasolle” (HS 9.5.2015). Käsite ”siirtolaiskriisi” mainitaan aineistossani ensimmäistä kertaa 12.5.2015. Samaan aikaan ryhdytään pohtimaan mahdollisia keinoja uusien turvapaikanhakijoiden määrän rajoittamiseksi. Voimakeinoja, kuten salakuljettajien alusten tuhoamista harkittiin keinona siirtolaisten merenkulun estämiseksi ja salakuljetuksen torjumiseksi, mutta lehden mukaan: ”[k]yseeseen ei tule laajan sotilaallisen voiman käyttö”, joskin ”Suomelle helpoin lienee sotilasoperaatio ihmissalakuljetusta vastaan Libyan edustalla” (HS 12.5.2015).

Saapuvien siirtolaisten määrien yhä kasvaessa kirjoituksissa keskityttiin maahanmuuttopolitiikkaan ja poliittisen päätöksenteon ongelmakohtiin. Heinäkuuhun mennessä keskustelun sävy oli avoimen hätäntynyt: ”[v]astaanottokeskukset palavat Saksassa, Välimereen hukkuu tuhansia ja äärioikeisto lisää kannatusta pitkin Eurooppaa. Maahanmuuttopolitiikan uskottavuutta paikataan nyt hätäratkaisuin. Päätöksillä olisi kiire” (Kauhanen 9.7.2015). Poliittinen ilmapiiri kiristyi syksyllä: syyskuussa turvapaikanhakijoiden saapumista Lahdessa vastustavien mielenosoittajien joukko käytti voimaa ja heitteli siirtolaisia kuljettanutta bussia ilotulitteilla sekä kivillä, ja Kouvolassa hätämajoituskeskuksen ovelle heitettiin polttopullo. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa aiheesta kerrottiin otsikolla ”Suomessa on edetty vihapuheista vihatkoihin”. (HS 26.9.2015.) Lisäksi tilanteen arvioitiin yhä eskaloituvan: ”[k]yse on hätätilasta. Välimeren kriisistä on kuitenkin nähty vasta alku” (Ibid.). Turvapaikanhakijoiden korkeilla määrillä kuvattiin olevan vakavia poliittisia seurauksia pitkälle tulevaisuuteen. Lokakuussa arvioitiin, että Euroopan unionissa ja Suomessa ”pitää varautua terrorin ja suurten pakolaismäärien aiheuttamien kriisin jatkumiseen vielä vuosia” (HS 30.10.2015). Samaan aikaan alkuvuoden varovaiset ennusteet turvapaikkahakemusten määrästä vaihtuivat toiseen äärilaitaan, kun vuoden 2015 turvapaikkahakemusten kokonaismääräksi arvioitiin kertyvän jopa 50 000 kappaletta. Esitetty arvio olisi ollut yli kymmenkertaisesti verrattuna siihen, mihin Suomen turvapaikkajärjestelmä oli varautunut aikaisempien vuosien perusteella. (HS 26.9.2015.) Samalla turvapaikanhakijoiden saapumisen estämisen vakuutettiin olevan prioriteetti: ”[t]urvapaikanhakijoiden määrän saaminen hallintaan on EU:ssa yksimielinen tavoite” (HS 17.10.2015).

Loppuvuodesta tekstien sävy muuttui rauhoittelevaksi ja hallinnon toimintavalmiutta korostettiin: ”[t]ähänastiset kokemukset osoittavat, että Suomi selviää hyvin, kun kyse on viranomaisten kyvystä organisoida toiminta nopeasti” (HS 26.9.2015). Joulukuussa korkeimpien esitettyjen ennusteiden ei enää uskottu toteutuvan ja viranomaisten arvioitiin suoriutuneen ”kohtuullisesti tilanteessa, joka aluksi ei näyttänyt olevan hallinnassa” (HS 2.12.2015). Suomeen jätettyjen turvapaikkahakemusten määrä oli ylittänyt 30 000 kappaletta, mutta erityisesti Ruotsissa loppuvuodesta tehtyjen turvapaikkapoliittisten kiristysten arvioitiin kääntävän myös Suomeen jätettävien hakemusten määrän las-

kuun (ibid.). Joulukuun puolivälissä pakolaiskriisin kerrottiin osin siirtyneen uuteen vaiheeseen Välimeren kautta saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrän hieman laskettua (HS 16.12.2015). Samalla tilanteen uskottiin siirtyneen ”päälle kaatuvaan tilanteeseen” reagoimisesta tulevaisuuden suunnitteluun. Vuoden viimeisinä viikkoina aineistossani peräänkuulutettiin yhteistä politiikkaa ja maltillista dialogia maahanmuuttopoliittiseen keskusteluun.

7.2. Siirtolaisuus prosessina

Seuraavissa alaluvuissa esitän aineistotontani tunnistamiani kuvauksia siirtolaisuusprosessin muodostumista.

7.2.1. Siirtolaisuusprosessia kuvaamaan käytetään uhkaavaa kieltä

Turvapaikanhakijoita henkilöinä kuvataan neutraalisti ja heihin viitataan pääsääntöisesti joko turvapaikanhakijoina tai tulijoina. Sen sijaan turvapaikanhakijoiden saapumista unionin alueelle kuvaamaan käytetään uhkaavaa kieltä. Siirtolaista kirjoitetaan useissa yhteyksissä termein, joilla yleensä viitataan hallitsemattomiin ja tuhovomaisiin luonnonvoimiin. Turvapaikanhakijoiden esitetään esimerkiksi ”vyöryvän” tai ”virtaavan” (18.8.2015; HS 18.8.2015) Suomeen ja Euroopan unionin ulkorajoille (HS 24.1.2015). Lisäksi heistä kirjoitetaan toistuvasti ”taakkana” (HS 12.5.2015; Kauhanen 9.7.2015; HS 17.10.2015). Lukuisissa teksteissä korostetaan tilanteen hallitsematonta luonnetta esimerkiksi viittaamalla turvapaikanhakijoiden saapumiseen ”päälle kaatuvana tilanteena” (HS 16.12.2015), joka ”kiihtyy” (HS 12.5.2015) kontrolloimattomasti. Siirtolaisia kutsutaan myös ”valtavaksi vaeltavaksi ihmisjoukoksi” (Anttikoski 20.9.2015) ja heidän siirtolaisuusprosessiaan Eurooppaan kutsutaan ”kansainvaellukseksi” (Kauhanen 9.7.2015; Hämäläinen 6.12.2015). Myös kuvaukset heidän matkustusolosuhteistaan voimistavat diskurssia, jonka mukaan siirtolaiset uhkaavat unionin ulkorajoja: ”Libyan rannikolle leiriytyneet sadattuhannet lähtijät odottavat omaa vaarallista matkaansa” (Kauhanen 9.7.2015) ja ”[u]usia reittejä ilmaantuu sitä mukaa kun vanhoja suljetaan” (HS 12.5.2015). Siirtolaisuusprosessista kirjoitetaan yleensä kokonaisuutena lukuun ottamatta muutamia loppuvuonna ilmestyneitä turvapaikanhakijoiden haastatteluja ja yksilötarinoita. Lisäksi turvapaikanhakijoista kirjoitetaan toistuvasti ikään kuin yhtenä suurena, mutta etäisenä yksikkönä. Yksilöiden erillisyys jää taka-alalle, kun teksteissä käytetään sellaista kieltä kuin esimerkiksi: ”pakolaisten määrä lisääntyy” tai ”pakolaisvirrat suuntautuvat” (Paet 16.5.2015).

Vastaanottavan valtion tehtäväksi katsotaan jäävän ”legitiimien” ja ”valepakolasten” tunnistaminen. Joidenkin epärehellisiksi epäiltyjen siirtolaisten esitetään ”ujuttautuvan” maahan suojelun tarpeessa olevien mukana: ”tällaisiin suuriin ihmisjoukkoihin ujuttautuu niitä, joilla ei ole perustetta turvapaikkaan” (Kähkönen 14.9.2015). Tilanteen kuvaukseen liittyy myös pelkoa Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden resilienssin pettämisestä. Siirtolaisten saapumisen pelätään vaikuttavan erityisesti Välimeren rannikolla sijaitsevien jäsenvaltioiden vakauteen: ”Kreikan sekasorto lisää kansainvaellusta pitkin Eurooppaa. Jos Kreikka kaatuu, kaatuu tärkeä osa EU:n ulkorajaa” (Kauhanen 9.7.2015). Tilanteen vaikutusten ei kuitenkaan uskota rajoittuvan Välimeren pohjoisrannikolle, vaan sen pelätään haittaavan koko unionin tulevaisuutta ”[p]akolaisten määrän jatkuva lisääntyminen on johtanut tilanteeseen, jossa vapaa liikkuvuus eli Schengen-järjestelmä on uhattuna” (Paet 16.5.2015). Turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen esitetään erityisesti taloudellisena ja poliittisena taakkana, sillä: ”[u]sien tulijoiden määrä pakottaa kohdemaat lisäämään turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen ja hakemusten selvittämiseen käytettyjä voimavaroja” (HS 18.8.2015). Siirtolaisuuteen puolestaan viitataan ongelmana, jonka vastaanottavat alueet voivat joko onnistua tai epäonnistua ”ratkaisemaan”. Esitettyjä ratkaisuja ovat erilaiset maahanmuuttopoliittiset kiristykset sekä rauhanrakennustyö kriisialueilla. Esimerkiksi Paet kirjoittaa: ”[u]nionin tulisi edistää diplomatian keinoin rauhan saavuttamista Euroopassa [...] ja Euroopan lähialueilla. Syyrian sisällissodan loppuminen ja Isisin pysäyttäminen vähentäisivät pakolaisten määrää huomattavasti” (Paet 16.5.2015).

7.2.2. Siirtolaisuuden työntö- ja vetotekijät aineistossa

Helsingin Sanomien esittämä käsitys lähettävien ja vastaanottavien alueiden ominaisuuksien merkityksestä siirtolaisuusprosessissa myötäilee Leen (1966) työntö-veto -mallin oppeja. Työntötekijänä nähdään konfliktialueiden turvattomat elinolosuhteet sekä matalan tulotason alueiden rakenteelliset ongelmat, kun taas vastaanottavien maiden eduksi lasketaan poliittinen vakaus sekä taloudellinen hyvinvointi. Alueiden välinen eriarvoisuus on tekstien alkuoletus ja globaali epätasa-arvo esitetään tavallisena asiantilana: ”Suomesta turvapaikkaa hakeneiden määrä on muutaman viime vuoden aikana asettunut runsaaseen kolmeentuhanteen, mutta tämän vuoden tähänastiset tilastot kertovat, että nyt todennäköisesti palataan jälleen ruuhkavuosien tasolle” (HS 9.5.2015). Suojelua tarvitsevien ihmisten olemassaoloa esitetään ongelmana, pääasiassa vastaanottavien alueiden koetun taloudellisen haitan sekä viranomaisten kapasiteetin näkökulmasta.

Siirtolaisten saapumista Suomeen uskotaan voitavan hillitä poliittisilla muutoksilla: ”[k]iristysä ja säästöjä etsitään kaikesta mahdollisesta, jotta Suomi lakkaisi kiinnostamasta kohdemaana” (HS 9.12.2015). Irakilaisten ja somalialaisten turvapaikkahakemusten käsittelyn jättäytymistä kyseisistä maista käytettyä turvallisuusarviota muutettaessa kommentoidaan seuraavasti: ”[j]äädätyöspäätös on selvä merkki siitä, että Suomi on aikeissa tiukentaa turvapaikan saamisen kriteereitä. Turvallisuustilannetta todellisempi syy lienee kuitenkin se, että Suomessa on huolestuttu etenkin irakilaisten tulojen määrästä. Sitä halutaan hillitä” (HS 4.10.2015). Suomen vetoaon uskotaan olevan jossain määrin sidottu sosiaaliturvan tasoon, vaikka sen valikoivaa alentamista kritisoidaan. Käsitukset Suomen vetoaonasta myös vaihtelevat tekstien välillä: useimmissa teksteissä Suomen houkuttelevuuteen uskotaan vakaasti, mutta joissain pääkirjoituksissa esimerkiksi turvapaikanhakijoiden sosiaaliturvan alentamisen pelätään vahingoittavan Suomen maabrändiä. Myös rasismien ja siihen liittyvien viharikosten uskotaan heikentävä maan vetoaonaisuutta: ”[y]hteiskunnallinen ilmapiiri vaikuttaa siihen, millaisena työskentely- ja asuinmaana Suomea pidetään” (HS 23.10.2015). Sosiaaliturvan lisäksi myönnettyjen oleskelulupien määrän uskotaan toimivan vetotekijöinä. 17.8.2015 julkaistussa pääkirjoituksessa kerrotaan Maahanmuuttoviraston virkamiesten pohtineen, miksi turvapaikanhakijoita saapui edellisvuotta enemmän, vaikka se ei ollut ”esimerkiksi alkanut myöntää turvapaikkoja tai oleskelulupia aiempaa helpommin”. Kommentti viestii uskosta, että vastaanottavan maan politiikalla on keskeinen rooli siirtolaisuusprosessin muodostumisessa.

Vastaanottavien ja lähettävien alueiden ominaisuuksien lisäksi siirtolaisuuden keinojen ja reittien roolia korostetaan. Erityisesti väliintulevien tekijöiden, kuten rajoittavan siirtolaispolitiikan ja raja-valvonnan riittävydestä kirjoitetaan läpi vuoden. Pelastusoperaatioiden ja raja-valvonnan seurauksista esitetään kuitenkin erilaisia näkemyksiä: ”[y]ksi yleinen väite on ollut se, että maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden auttaminen merellä Italian edustalla sekä vastuunjako turvapaikanhakijoiden sijoittamisessa toimivat houkuttimina entistä suuremmille maahanmuuttajajoukoille. Tulosten määrän kasvu näyttäisi tukevan tätä käsitystä, mutta kokonaiskuva on monimutkaisempi” (HS 18.8.2015). Jopa 900 ihmisen hengen vaatineen Välimerellä tapahtuneen suuronnettomuuden jälkeen käytettyjen hillitsemiseksi rajoittamiseksi käytettyjen keinojen eettisyyttä ryhdyttiin tarkastelemaan aikaisempaa kriittisemmin. Auttamatta jättämistä kuvaillaan katastrofaalisen tilanteen hyväksymisenä (HS 25.4.2015). Onnettomuuden herättämän järkytyksen kuvaillaan nostaneen harjoitetun turvapaikkapolitiikan eettiset ongelmat unionin päätöksenteon keskiöön. Ihmisten raja-alueilla kuolemaan jättämisen esitetään loppuvan, sillä tilanteen kerrotaan pakottavan: ”hylkäämään eri puolilla Eurooppaa sanattomasti hyväksytyn logiikan, jonka mukaan satojen Eurooppaan pyrkivien ihmisten hukkuminen Välimerellä toimisi siirtolaisuutta hillitsevänä pelotteena”. (ibid.) Tästä

huolimatta Välimeren reittien valvonnan esitetään olevan tehokas keino siirtolaisuuden torjunnassa, koska se tekee meren ylittämisestä vaarallisempaa. Saapujien määrää pyritään hillitsemään erilaisin väliintulevin tekijöin hetkellisestä kritiikistä huolimatta: ”[o]n myös tarpeen nopeasti ja selvästi vahvistaa Euroopan unionin rajaviranomaista Frontexia sekä panostaa nykyistä enemmän partiointiin ja pelastustoimintaan Välimerellä” (Paet 16.5.2015).

Tärkeimpinä keinoina turvapaikanhakijoiden määrän vähentämiseen mainitaan ”EU-maiden kesken sovittava rajavalvonta, tulijoiden tehokkaampi rekisteröinti, taakan jako ja yhteiset toimet kriisialueilla, joilta ihmiset pakenevat” (HS 16.12.2015). Rajavalvonnan lisäksi unionilta toivotaan lähettävien maihin kohdistuvaa diplomatiaa ja humanitaarista työtä: ”EU:n oman toiminnan kannalta merkittävintä oli päätös kehittää yhteistä rajavalvontaa. Poliittisesti kauaskantoisinta oli Turkin kanssa neuvoteltava toimintaohjelma pakolaismäärien vähentämiseksi” (HS 17.10.2015). Keskittyminen reitteihin ja siirtolaisuuden keinoihin on sidoksissa ajatukseen niiden mahdollisesta sulkemisesta tai lopettamisesta. Reittien ”tukkimisen” kritiikki ei koske maareittejä ja vain osittain merireittejä. Loppuvuodesta turvapaikkapoliittisiin kiristykseen suhtaudutaan kriittisesti, koska niiden pelätään vahingoittavan mielikuvia Suomesta hyvänä asuinmaana myös siirtolaisille. Esimerkiksi joulukuussa julkaistua Suomen turvapaikkapoliittista toimenpideohjelmaa arvioidaan seuraavasti: ”[t]oimenpidevalikoima nojaa vahvemmin valvontaan ja rajoituksiin kuin kannustaviin ratkaisuihin Suomeen jäävien turvapaikanhakijoiden kotouttamisessa. Rajoitusten mittatikkuina ovat muiden EU-maiden ja Pohjoismaiden käytännöt” (HS 16.12.2015).

Toisaalta liiallisten kiristysten uskotaan heikentävän Suomen vetovoimaa myös toivotuiksi määriteltyjen siirtolaisten kohdalla. Ristiriita siirtolaisten torjumisen ja houkuttelemisen tarpeen välillä ilmenee selvästi Raution (16.12.2015) arviossa turvapaikkapolitiikan kiristämisestä: ”[h]allituksen uusi turvapaikkapolitiikkaa kiristävä linjaus näyttää olevan ennen kaikkea signaali. Signaali tulijoille ja omille äänestäjille. Viestiä sommiteltaessa näyttää unohtuneen se, että sanoma voi olla väärä kolmannelle osapuolelle”. ”Kolmannella osapuolella” Rautio viittaa siirtolaisiin. Hänen mukaansa siirtolaispolitiikan kiristykset saattavat vedota äänestäjiin, mutta heikentävät toivottujen uusien asukkaiden halukkuutta sitoutua Suomeen uutena kotimaanaan. Lehden mukaan vastaanottavat valtiot kuitenkin myös kilpailevat keskenään epähoukuttelevuudessa: ”[n]yt maat pelaavat toisiaan vastaan kiristämällä turvapaikkakäytäntöjä ja ohjailevat hakijoita pois omilta rajoiltaan” (HS 4.10.2015). Suomalaisen työn liiton toimitusjohtaja Lausala (23.10.2015) kirjoittaa Suomen heikosta vetovoimasta: ”Suomea ei pidetä erityisen houkuttelevana työskentelymaana: kansainvälisessä

vertailussa Suomi on vasta sijalla 20 muiden Pohjoismaiden takana” korostaen liiallisten kiristysten vahingoittavan Suomen vetovoimaa tulevaisuudessa.

Keskittyminen väliintulevien tekijöiden kasaamiseen ja sosiaaliturvan heikentämiseen siirtolaisuuden kontrolloinnin keinona on ymmärrettävissä suhteessa Khosravin esittämään kahteen tapaan, joilla valtiot pyrkivät estämään (epätoivottuja) siirtolaisia saapumasta. Khosravin mukaan keinoja ovat 1) maahanmuuton rangaistavuus, esimerkiksi säilöönottokeskusten ja karenssien kautta sekä 2) interventiot kuten rajavalvonnan kiristäminen. (Khosravi 2013, 130). Khosravin tutkimuksen mukaan turvapaikanhakijat kokevat turvapaikkahaun käytännöt, kuten säilöönottokeskuksien kolkot olosuhteet, strategiana, jonka tavoitteena on pelotella Eurooppaan pyrkiviä ja sitä suunnittelevia. Unionin lisääntyneen rajavalvonnan ja siirtolaispolitiikan hinta koostuu siirtolaisille taloudellisesti, ja se on myös tehnyt rajoista entistä vaarallisempia. Unionin ulkorajojen politiikkaa voidaan verrata Yhdysvaltojen ja Meksikon väliseen rajaan. Siirtolaisuutta kyseisellä rajalla tutkineen Corneliuksen (2006, 167) mukaan rajakontrollin militarisoituminen viimeisen kahdenkymmen vuoden aikana on lisännyt siirtolaiskuolemia sekä vahingoittanut erityisesti heikommissa asemassa olevia, kuten naisia. Siirtolaiset turvautuvat entistä vaarallisempiin maa- ja merireitteihin pyrkiessään Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin, koska lentomatkastaminen on tehty heille käytännössä katsoen mahdottomaksi (Cornelius 2005, 779; Khosravi 2013, 131). Esimerkiksi tiukempi rajavalvonta Välimerellä on pakottanut siirtolaiset siirtymään yhä vaarallisemmille reiteille (IOM 23.10.2018).

7.2.3. Valtio esitetään merkittävänä tekijänä siirtolaisprosessin muokkaamisessa

Aineistossa esitettävä diskurssi valtion roolista ja sen käytettävissä olevista hallintokeinoista siirtolaisuuden hallinnossa heijastelee verrattain vahvaa uskoa valtion toimintakykyyn. Siirtolaisuus esitetään ongelmana Suomelle ja Euroopan unionille. Turvapaikanhakijoiden saapuminen esimerkiksi nähdään hankalimpana Euroopan unionin poliittisen päätöksenteon osa-alueena: ”[h]uippukokouksen toisena päivänä torstaina EU-johtajat paneutuivat pääongelmaan, eli valtavana jatkuvaan muuttovirtaan Syyriasta, Irakista ja nyt myös Afganistanista” (HS 13.11.2015).

Rajajärjestelmää ei kritisoida, vaan valtioiden odotetaan ylläpitävän ja tarvittaessa vahvistavan sitä. Vaikka unionilla nähdään olevan Suomea enemmän keinoja tilanteen hallinnassa, Suomen valtion toimintavalmiuteen luotetaan vakaammin, ja luottamus Suomen virkamiehiin myös vahvistuu vuoden edetessä. Luottamus myös unionin toimintakykyyn hieman vahvistuu vuoden mittaan:

”[r]eagointi meneillään olevaan kriisiin vaikuttaa toivottoman hapuilevalta, mutta lopulta päätöksiä syntyy, ja EU etenee” (HS 17.10.2015). Käsitys Suomen hallinnon roolista osana unionia on monisyisempi, sillä vaikka unionilta odotetaan toimintaohjeita, uskotaan kotimaan toimintakykyyn vaakaammin. Unionilta esimerkiksi toivotaan päätöksiä ”Välimeren tilanteen hallitsemiseksi” (HS 12.5.2015), mutta toisaalta lehden mukaan ”EU on vastatusten sen tosiasian kanssa, että EU:n maahanmuuttopolitiikka ei toimi” (Kauhanen 9.7.2015). Siirtolaisuus esitetään ensisijaisesti sisäpoliittisena kysymyksenä, vaikka sen hallinto tapahtuu osittain unionin yhteisten ulkorajojen puitteissa. EU:n heikkoutena nähdään erityisesti kykenemättömyys päätöksentekoon sekä yhteiset ulkorajat: ”[t]ähänastisten yhteisten toimien vähäisyys on hälyttävää. EU:n kyky hallita pakolaiskriisiä alueellaan ratkaistaan unionin ulkorajoilla” (HS 13.11.2015). Kotimaassa uskotaan ratkaistavan sellaiset haasteet, joita ei olla onnistuttu ratkomaan EU-tasolla: ”Suomenkin turvapaikkapolitiittinen ohjelma kertoo, että jokainen maa hakee koko ajan omia ratkaisujaan, kun EU:ssa yhdessä tehtyjä päätöksiä ei saada muuttumaan toiminnaksi” (HS 9.12.2015). Loppuvuodesta Ruotsissa väliaikaisesti käytönotetut rajatarkastukset nähtiin merkinä EU:n epäonnistumisesta: ”[n]ormaalia elämänmenoa ja Ruotsin aiempaa pakolaispolitiikkaa mullistetaan tavalla, joka kertoo karusti EU:n laajemmasta epäonnistumisesta pakolaiskriisin hoidossa”. Ruotsin toimia kritisoitiin epäjohtomukaisina ja EU:n käytäntöjen vastaisina, mutta suvereenin valtion oikeutta päättää viimekädessä rahavalvonnastaan ei kyseenalaistettu, vaikka kyseessä on unionin jäsenvaltio (HS 13.11.2015).

Valtion esitetään voivan kontrolloida siirtolaistilannetta muuttamalla käytäntöjään ja lainsäädäntöä. Kontrollonnilla viitataan ennen kaikkea säädännön kiristämiseen ja turvapaikanhaun estämiseen. Esimerkiksi ennen vuotta 2015 toteutettuun perheenyhdistämisen hankaloittamiseen viitataan esimerkkinä onnistuneesta turvapaikkapolitiikasta, koska se käytännössä esti osaa potentiaalista oleskeluluvan hakijoista jättämästä hakemusta. Perheenyhdistämisen tiukentamisen katsotaan olleen hyvänä ratkaisu hakemusprosessin ruuhkautumiseen: ”[h]allitus ja eduskunta heräsivät ruuhkaan jo viime vaalikaudella ja muuttivat lakia” (HS 24.1.2015). Myös turvapaikanhakemista muistutetaan edelleen voitavan hankaloittaa: ”[t]urvapaikkahakemusten määrän räjähdysmäinen kasvu johti edellisellä vaalikaudella muihinkin lakien kiristykseen, joiden vaikutus näkyy nyt. Lisäksi eduskunnassa on sisällä uusia kiristyksiä” (HS 24.1.2015). Samalla joidenkin turvapaikanhakijoiden muistutetaan olevan oikeutettuja suojeluun. Lehden mukaan turvapaikkapolitiikka tiukentavat ”[h]ankkeet ovat hyviä, mutta EU:n pakolaispolitiikan päämääränä ei ole vain tulijoiden määrän hallitseminen. Kansainvälisten sopimusten ja velvoitteiden mukaisesti Suomen ja muiden EU-maiden pitää tarjota turvapaikka pakolaisille, jotka ovat sen tarpeessa, ja heitä on nyt hyvin paljon” (HS 17.10.2015). Ole-

tetusti vain ei-legitiimeiksi määriteltyihin turvapaikanhakijoihin kohdistuvat kontrollitoimet esitetään ikään kuin osoituksena hallintojärjestelmän toimivuudesta.

Kiristykset esitetään teknisinä toimina, joille ei ole vaihtoehtoja: ”Euroopan valtiot kiristävät nyt kilvan turvapaikkakäytäntöjään, sillä kesällä alkanut pakolaismäärien raju kasvu on koetellut maiden kantokykyä” (HS 9.12.2015). Kiristyksiä perusteellaan myös vetoamalla muiden maiden vastaaviin toimiin: ”Suomen hallituksen tiistaina julkistama turvapaikkapoliittinen toimintaohjelma ei ole Euroopan mittakaavassa poikkeuksellinen” (Ibid.). Useiden turvapaikanhakijoiden myös kerrotaan pian saavan kielteisen päätöksen: ”Suomeen on tullut tämän vuoden aikana yli 30 000 turvapaikanhakijaa. Heistä yli puolet tulee saamaan kielteisen turvapaikkapäätöksen tulevan vuoden aikana” (HS 9.12.2015). Kriisin uskotaan vahvistavan rajojen merkitystä, kun unionin jäsenvaltiot pyrkivät estämään turvapaikanhakijoita saapumasta alueelleen (HS 27.11.2015). Kiristyksiä turvapaikanhakuun ei kritisoida, mutta niiden heikkoa koordinaatiota arvostellaan: ”EU-maat tekevät maahanmuuttoon liittyviä linjauksia nyt pelkästään omista lähtökohdistaan. Kokonaisuus on pakko saada hallintaan nykyistä paremmin” (HS 12.11.2015). Hallinnon heikkouksien esitetään johtavan poliittisen luottamuksen heikkenemisen ja äärioikeiston suosion kasvuun: ”EU:n ulkorajojen valvonta ei toimi. Tulijoiden rekisteröiminen ei toimi. Dublin-järjestelmä ei toimi. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden palauttaminen ei toimi. Välimereen hukkuu tuhansia. Tällä on kova hinta. Epäluottamus EU:n maahanmuuttopolitiikkaan on lisännyt maahanmuuttajavihamielisyyttä. Vastanottokeskukset palavat Saksassa, äärioikeisto lisää kannatusta pitkin Eurooppaa” (Kauhanen 9.7.2015). Vastanottavien maiden kannalta saapujien lähivuosia korkeampi määrä johtaa rajojen merkityksen korostumiseen. Siirtolaisten määrää pyritään kontrolloimaan ja heidän maahanpääsynsä halutaan mahdollisuuksien mukaan jopa lopettaa. Vaikka viranomaisten kykyä toimeenpanna kiristyksiä epäillään alkuvuodesta, vahvistuu usko erityisesti kotimaan viranomaisiin vuoden edetessä. Lähettävien maiden näkökulma ei ole esillä, eikä niiden toimien mahdollisia vaikutuksia siirtolaisprosessin muodostumisessa käsitellä. Poismuuton vaikutuksia ei arvioida lähettävien maiden kannalta lainkaan.

7.2.4. Transnationalismi ei näy aineistossa

Siirtolaisten saapumista tarkastellaan vastaanottavan valtion intressien näkökulmasta. Sen sijaan transnationalistinen ajattelu, jonka mukaan siirtolaiset voivat olla taloudellisesti ja sosiaalisesti sitoutuneita lähettävään ja vastaanottavaan valtioon yhtä aikaa, näkyy heikosti aineistossa. Maahan-

muuton esitetään horjuttavan suomalaisten kansallisidentiteettiä ja jopa johtavan suomalaisuuden uudelleenmäärittelyyn: ”maahanmuutosta syntyvä uudenlainen Suomi vaatii syntyäkseen jotakin kaikille yhteistä. On vaikea vielä nähdä, mikä se yhteinen juttu uudessa suomalaisuudessa voisi olla. Ehkä tänne jo juurtuneet maahanmuuttajat voisivat auttaa sen määrittelyssä” (Sutinen 8.10.2015). Turvapaikanhakijoiden korkea määrä on Suomessa näin ollen myös identiteettipoliittinen kysymys. Esimerkiksi Sutisen (ibid.) mukaan: ”[s]uuri maahanmuuttajien määrä voi rapauttaa Suomessa vahvoja sosiaalisia verkostoja ja kansalaisten keskinäistä luottamusta”.

Siirtolaisten suhdetta lähettäviin valtioihinsa ei käsitellä lukuun ottamatta viittauksia paluumuuttoon sekä (pakko)palautuksiin. Rahalähetyksistä ei kirjoiteta lainkaan. Aineiston ainoa viittaus transnationalismiin on kuitenkin myönteinen: ”[i]hmisten liikkuminen luo tärkeitä verkostoja ja innovaatiota, piristää elinkeinoelämää ja lisää yhteiskunnan monimuotoisuutta”. (Lausala 23.10.2015). Edellinen viittaus poissulkien tekstien lähtöoletus on, että saapujat sitoutuvat vain Suomeen ainoana kotimaanaan, mikäli saavat jäädä. Heidän toivotaan sitoutuvan Suomeen jopa ennen tietoa oleskelulupapäätöksestä esimerkiksi kieliopintojen ja vapaaehtoistyön kautta. Samalla saapujien kiinteä integroiminen suomalaiseen yhteiskuntaan näyttäytyy onnistuneen siirtolaispolitiikan synonyyminä. Esimerkiksi Hämäläinen (6.12.2015) lainaa kolumnissaan Pakkasvirran (30.11.2015) kirjoitusta, jossa hän rinnastaa turvapaikanhakijat karjalaisiin evakoihin pohtiessaan heidän vaikutustaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Pakkasvirta esittää monikulttuurisuuden voivan olla positiivinen ilmiö myös vastaanottavan valtion näkökulmasta: ”[k]arjalaiset toivat muualle Suomeen toisenlaisia tapoja ja arvoja. Kahden kulttuuripiirin vuorovaikutuksessa he jatkoivat omia perinteitään mutta omak-suivat samalla myös vaikutteita uudesta ympäristöstä” (Hämäläinen 6.12.2015).

Joenniemen mukaan liikkumisen vapaus EU:ssa on johtanut kulttuurien ja identiteettien törmäämiseen, minäkuvien horjumiseen ja epävarmuuden lisääntymiseen (Joenniemi 27.11.2015). Valtioiden ja niihin sidottujen identiteettien rajojen ylläpitämisen katsotaan suojaavan vieraiden negatiivisilta piirteiltä ja liian suureksi koetulta määrältä: ”Unionin ulkoiset ja sisäiset rajat eivät tarjoa monien nykyisin kaipaamaa itseymmärryksen suojaa. Vieraat tulevat maahanmuuttajina ja pakolaisina liian lähelle, eikä EU:hun tulijoilla ole aina mahdollisuuksia rakentaa varmaa ja vahvaa minäkuvaa” (ibid.). Maahanmuuton ja väestön heterogenisoitumisen esitetään näin ollen voivan synnyttää negatiivisia reaktioita, kuten poliittisen luottamuksen heikkenemistä vastaanottavilla alueilla. Joenniemi (27.11.2015) kirjoittaa Euroopan unionin rajojen merkityksestä seuraavasti: ”EU on ajautunut paradoksaaliseen tilanteeseen: onnistuminen sotien torjunnassa lisää rajat ylittävää vuorovaikutusta, ja se puolestaan aiheuttaa myös radikalisoitumista ja konflikteja”. Hän esittää siirtolaisten uhkaavan

Euroopan unionin tavoitteita: ”[n]ykyinen kriisi heikentää unionin luonnetta rauhanprojektina. Jotkut jäsenmaat ovat jo pystytelleet raja-aitoja ja esteitä, vaikka EU on perinteisesti rauhan nimissä pyrkinyt madaltamaan ja poistamaan niitä” (ibid). Toisaalta lehdessä myös puolustetaan monikulttuurisia arvoja. Siirtolaisuuden mahdollisilla negatiivisilla vaikutuksilla pelottelu vaaliteemana herättää kritiikkiä erityisesti perussuomalaisen puolueen kohdalla. Esimerkiksi pääkirjoituksessa ”Suomella ei ole syytä kääntyä sisäänpäin” (28.7.2015) arvostellaan voimakkaasti perussuomalaisen puolueen kansanedustajan Immosen monikulttuurisuutta vastustavaa julkaisua. Lehdessä kutsutaan Immosen tekstin herättämää vastareaktiota tervetulleeksi.

Muutamissa teksteissä kansainvälisyys kuitenkin nähdään merkkeinä kehityksestä: ”[s]isäänpäin kääntyminen ja menneisyyden ihannoiti ovat suosiossa, kun taloudellinen hyvinvointi ei lisäännä niin nopeasti kuin ennen. Taaksepäin katsominen ei kuitenkaan vie – eikä ole koskaan vienyt – Suomea eteenpäin. Avoimuus, kansainvälisyys ja ihmisten tasa-arvoiset mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa ovat vahvuuksia, joiden varaan Suomi voi rakentaa ja joista sen kannattaa pitää huolta.” (HS 28.7.2015.) Siirtolaisuuden kannustamisen kuvataan olevan osa eurooppalaisten arvomaailmaa: ”[g]lobalisaatiota ja keskinäisriippuvuutta korostava unioni haluaa vaalia mahdollisimman laajaa liikkuvuutta, ja tätä pyrkimystä tukee myös EU:n perinteinen rauhanajattelu. Tarvitaan kuitenkin uutta lähestymistapaa” (Joenniemi 27.11.2015).

7.2.5. Humanitaarisen ja työperäisen maahanmuuton piirteet sekoittuvat vuoden edetessä

Aineistossa maahanmuutosta kirjoitetaan pääsääntöisesti työperäiseen ja humanitaariseen maahanmuuttoon jakautuneena: ”[t]änne muutetaan töiden perässä, minkä lisäksi Suomi on myös turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten kohdemaana” (HS 28.7.2015). Vaikka kyseessä on tilastollisesti merkittävä osuus Suomeen kohdistuvasta maahanmuutosta, perheen yhdistämisestä ei kirjoiteta lukuun ottamatta muutamaa mainintaa turvapaikanhakijoiden mahdollisista tavoitteista tuoda perheensä myöhemmin maahan. Maahanmuuttajien ”arvoisuuden” arviointi on jatkuva osa lehden tuottamaa diskurssia. Erityisesti alkuvuodesta maahanmuuttajien arvottaminen vastaanottavan alueen kannalta ”hyödyllisiin” työperäisiin maahanmuuttajiin ja ”hyödyttömiin” turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin on selkeä. Julkilausuttuna tavoitteena on kasvattaa ensimmäisenä mainitun osuutta sekä vastaanottaa mahdollisimman vähän humanitaarisia maahanmuuttajia: ”[t]yöperäistä muuttoa Suomi tarvitsee, ja suojelua on EU-sääntöjenkin mukaan annettava, jos kriteerit täyttyvät.” (HS 24.1.2015).

Samalla turvapaikkahakemusten määrän kasvun toivotaan olevan hillittyä, mutta: ”[s]en sijaan työperäistä maahanmuuttoa pitäisi ennemmin kannustaa kuin kasata esteitä sen tielle” (Ibid.).

Alkuvuodesta työperäisen ja humanitaarisen maahanmuuton katsotaan olevan kaksi toisistaan erilaista ryhmää, vaikka: ”[k]eskustelussa menevätkin usein sekaisin työperäinen maahanmuutto ja suojelua tarvitsevien ihmisten hakeutuminen Suomeen” (HS 24.1.2015). Suhtautuminen humanitaarisiin maahanmuuttajiin kuitenkin muuttuu vuoden edetessä ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa. Erityisesti loppuvuodesta teksteissä pyritään pohtimaan, miten myös humanitaarisen maahanmuuton kategorian kautta oleskeluluvan saaneet saattaisivat olla vastaanottavalle valtiolle arvokkaita asukkaita ja veronmaksajia. Esimerkiksi Lausala (23.10.2015) kirjoittaa: ”Suomi tarvitsee ihmisiä, jotka tekevät työtä, perustavat yrityksiä, luovat lisää työpaikkoja ja kartuttavat verokertymää. Kaikkien panosta tarvitaan, oli syy Suomeen saapumiseen mikä tahansa”. Helsingin Sanomissa maahanmuuttajista, myös turvapaikanhakijoista, toivotaan loppuvuodesta helpotusta Suomen väestön vanhenemiseen. Toisaalta lehdessä kerrotaan joidenkin suomalaisten vastustavan humanitaaristen maahanmuuttajien vastaanottamista myös työvoimapulasta kärsivillä alueilla. Esimerkiksi Anttikoski (20.9.2015) kertoo Närpiön kunnan työvoimapulasta ja yrityksistä houkutella ulkomaista työvoimaa kuntaan asumaan. Työvoimapulasta huolimatta kunnan alueelle perustettu vastaanotto-keskus herätti kritiikkiä, sillä joidenkin kunnan asukkaiden mukaan sen asukkaat ”eivät kuitenkaan ole sellaisia ihmisiä joita toivottiin” (Anttikoski 20.9.2015). Loppuvuodesta lehdessä pyritään aktiivisesti tuomaan esille vasta-argumentteja joidenkin kantasuomalaisten ja poliitikkojen haluttomuudelle vastaanottaa turvapaikanhakijoita.

Kategorioita ei kyseenalaisteta vuoden aikana, vaikka niiden merkityksiä venytetään. Maahanmuuttoon liittyvien pelkojen ja ennakkoluulojen hyödyntämisestä esimerkiksi vaaliteemana kritisoidaan. Välimerellä tapahtuneesta suuronnettomuudesta kertovassa pääkirjoituksessa vedotaan, ettei ihmisten kärsimyksellä tehtäisi politiikkaa: ”[v]aalikampanjassa yhteys tilanteeseen Euroopan etelärajoilla näkyi selvimmin perussuomalaisten ohjelman vaatimuksissa maahanmuuton rajoittamisesta. [...] Nämä murhenäytelmät ovat vaalien jälkeen muodostettavan hallituksen asialistalla vaaliohjelmista ja hallitusneuvotteluista riippumatta. Sen varmisti viimeistään sunnuntain katastrofi valtavilla mittasuhteillaan” (HS 21.4.2015). Myös turvapaikanhakijoiden olosuhteiden hankaloittamista poliittisista syistä paheksutaan: ”[e]hdotuksilla sosiaaliturvan leikkauksista hoidetaan puolueen kannatusta eikä pakolaiskriisiä” (HS 16.12.2015). Näistä pääsääntöisesti poliittisten puolueiden toimintaan liittyvistä kriittisistä havainnoista huolimatta Helsingin Sanomien rakentama diskurssi myötäilee siirtolaisuudentutkimukselle tyypillistä linjaa, jossa siirtolaisuutta tarkastellaan pääsääntöisesti vastaanotta-

van valtion hyödyn näkökulmasta eikä maahanmuuton kategorioihin liittyvää limittäisyyttä ja suurpiirteisyyttä tunnisteta. Samalla luodaan mielikuvaa, jonka mukaan todellisessa maailmassa todella olisi olemassa kahdenlaisia, hyödyllisiä ja ei-hyödyllisiä, ihmisiä. Vuoden edetessä turvapaikanhakijoista kirjoitetaan yhä enemmän ikään kuin työperäisestä maahanmuutosta. Kategorioiden kyseenalaistamaton asema säilyy, mutta humanitaariseen maahanmuuttoon liitettyjä mielikuvia venytetään. Samalla heidän ”arvoisuuttaan”, eli oikeuttaan jäädä Suomeen, perustellaan suojeluntarpeen sijaan yhä useammin korostamalla heidän vastaanottavalle valtiolle mahdollisesti luomaansa taloudellista hyötyä.

7.3. Siirtolaisuuden kehitysvaikutukset Suomessa

Aineistossani siirtolaisten saapumista tarkastellaan ensisijaisesti Suomen valtion näkökulmasta lähtevien alueiden, globaalin kokonaisuuden ja siirtolaisten näkökulman jäädessä taka-alalle. Muutamissa teksteistä siirtolaisuuden vaikutuksia käsitellään Euroopan unionin mittakaavassa, mutta suurimmassa osassa niistä keskitytään turvapaikanhakijoiden saapumisen vaikutuksiin Suomessa. Helsingin Sanomat on suomalainen ja suomenkielinen voittoa tavoitteleva julkaisu, mikä todennäköisesti osittain selittää Suomen näkökulman vahvan korostumisen. Keskittyminen Suomen ja Euroopan unionin rooliin vastaanottavana alueena on ymmärrettävää, mutta myös harhaanjohtavaa. Lehden pääkirjoitukset luovat lukijalle mielikuvan Euroopan unionista turvapaikanhakijoiden ensisijaisena, tai jopa automaattisena, kohteena. Tämä ei kuitenkaan vastaa todellisuutta. Esimerkiksi Kauhanen (9.7.3015) rinnastaa maailman pakolaisten määrän ja Euroopan vastaanottavana alueena ”[p]akolaisten määrä maailmassa on kasvanut vuodessa 8,3 miljoonalla. Pakolaisia on nyt lähes 60 miljoonaa. Se on suurin määrä koskaan. Samaan aikaan EU on vastatusten sen tosiasian kanssa, että EU:n maahanmuuttopolitiikka ei toimi”. Kuitenkin vain pieni joukko maailman pakolaisista asuu unionin alueella. Esimerkiksi UNHCR:n tilastojen mukaan vuonna 2017 85% maailman pakotetuista siirtolaisista asui kehittyvien talouksien maissa. Eniten pakolaisia asuu sellaisissa matalan- ja keskitulon maissa, kuten Turkissa, Pakistanissa, Libanonissa, Iranissa ja Ugandassa. (UNHCR 2018 b, 2.) Tässä tutkielmassa keskityn Suomeen Euroopan unionin jäsenvaltiona hakeutuviin turvapaikanhakijoihin, mutta toisin kuin Helsingin Sanomien pääkirjoituksien perusteella saattaisi kuvitella, he edustavat maailman pakolaisista vain murto-osaa.

Turvapaikanhakijoiden saapuminen esitetään kaksijakoisesti joko arvo- tai talouskysymyksenä vastaanottavien alueiden näkökulmasta. Kutsun näitä kahta, osittain toisilleen vastakkaista argumenttjoukkoa ”arvodiskurssiksi” ja ”talousdiskurssiksi”. Esimerkiksi Sutinen (29.7.2015) muotoilee kolumnissaan turvapaikanhakijoiden saapumisen yhteiskunnallisen merkityksen seuraavasti: ”[m]aahanmuutto liittyy nimittäin kahteen suureen muutokseen, Suomen väestön vanhenemiseen ja Välimeren alueen siirtolaisvirtoihin”. Kyseisessä otteessa huomio Suomen väestön vanhenemisesta lukeutuu talousdiskurssiin, kun taas selonteolla Välimeren siirtolaistilanteesta osallistutaan arvodiskurssiin. Siirtolaisuuden merkitystä Suomen kannalta arvioidaan aineistossani pääsääntöisesti näistä kahdesta näkökulmasta. Osa teksteistä käsittelee vain toista näkökulmaa, mutta useimmissa teksteissä esitetään niiden välistä vastakkainasettelua.

Näkökulmissa perustellaan toisistaan poikkeavin argumentein, miksi turvapaikanhakijoita tulisi joko vastaanottaa tai estää saapumasta ja jäämästä Suomeen asumaan. Arvodiskurssiksi kutsumani ajatuskokonaisuus koostuu väitteistä, joiden mukaan turvapaikanhakijat ovat hädänalaisia ja heidän auttamisensa on Suomen valtion ja suomalaisten velvollisuus kansainvälisen lainsäädännön ja ”pohjoismaisiksi” ja ”eurooppalaisiksi” kutsuttujen arvojen nimisissä. Talousdiskurssiksi nimeämäni argumenttikokonaisuus puolestaan koostuu moninaisesta pohdinnasta turvapaikanhakijoista aiheutuvista mahdollisista kansantaloudellisista kustannuksista sekä heidän maassa oleskelunsa talousvaikutuksista. Talousdiskurssin mukaan siirtolaisuuden kansantaloudellisten vaikutusten arvioiminen on edellytys onnistuneen turvapaikkapolitiikan hahmottamisessa, ja siirtolaisia tulisi vastaanottaa tai olla vastaanottamatta ainakin jossain määrin Suomen kansantalouden ehdoilla. Seuraavassa kahdessa alaluvussa analysoin arvo- ja talousdiskurssia yksityiskohtaisemmin.

7.3.1. Turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen arvokysymyksenä

Turvapaikanhakijoiden saapumista käsitellään aineistossani arvokysymyksenä useimmiten alkuvuodesta, jolloin tilanne esitetään ensisijaisesti humanitaarisena kriisinä ja kun saapujia oli edelleen suhteellisen vähän. Arvodiskurssissa turvapaikanhakijat esitetään epäsuotuisien olosuhteiden uhreina ja vastaanottavien alueiden laupeuden passiivisinä kohteina. Heidän vastaanottamistaan kuvataan moraalisen velvollisuutena sekä osoituksena vastaanottavan alueen arvoista: ”[p]akolaisten määrän lisääntyessä EU:n on pidettävä kiinni perusarvoistaan, ihmisoikeuksien ja elämän kunnioittamisesta” (Paet 16.5.2015). Vastuuntunnon esitetään syntyvän pohjoismaisiksi ja eurooppalaisiksi nimet-

tyjen arvojen lisäksi osallisuudesta kansainvälisessä yhteisössä: ”Suomi on myös osa kansainvälistä yhteisöä eikä voi suhtautua välinpitämättömästi esimerkiksi sodan jaloista pakenevien siviilien hättään” (HS 28.7.2015). Myös poliittisten instituutioiden painostuksen katsotaan herättelevän toimintaan humanitaaristen arvojen puolesta: ”[p]ainetta ovat lisänneet vetoomuksillaan muiden joukossa YK:n pääsihteeri, paavi, Pelastakaa lapset -järjestö ja EU:n oma komissio” (HS 21.4.2015).

Suomen hyväosaisuutta korostetaan samalla kun alueidenvälinen eriarvoisuus esitetään itsestäänselvyytenä. Suomen katsotaan olevan (rajallisissa määrin) kykenevä ja siten velvollinen avunantoon: ”[t]apahtumat Suomessa ja Välimerellä kertovat kahdesta erilaisesta maailmasta, mutta niiden välillä on yhteyksiä. Suomi on osa sitä Eurooppaa, johon päästäkseen sadattuhannet ihmiset vaarantavat oman ja perheidensä hengen” (HS 21.4.2015). Alueiden välisen eriarvoisuuden syitä tai luonnetta ei problematisoida, vaan sen olemassaolo ainoastaan tunnistetaan. Tutkimuskysymyksen kannalta olennaista pohdintaa alueiden välisen vuorovaikutuksen luonteesta ei ole sellaisenaan havaittavissa. Myrdalin (1957, 8) mukaan edes kehityksen tutkimuksessa harvoin keskitytään pohtimaan alueidenvälisen eriarvoisuuden alkusyitä tai niitä mekanismeja, jolla sitä uudistetaan. Teksteissä luodaan vastakkainasettelua Suomen vakauden ja siirtolaiskriisiin ja siirtolaisiin liitetyn kaoottisuuden välillä: ”[p]uistot ja rautatieasemat olivat täynnä pakolaisia, kaatosateessa. Nostin katseeni virkkauksesta. Kuvissa ihmismassat sulloutuvat hädissään juniin. Hirveä näky” (Nykänen 20.8.2015). Kontrastin luomisen tarkoituksena on todennäköisesti vakuuttaa lukijat Suomen kyvystä auttaa haavoittuvassa asemassa olevia. Kuvaukset kansainvälisestä eriarvoisuudesta ovat yksipuolisia ja toisinaan jopa tyyliittömiä edellisen lainauksen tapaan.

Arvodiskurssi voidaan jakaa kahteen keskeisimpään kysymykseen, jotka ovat: 1) kenen vastuulla on tarjota suojelua ja 2) ketkä ovat oikeutettuja suojeluun. Ehdotettuja apua tarjoavia alueita ovat Euroopan unioni, Suomen valtio, suomalaiset kunnat, kolmannet maat sekä turvapaikanhakijoiden lähettävät maat. Samalla pohditaan Suomen roolia osana kansainvälistä kokonaisuutta sekä Euroopan unionia ja Suomen valtion ja kuntien välistä vastuunjakoa. Suomi esitetään paitsi hyväosaisena, myös reaktionopeudeltaan verkkaisena ja toisinaan naiivina: ”[v]astanottokeskusten ruuhkautuminen kertoo pitkälti siitä, että maailman kriisit ja ihmisten todellinen turvattomuus yllättävät yhä suomalaiset. Täällä on tuudittauduttu siihen, että turvapaikanhakijat suuntautuvat naapurimaihin” (HS 17.8.2015). Teksteissä kiistanalaista on, kuinka paljon turvapaikanhakijoita Suomen olisi oikeudenmukaista vastaanottaa.

Syiden turvapaikanhakijoiden määrän nopeaan kasvuun katsotaan olevan enimmäkseen muualla kuin vastaanottavilla alueilla, eikä siirtolaisuuden lisääntymisen esitetä olevan tulosta vastaanotta-

vien alueiden toimista. Toisin sanoen vastaanottavilla alueilla ei katsota olevan roolia tilanteen rakentumisessa, lukuun ottamatta mahdollisuutta houkutella tai torjua potentiaalisia siirtolaisia veto-työntö -mallin mukaisesti. Vaikeista olosuhteista huolimatta onnistuneesti unionin alueelle saapuneet kuitenkin pakottavat Euroopan unionin ja Suomen reagoimaan tilanteeseen. Suomen vaikutusmahdollisuudet nähdään melko rajallisina, sillä todellisten päätöksien ja tapahtumien uskotaan syntyvän Euroopan unionissa tai unionin naapurialueilla. Johtajuutta muuttuneessa tilanteessa toivotaan erityisesti Euroopan unionilta. Lehdessä vaaditaan siltä toimia, mutta toisaalta Suomen oma kanta osana unionin päätöksentekoa säilyy epämääräisenä. Esimerkiksi unionin yhteistä ”vastuunjakoa” eli maakohtaisia turvapaikkakiintiöitä peräänkuulutetaan, vaikka Suomen silloiseen hallitusohjelmaan oli jo erityisesti perussuomalaisen puolueen toiveesta kirjattu kielteinen kanta kiintiöille. Lehden mukaan Suomen toimintamahdollisuudet ovat riippuvaisia unionin linjauksista, mutta Suomen vastuu yhteisten päätösten aikaansaamisessa ohitetaan vähäisästi (HS 17.10.2015).

Joidenkin turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen nähdään unionin ja Suomen velvollisuutena: ”Euroopasta turvapaikkaa hakevien ihmismäärien hallintaan ei ole yksinkertaisia keinoja. Silmien ummistaminen ei kuitenkaan ole vaihtoehtojen joukossa. Kaikki EU-maat joutuvat varautumaan siihen, että ne saavat kantaakseen tavalla tai toisella nykyistä enemmän vastuuta” (HS 12.5.2015). Unionin Suomelle osoittamien turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen puolestaan viitataan ”Suomen kansainvälisenä velvoitteena” (HS 12.5.2015). Mahdollista vastuunkantajaa etsitään myös unionin ulkopuolelta. EU:lta vaaditaan yhteistyötä siirtolaisten läpikulkumaiden, kuten ”sijaintinsa vuoksi pakolaiskriisissä tärkeimmän EU:n ulkopuolisen maan”, Turkin ja ”sekasortoisen” Libyan kanssa. Tärkeintä kuitenkin kerrotaan olevan: ”yhteistyö niissä maissa, joiden konflikteja pakolaiset pakenevat”. (HS 17.10.2015.)

Mainittujen poliittisten instituutioiden lisäksi erityisesti ihmissalakuljettajien katsotaan olevan vastuussa siirtolaisuuden lisääntymisestä sekä siirtolaisten kuolemista Välimerellä: ”Libyassa toimii järjestelmällinen ja usein julma ihmissalakuljetus. Sen seurauksena Välimereen on hukkunut 5 000 ihmistä puolentoista vuoden aikana” (HS 12.5.2015). Myös salakuljetuksen hillitsemisessä unionilla katsotaan olevan merkittävä rooli: ”Euroopalta tarvitaan nyt valvonta- ja pelastustoimia, yhteistä maahanmuuttolinjaa ja tukea Libyan kaltaisille maille ihmissalakuljetuksen lopettamiseksi” (HS 21.4.2015). Unionin mahdollisuus vaikuttaa ihmisten tarpeeseen turvautua salakuljettajien apuun kuitenkin mainitaan ohimennen: ”[e]rillisen hankkeen mukaan mahdollisesti 20 000 Syyrian sodan pakolaista saisi vuosittain turvapaikan ihmissalakuljetuksen hillitsemiseksi” (HS 12.5.2015). Keskustelua käydään myös pelastusoperaatioiden vaikutuksesta liikenteeseen Välimerellä. Lehden mu-

kaan pelastusoperaatioista tinkiminen ei ole hyväksyttävää, vaikka: ”Libyan rannikon edustalla purjehtineiden valvonta-alusten epäiltiin houkuttelevan merelle lisää ihmissalakuljettajien täyteen sulomia aluksia” (HS 21.4.2015). Vaikka turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen esitetään osoituksena ”eurooppalaisista arvoista”, katsotaan salakuljettajien olevan vastuussa unionin rajoittavasta turvapaikkapolitiikasta siirtolasille koituneesta kärsimyksestä. Aineistossani esitetty näkemys salakuljettajista siirtolaisuuden aiheuttajina ja häikäilemättöminä rikollisina on linjassa Khosravin (2013, 39) havaintojen kanssa.

Epäilyksen kulttuuri on voimakkaasti esillä läpi tekstien. Myös vastuudiskurssin lähtöoletuksena on, että vain osa saapujista on todellisen suojelun tarpeessa, ja heidän joukossaan on myös niin sanottuja ”valepakolaisia”. Legitiimeiksi määriteltujen turvapaikanhakijoiden todellista avun tarvetta kuitenkin korostetaan. Lukijoita herätellään tuntemaan empatiaa turvapaikanhakijoita kohtaan esimerkiksi muistelemalla Suomen sotahistoriaa. Kolumnissaan Hämäläinen (6.12.2015) kannustaa lukijoitaan samaistumaan turvapaikanhakijoihin muistuttamalla karjalaisten evakuoinnista 1940-luvulla ja ”meidän omasta evakkohistoriastamme”. Tarttumapintaa haetaan myös naapurimaiden historiasta: ”[m]itä jos Ruotsi olisi vuonna 1944 vakavissaan pohtinut laivojen tuhoamista Viron rannikolla estääkseen ihmisten pakenemisen maasta? Se on kammottava ajatus” (Paet 16.5.2015). Suojelun tarjoamisen myös argumentoidaan kohottavan Suomen maabrändiä: ”[o]n meistä kiinni, nähdäänkö Suomi maana, jossa kaikkialta tulleet ihmiset voivat tehdä työtä ja elää hyvää elämää vai pidetäänkö Suomea muuhun maailmaan epäluuloisesti suhtautuvana umpiona” (HS 23.10.2015).

Vastuu-diskurssi rakentuu kahdenlaisista argumenteista: niistä, 1) jotka tukevat legitiimien turvapaikanhakijoiden vastaanottamista, sekä niistä, 2) joiden mukaan ”valepakolaisten” saapumista ja maassa oleskelua tulisi kontrolloida. Viranomaisilta vaaditaan kykyä legitiimien turvapaikanhakijoiden tunnistamisessa. Molemmat näkökulmat perustuvat alkuoletukseen turvapaikanhakijoiden jakautumisesta ”todellisiin” ja ”valheellisiin”, mutta ensimmäisenä mainittu selonteiden joukko korostaa (joidenkin) suojeluntarvetta, kun taas jälkimmäisessä keskitytään pohtimaan keinoja saapujien määrän rajoittamiseen. Paine kontrollin tiukentamiseksi on ainakin osittain sisäpoliittinen kysymys: ”[k]omission hankkeen taustalla on kasvava poliittinen paine puuttua tehokkaammin meillä olevaan humanitaariseen katastrofiin. Useissa jäsenmaissa vastassa on kasvava sisäpoliittinen paine rajoittaa maahanmuuttajien määrää” (HS 12.5.2015). Siirtolaisten kontrollointi on vastaus uhkaavaksi koettuun tilanteeseen: ”Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan sodat nousivat Ukrainan sodan rinnalla Euroopan turvallisuuden uhkiksi jo viime vuonna” (HS 30.10.2015). Pakolaisuutta aiheuttavat konfliktit ja turvapaikanhakijat nähdään turvallisuushkana Euroopan unionille ja sen jäsen-

valtioille, ja siksi ”Syyrian ja Irakin sotien loppuminen olisi Euroopalle ensisijaisen tärkeää” (HS 18.8.2015).

Alkuvuodesta tilanteeseen viitataan useimmiten humanitaarisena kriisinä ja saapuviin turvapaikanhakijoihin kohdistetaan vähemmän epäilyksiä. Vuoden edetessä saapujien suojeluntarvetta epäillään yhä enemmän ja samalla hallinnan tarvetta korostetaan. Siten vastuuntuntoa ja auttamisen tarvetta käsittelevän arvodiskurssin pariin kehittyy painotukseltaan erilainen diskurssi, jonka mukaan kyseisten arvojen ylläpitäminen on mahdollista ainoastaan tiukemman kontrollin kautta. Hallintodiskurssiksi nimeämäni näkökulma pohjautuu turvapaikanhakijoiden jaotteluun ja vaatii unionilta ja valtiolta poliittisia toimia sekä arvioi niiden onnistumista. Arvodiskurssi siis jakautuu alkuvuonna hallinneeseen ja aikaisemmin tässä luvussa kuvailtuun 1) vastuudiskurssiin ja 2) hallintodiskurssiin. Hallinnon kykenevääisyyttä painottavat puheenvuorot olettavat valtioilla ja unionilla olevan oikeus ja jopa velvollisuus pyrkiä estämään (ei-legitiimejä) siirtolaisia saapumasta ja jäämästä unionin alueelle. Sen sijaan vastuudiskurssi pohtii, kuinka pitkälle humanitaarisen suojelun tarve ulottuu. Tekstien perusteella vastaanottavien alueiden vastuulla on Välimeren kulkureittien hallitseminen sekä mahdollinen sulkeminen. Samalla huomion kohteena ovat siis ensisijaisesti siirtolaisreitit sekä keinot, lähtömaiden todellisuuden helpottamisen tai siirtolaisuuden syiden sijaan. Lehden mukaan vastuun kantaminen ja hallinnon tiukentaminen eivät sulje toisiaan pois, vaan molempia tarvitaan.

Vastuudiskurssin ja hallintodiskurssin ristiriita on kuitenkin väistämätön. Suojelun tarjoaminen ja turvapaikanhakijoiden saapumisen ja jäämisen estäminen sisäisten poliittisten ristiriitojen välttämiseksi ovat ainakin osittain ristiriitaisia tavoitteita. Paet (16.5.2015) esittää niiden yhteensovittamisen haasteen seuraavasti: ”[p]akolaisongelmasta saattaa tulla Euroopan suurin ongelma. Jo nyt vastakkain ovat eurooppalaiset arvot – ihmisoikeuksien ja ihmiselämän kunnioitus – sekä väsymys pakolaisongelmaan ja suvaitsemattomuuden lisääntyminen”. Turvapaikkapoliittisten kiristysten oikeudenmukaisuus herättää huolta sen mahdollisista kielteisistä vaikutuksista tasa-arvoon Suomessa. Säävälä (28.12.2015) kommentoi hallituksen suunnitelmaa leikata suojelun tarpeen vuoksi maahan tulleiden sosiaaliturvaa muita alemmalle tasolle: ”[o]n epäoikeudenmukaista asettaa jotkut lapset muita huonompaan asemaan siksi, että heidän vanhempansa ovat tulleet maahan suojelun tarpeen vuoksi”. Siirtolaisuuden hallinnan tavoitteena on siirtolaismäärien vähentäminen ja jopa siirtolaisuuden lopettaminen: ”[e]des tehokkaimmat päätökset eivät lopettaisi siirtolaisvirtaa Välimeren yli Eurooppaan nopeasti. Vaikeat kysymykset siirtolaisuuden taakanjaosta ovat varmasti vielä edessä, ja ne koskevat tietenkin myös Suomea” (HS 25.4.2015). Vastuudiskurssin mukaan kaikkia aidosti apua tarvitsevia tulisi auttaa, mutta hallintodiskurssin mukaan salakuljetuksen laittomuudella

ja joidenkin turvapaikanhakijoiden oletetulla vilpillisyydellä voidaan perustella sitä, että (turvapaikanhakijoiden) saapuminen unionin alueelle estetään.

Ristiriita käy ilmi myös pohdittaessa mahdollisia turvapaikkapoliittisia kiristyksiä. Mitkä ovat vastuullisia syitä linjan kiristymiseen? Kuinka merkittävästi Suomen linja voi perustua muiden maiden linjauksiin? Lehdessä kritisoidaan turvapaikkapoliittisia kiristyksiä lyhytnäköisiksi: ”Euroopan unionin jäsenmaiden turvapaikkaprosessit jäävät siis kauaksi yhtenäisestä käytännöstä. Tilanne on lähes verrannollinen yritysverotukseen, jossa maat kilpailevat välillä lyhytnäköisesti siitä, kenellä on pienin veroprosentti” (HS 4.10.2015). Toisaalta Suomen uusi turvapaikkapoliittinen toimintaohjelmaa ei herätä kritiikkiä, koska se on linjassa yleisen trendin kanssa: ”Euroopan valtiot kiristävät nyt kilvan turvapaikkakäytäntöjään, sillä kesällä alkanut pakolaismäärien raju kasvu on koetellut maiden kantokykyä. Suomen hallituksen tiistaina julkistama turvapaikkapoliittinen toimintaohjelma ei ole Euroopan mittakaavassa poikkeuksellinen” (HS 9.12.2015). Suomen käyttämien turvallisuusluokitusten tukeutumista muiden maiden turvallisuusluokituksiin pidetään ymmärrettävänä. Suomessa käytetyt turvallisten maiden määritelmät perustuvat voimakkaasti tietoon muiden maiden käytännöistä, mutta ”[t]urvallisten maiden lista jättää edelleen mahdolliseksi sen, että jokainen maa voi tehdä omat luettelonsa” (HS 4.10.2015). Muiden maiden käyttämät turvallisuusluokitukset kuitenkin näyttäytyvät mittarina, jonka mukaan myös Suomen linjan kiristämisen oikeudenmukaisuus määrittyy. Kun alkusyksystä kävi ilmi, että Suomen oleskelulupapäätöskriteerit poikkesivat jossain määrin muiden Pohjoismaiden ja unionin jäsenvaltioiden päätöksenteosta, päätettiin päätöksentekokyseisten lähettävien maiden kohdalla jäädyttää (HS 4.10.2015). Tämä ei herättänyt kritiikkiä Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa, vaan se nähtiin luontevana ratkaisuna. On ymmärrettävää, että turvallisuusarvioita muutetaan lähettävien maiden tilanteen muuttuessa. Huomionarvoista kuitenkin on, miten muiden käyttämät kriteerit näyttäytyvät auktoriteettina Suomen käyttämien turvallisuusarvioiden määrittelyssä. Turvapaikkasäädösten muutoksia kutsutaan ”täsmennyksiksi” kiristysten sijaan: [t]ulomaiden turvallisuusarvioita on koko ajan täsmennetty. Tiistaina Maahanmuuttovirasto linjasi, että Afganistanissa on suuria alueita, jotka ovatkin turvallisia – eli sieltä tulijat eivät saane oleskelulupaa, vaan heidät pyritään palauttamaan” (HS 9.12.2015). Näin kiristykset turvapaikkapoliitikassa sekä kielteiset turvapaikkapäätökset esitetään vaihtoehtottomina.

7.3.2. Turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen taloudellisena kysymyksenä

Voimakkain aineistossa esillä oleva näkökulma on talous-diskurssiksi nimeämäni näkökulma. Diskurssi jakautuu kahdenlaisiin väittämäjoukkoihin: 1) ensimmäisessä painotetaan siirtolaisista Suomen valtiolle aiheutuvia kuluja, kun taas 2) toisessa korostetaan siirtolaisten saapumisen mahdollisia positiivisia talousvaikutuksia. Diskurssi, jonka mukaan saapujat merkitsevät merkittäviä negatiivisia taloudellisia kehitysvaikutuksia Suomelle, hallitsi lehden esittämää diskurssia alkuvuodesta. Negatiivisessa talousdiskurssissa turvapaikanhakijoiden saapumisesta katsotaan koituvan erilaisia suoria ja epäsuoria kustannuksia sekä sosiaalisia ongelmia. Heistä pelätään muodostuvan muusta väestöstä kielitaidoltaan ja koulutustaustaltaan poikkeava ryhmä, joka saattaisi jäädä eriarvoiseen asemaan työmarkkinoilla myös pitkällä aikavälillä. Mikäli turvapaikanhakijat eivät työllistyisi riittävän hyvin, heidän pelätään jäävän kansantaloudelliseksi kulueräksi myös pitkällä aikavälillä (HS 9.5.2015; Kauhanen 9.7.2015). Lisäksi turvapaikanhakijoiden saapumisen pelätään provosoivan poliittisia ääriliikkeitä, kuten maahanmuuttoa vastustavaa äärioikeistoa. Samalla saapujia kohtaan koetun pelon ja vihan pelätään lisäävän viharikoksia Suomessa (26.9.2015). Huomionarvoista on, että yhteiskunnan sisäisen epätasa-arvon lisääntyminen sekä poliittiset ääriliikkeet ovat molemmat turvapaikanhakijoiden saapumisen lieveilmiöitä, eikä tulosta heidän toiminnastaan. Yhteiskunnan sisäisen epätasa-arvon lisääntyminen, viharikokset ja rasismi ovat sosiaalisia ongelmia, joiden pelätään luovan negatiivista kehitystä Suomessa. Nykänen (20.8.2015) haastattelee kolumnissaan hyvinvointisosiologian professoria Juho Saarta, jonka mukaan Suomen talous kestäisi hyvin huomattavasti suurimpiakin ennustuksia suuremmat turvapaikanhakijamäärät. Saaren mukaan Suomen valtiontalous ei vaarantuisi, vaikka maahan saapuisi jopa 100 000 turvapaikanhakijaa vuoden aikana. Hänen mukaansa kustannukset olisivat melko kohtuulliset suhteessa kaikkiin sosiaalimenoihin, mutta ”[s]en sijaan vaikutukset poliittiseen ilmapiiriin voisivat olla hurjat [...] uhka olisi moraalinen paniikki”. Kolumnin mukaan sosiaalisten ongelmien: ”[u]hka on pahempi, jos tulijat ovat nuoria miehiä, jotka voivat ryhtyä tekemään rikoksia”. (Nykänen 20.8.2015.)

Tarve tarjota suojelua sidotaan saapujien talousvaikutuksiin Suomelle: ”[m]aahanmuutto on politisoitunut kysymys lähes kaikissa EU-maissa. Siitä käydyn keskustelun laatu paranee, kun siirtolaisvirroista ja niiden seurauksista on käytettävissä mahdollisimman hyvät tiedot. Hallitusohjelmaan kirjattu päätös selvittää maahanmuuton kustannukset ja vaikutukset voi parantaa keskustelua Suomessa” (HS 18.8.2015). Esitetyt käsitykset turvapaikanhakijoiden mahdollisista kansantaloudellisista vaikutuksista muuttuvat asteittain positiivisemmaksi vuoden edetessä: ”[v]altavan ihmisjoukon vaeltaessa etelästä kohti pohjoista olemme pääosin keskittyneet puhumaan ongelmista. Niitä ei pidä

vähätellä”, mutta lehden mukaan on syytä harkita myös ”niitä talouskasvun mahdollisuuksia, joita kiihtyvä maahanmuutto voisi meille tuoda” (Anttikoski 20.9.2015). Artikkelissa ”Kasvu kaipaa lisää työvoimaa ulkoa” (HS 20.12.2015) saapujien turvapaikanhakijoiden talousvaikutusten arvioimisen katsotaan olevan hankalaa: ”[m]altillinen keskustelu pakolaisista ja heidän taloudellisesta merkityksestään on Suomessa litistynyt ahtaaseen rakoon. Selvityksiä aiheesta on kyllä tehty, mutta niiden sanomaa on vaikea saada läpi tunnepitoisessa väittelyssä.” Lehdessä kuitenkin korostetaan pitkän aikavälin taloudellisia mahdollisuuksia: ”[j]os Suomeen jäävät pystyttäisiin työllistämään, heidän työpanoksensa olisi selvitysten mukaan juuri sitä, mitä kansantalous kaipaisi. Heidän alkutaipaleensa aiheuttamat menot voisivat muuttua myöhemmin tuloiksi” (ibid.). Pääkirjoituksissa argumentoidaan, että vaikka turvapaikanhakijoista koituu kustannuksia lyhyellä aikavälillä, heistä on hyötyä Suomelle pitkällä aikavälillä: ”[s]äästöjä ja rakenteellisia muutoksia tarkastellaan toisinaan ”tulevaisuudettomasti” – niiden mieltä tai mielettömyyttä arvioidaan aivan kuin ratkaisuja tehtäisiin vain tätä hetkeä ja nykyisiä budjettitarpeita varten” (HS 4.11.2015). Esimerkiksi Lausala nostaa esille maahanmuuton mahdolliset myönteiset talousvaikutukset loppuvuodesta: ”[t]yövoimapula vaivaa jo nyt monia aloja. Rakenteellisen työttömyyden takia työmarkkinoilla on paradoksinen tilanne: vaikka maassamme on lähes 400 000 työtöntä, kaikilla aloilla ei ole tarpeeksi työntekijöitä” (HS 23.10.2015).

Alkuvuodesta rakennettu käsitys turvapaikanhakijoista uhreina muuttuu kesän ja syksyn aikana, ja heidät aletaan yhä useammin esittämään potentiaalisena työvoimana. Turvapaikanhakijoiden vaikutus Suomen kehitykseen nähdään positiivisena ensisijaisesti väestönkasvun näkökulmasta. Uusien, työikäisten asukkaiden korostetaan voivan hidastaa Suomen väestön vanhenemista. Potentiaalisista pakolaisista toivotaan tukea Suomen väestönkasvulle ja työvoimaa työmarkkinoille: ”Suomi ikään-tyy ja tarvitsee maahanmuuttoa jo yksinkertaisesti siitä syystä, että työvoiman määrä – yksi talouskasvun tekijä – ei alkaisi supistua” (HS 28.7.2015). Turvapaikanhaun kiireisimmän kauden käynnistyttyä turvapaikanhakijat pyritään näin olleen esittämään kuluerän lisäksi myös potentiaalisena resurssina: ”[a]lueet kilpailevat investointien ohella ihmisistä, innovaatioista ja luovuudesta. Maahanmuutto avaa eri puolella Suomea mahdollisuuksia saada uusia asukkaita ja kaivattua elinvoimaa” (Sotkasiira 30.9.2015). Turvapaikkapolitiikkaa ehdotetaan väestön vanhenemisen korjausliikkeeksi: ”[v]äestöennuste on nyt näyttänyt, mihin päädytään, jos väestönkehitys jatkuu nykyisellään – jos mitään ei tehdä. Kun kuva selvästikään ei ole miellyttävä, politiikan tehtävä on pitää huoli, että tehdään jotain” (HS 4.11.2015). Samalla turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen esitetään mahdollisuutena moraalisen vastuun tai pakon sijaan: ”[v]äestöennusteesta menee viesti myös niil-

le, jotka kovimmin ja ehdottomimmin kritisivat maahanmuuttoa. Syntyvyys ei pysty paikkaamaan väestön ikääntymistä. Työvoimaa tarvitaan ulkomailta lisää” (ibid.).

Joulukuussa arvioitiin alle joka toisen hakemuksen jättäneistä saavan turvapaikan ja jäävän Suomeen asumaan. Uusien asukkaiden toivottiin tukevan väestöpolitiikkaa myös pienissä kunnissa: ”[p]ienetkin paikkakunnat voivat saada maahanmuuttajista uusia asukkaita ja kaivattua elinvoimaa.” (Sotkasiira 30.9.2015). Maahanmuutolla esitettiin mahdollisesti olevan positiivisia aluepoliittisia vaikutuksia: ”[m]inisteriön toiveena on saada oleskeluluvan saaneille kuntapaikkoja tasaisesti ympäri maata, mutta toiveesta huolimatta moni taitaa muuttaa mieluiten pääkaupunkiseudulle ja muihin kasvukeskuksiin” (HS 2.12.2015). Suomeen arvioitiin asettuvan 12 000–15 000 uutta asukasta. Väestönkasvun toivottiin tuovan apua muuttotappiokunnille, mutta maahanmuuttajien uskottiin lopulta haluavan asettua pääkaupunkiseudulle. (HS 30.12.2015.) Humanitaaristen maahanmuuttajien esittäminen tuottavana työvoimana ja tulevana veronmaksajina poikkeaa perinteisestä siirtolaistutkimusta ja -hallintoa läpileikkaavasta kaksijakoisuudesta humanitaarisen ja työperäisen maahanmuuton kesken. Lisäksi tuotettu käsitys humanitaarisen maahanmuuton vaikutuksista poikkeaa esimerkiksi Suomen Maaahanmuuttostrategia 2020:sta, jossa väestörakenteen vanhenemisen negatiivisia vaikutuksia pyritään loiventamaan työperäisten oleskelulupien lisäämisellä humanitaarisen maahanmuuton sijaan (Sisäministeriö 2013).

Käsitys turvapaikanhakijoiden fundamentaalisesta toiseudesta suhteessa kantaväestöön ei poistu, mutta siirtolaisten haavoittuvuutta uskotaan voitavan vähentää kotouttamisella. Tehokas kotouttaminen, kuten riittävä suomen kielen opetus, esitetään ratkaisuna turvapaikanhakijoiden pelätyyn heikkoon työllistettävyyteen (HS 28.7.2015). Kotouttaminen nähdään ehtona esitettyjen positiivisten talousvaikutusten toteutumiselle: ”pakolaisten kansantaloudellinen merkitys nousee miinukselta plusmerkkiseksi, jos pakolaiset pystytään kotouttamaan ja työllistämään” (HS 4.11.2015). Poliittisilla toimilla voidaan lehden mukaan vaikuttaa turvapaikanhakijoiden saapumisen taloudellisiin vaikutuksiin: ”[o]n päivänselvää, että pakolaisista tulee alussa kuluja ja vakaviakin sopeutumisongelmia. Mutta koko ”hallitsemattoman virran” taloudellinen merkitys ratkeaa sen mukana, saadaanko heitä riittävästi työllistettyä. Jos ei, he jäävät kuluiksi. Jos saadaan, he auttavat Suomen taloutta. Toisin kuin tunteellisimmat väittelijät sanovat, kumpikaan vaihtoehto ei toteudu väistämättä” (HS 16.12.2015). Turvapaikanhakijoihin myös viitataan toisinaan neutraalisti ”maahanmuuttajina”: ”[t]yöikäisten määrä ei vähentyisikään vaan voisi jopa kasvaa varsinkin nuorten maahanmuuttajien avulla. Mutta taloutta he kasvattaisivat vain jos he työllistyvät” (Anttikoski 20.9.2015). Talousvaikutuksien ilmeisesti katsotaan olevan eettisiä argumentteja vetoavampi perustelu turvapaikanhaki-

joiden vastaanottamiseksi: ”Suomeen viime kuukausina tulleet pakolaiset eivät ole ainoastaan kulierä hyvinvointivaltiolle. Jos sotaa ja tuhoa pakenevat ihmiset ”epäinhimillistää”, heidät voi myös laskea siksi arvokkaaksi työvoimapanoksen lisäykseksi, jota ikääntyvä ja kestävyysvajeinen Suomi tarvitsee” (HS 28.10.2015).

Kotouttamisen tehtävänä on tukea Suomen valtiotaloutta pitkällä aikavälillä: ”Suomen on pantava enemmän voimia maahanmuuttajien kotouttamiseen, etenkin kielikoulutukseen. Se tutkitusti parantaa asemia työmarkkinoilla ja hyödyttää maahanmuuttajan lisäksi koko kansantaloutta” (HS 24.1.2015). Vastuu siirtolaisten talousvaikutuksista nähdään kuuluvan vastaanottavalle valtiolle ja kunnille: ”[t]oimiva maahanmuutto tarvitsee tuekseen yhteiskuntapolitiikkaa, joka huolehtii tulijoiden kotoutumisesta ja koulutuksesta” (HS 28.7.2015). Loppuvuodesta turvapaikanhakijat esitetään tulevaisuuden asukkaina sekä työnhakijoina, mahdollisesti heti oleskeluluvan saatuaan: ”[o]leskeluluvan saatuaan tulijat voivat muuttaa vastaanottokeskuksista kuntiin, joilla on päävastuu kotouttamisen käytännön toimista ja maahanmuuttajien palveluista. Ne maahanmuuttajat, jotka hakevat töitä, tulevat myös työ- ja elinkeinotoimistojen palveluiden piiriin” (HS 2.12.2015). Kotoutumisen mahdollisen epäonnistumisen katsotaan olevan niin ikään kantaväestön vastuulla: ”[m]aahanmuuton vastustajat ovat jarruttaneet maahanmuuttajataustaisten kaupunkilaisten kotoutumista” (Sotkasiira 30.9.2015). Turvapaikanhakijoiden saapumisesta uskotaan seuraavan yhteiskunnallisia haasteita, mutta mahdollisten hyötyjen kerrotaan olevan niitä merkittävämpiä: ”[r]istiriidoilta ei muutostilanteessa voida välttyä, mutta valitsemme itse tavat, joilla ongelmia ratkaisemme. Tämä voi olla viimeinen oljenkorsi, johon tarttumalla taantuvat taajamat voivat säilyttää elinvoimansa” (Sotkasiira 30.9.2015). Toisaalta epäonnistuneen kotoutuksen seurauksien uskotaan olevan synkät: ”[e]riarvoistava kohtelu voi myös ruokkia lasten radikalisoitumista sekä rikollisuuden ja harmaan talouden kasvua. Näitä haittoja ehkäisevät vuorovaikutus, kielikoulutus ja ihmisten yhdenvertainen kohtelu” (Säävälä 28.12.2015).

Vaikka väestön monimuotoistumisen mahdollisena lieveilmiönä lisääntyvä eriarvoistuminen Suomessa nähdään negatiivisena prosessina, myös saapujien heikommalla työmarkkina-asemalla esitetään olevan myönteisiä vaikutuksia. Työvoiman jakautumisen edullisemmassa asemassa olevien kantasuomalaisten ja mahdollisesti kieli- ja koulutustaustaltaan haavoittuvassa asemassa olevien ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien kesken esitettiin mahdollisena positiivisena tekijänä kansantalouden kannalta: ”[t]utkimukset eivät tue monen hellimää epäilystä, että tulijat veisivät kantaväestön työttömiltä työllistymisen mahdollisuuden ---tehdyt selvitykset kertovat, että maahan tulevat kilpailevat keskenään alemman palkkatason töistä ja täyttävät niitä työpaikkoja, jotka eivät

ole täyttyneet. Kantaväestö siirtyy paremmin palkattuihin hommiin” (HS 20.12.2015). Esimerkiksi keskustelu turvapaikanhakijoiden palkkatyötä koskevasta karensista johdatteli työ- ja oikeusministeri Jari Lindströmin ehdottamaan, miten hän ”näki tulijat mielellään myös vapaaehtoistoissa, esimerkiksi risusavotoissa ja lunta luomassa” (HS 2.12.2015). Toisaalta uusien maahanmuuttajien työmarkkina-asema herättää pelkoa heidän mahdollisesta alipalkkauksestaan, ja sen mahdollisista vaikutuksesta kantaväestön työoikeuksiin: ”[p]alvelualojen ammattiliitto Pam kertoi tiedotteessaan, että kiinteistöala käyttää yleisesti hyväkseen ulkomaista työvoimaa. Ulkomaalaisia palkataan halvemmalla kuin suomalaisia” (HS 22.10.2015). Pamin lausunnon kuitenkin kerrotaan viittaavan vanhentuneeseen yksittäistapaukseen. Turvapaikanhakijoiden sosiaaliturvan alentamisen mahdollisuutta koskevan keskustelun yhteydessä Säävälä kirjoittaa: ”[o]lemmeko valmiita luopumaan yhdenvertaisuudesta sekä sysäämään sotaa ja vainoa pakoon päässeet uudet asukkaat vähempisoaiseksi alemmaksi luokaksi? Yhdenvertaisuus on yksi suomalaisen elämäntavan tärkeimmistä arvoista” (Säävälä 28.12.2015). Ehdotus jäi toteuttamatta perustuslaillisista syistä: ”[h]allitus ilmoitti jo aiemmin syksyllä selvittävänsä alempaa sosiaaliturvaa, ja toimenpideohjelman perusteella selvitykset näyttävät jatkuvan edelleen. Ei ole kovin yksinkertaista luoda Suomen asumisperusteiselle sosiaaliturvalle rinnakkaista järjestelmää, joka täyttäisi perustuslain vaatimukset yhdenvertaisuudesta” (HS 9.12.2015).

Valtaosassa teksteistä turvapaikanhakijoita ei nähdä aktiivisina toimijoina. Tästä poiketen eräässä lokakuussa julkaistussa tekstissä muistutetaan, kuinka ”[m]aahanmuuttajilla on merkitystä elinkeinoelämälle paitsi työntekijöinä myös yrittäjinä. Erityisesti pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajat perustavat useammin yrityksiä kuin syntyperäiset suomalaiset” (HS 23.10.2015). Saapujien ominaisuuksista esille nousevat sukupuoli sekä alaikäisyys: ”[h]eistä valtaosa on--täysi-ikäisiä miehiä. Monella on jonkinlaista koulutusta. – [M]oni haluaisi saada tänne myös perheensä. Suomeen on tullut myös lähes 3 000 alaikäistä ilman huoltajaa, mistä seuraa lisähaasteita” (HS 2.12.2015). Turvapaikanhakijoiden sukupuolijakauma herättää huolta, jota Helsingin Sanomat kuitenkin pyrkii myös hillitsemään. Miesten suuri osuus nähdään mahdollisena uhkana: ”[o]lisi tietenkin naiivia ajatella, että tällainen joukko nuoria miehiä sopeutuu kivuttomasti eurooppalaiseen yhteiskuntaan. -- Nuoret tyytymättömät miehet ovat aina levottomuuksia luova riskiryhmä. [...] Mutta kyllä mieskin on oikeutettu suojeluun” (HS 14.9.2015). Miesten huomattavalle osuudelle on selkeitä ja tunnettuja selityksiä. Vaativa matka on keskimäärin vaarallisempi naisille, sillä he ovat miehiä suuremmassa vaarassa joutua esimerkiksi seksuaalisen väkivallan ja ihmiskaupan uhreiksi. Lisäksi he saattavat olla sidottuja jäämään kotiin tai pakolaisleirille huolehtimaan lapsista ja vanhuksista. Sukupuoleen perustuviin yleistyksiin tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä esimerkiksi miesten

kokemaan seksuaaliseen väkivallan tunnistamiseen ja tilastoimiseen liittyy merkittäviä haasteita (katso esimerkiksi Dennis 2008). Rajat ovat luonteeltaan valikoivia ja syrjiviä, eikä siirtolaisuuden miehistyminen koske vain Euroopan unionia. Fyysisten koettelemusten sietokykyyn perustuva turvapaikkajärjestelmä suosii nuoria ja hyväkuntoisia miehiä. (Carpenter 2006.)

Pääkirjoituksissa kerrotaan, että vaarallisen matkan kulkeneet nuoret miehet saattavat toivoa voivansa tuoda perheensä Suomeen jälkikäteen. Miesten suurta määrää kummeksutaan, mutta syyn siihen kerrotaan olevan unionin harjoittamassa politiikassa: ”[h]arjoitettu politiikka on kaukana siitä, että kriisejä pakenevat naiset ja miehet olisivat Euroopan silmissä samanarvoisia tai että EU mahdollistaisi molempien sukupuolten suojelun yhtä hyvin”. Samassa kolumnissa korostetaan, että ”[v]ääristymä ei ole tänne tulevien vaan EU:n politiikan syy”. (Yläjärvi 26.9.2015.) Nuoret miehet ovat lähteneet siirtolaisiksi, koska he ovat oletetusti yhteisönsä vahvimpia ja työllistettävimpiä, mutta heidän sukupuolensa tulkitaan uhkana vastaanottomaassa. Khosravin mukaan muslimimiehiin liitetään lännessä paljon negatiivisia mielikuvia ”primitiivisestä maskuliinisuudesta”. Heidän oletettu primitiivinen maskuliinisuutensa esitetään uhkana niin musliminaisille kuin länsimaaisia normeja ja arvoja kohtaan. Tämän selittää myös selvästi aineistossani esitetyn huolestuneisuuden turvapaikanhakijoiden sukupuolijakaumasta. Khoravin mukaan vaatimus tehokkaasta sulautumisesta vastaanottavaan yhteiskuntaan koskee erityisesti miehiä, koska heidän uskotaan siten integroituvan vastaanottavan maan kulttuuriin ja arvoihin. Samalla heidän uhkaavan primitiivisen maskuliinisuutensa katsotaan väistyvän pois. (Khosravi 2013, 102-103.)

Mainituista ongelmista huolimatta lehden esittämä yleiskuva siirtolaisuuden kehitysvaikutuksista Suomen kannalta on varovaisen positiivinen. Maahan ja unionin alueelle saapumisen estäminen säilyy tavoitteena läpi vuoden, mutta jo maahan tulleista esitetty diskurssi kehittyy myönteisempään suuntaan vuoden loppua kohti. Loppuvuodesta hallituksen pyrkimyksiä vaikeuttaa maahan jäämistä jopa arvostellaan. Esimerkiksi Raution (16.12.2015) mukaan loppuvuodesta esitetyn hallituksen turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman ensisijainen tarkoitus oli lähettää potentiaalisille saapujille negatiivinen signaali, mutta signaalin pelätään vaikuttavan jo maassa oleskelevien mielikuvaan Suomesta vastaanottavana maana. Samalla kun saapujista kirjoitetaan yhä enemmän työperäisen maahanmuuton termein, sitä positiivisempaan heidän vaikutuksensa Suomen kehitykseen esitetään.

Positiivisen kehitysdiskurssin valtavirtaistumisen ajoittuminen aikaan, jolloin turvapaikanhakijoita saapui kaikista eniten, ja jolloin viranomaiset ennustivat tahdin yhä kiihtyvän, on huomionarvoista. Siirtolaisten saapumisen myönteisten mahdollisuuksien korostaminen saattaa olla tietoinen vastaus samana ajanjaksona esitetyille kriittisille argumenteille. Mahdollisuuksien voimakas korostaminen

saattaa olla vastadiskurssi niin muissa lähteissä kuin aikaisemmin myös Helsingin Sanomissa vallinneelle negatiiviselle kehitysdiskurssille. Myönteisten talousvaikutusten esille tuomisella oikeutetaan turvapaikanhakijoiden vastaanottamista sekä mahdollisesti pyritään ylläpitämään yhteiskunta- rauhaa ohjaamaan keskustelua myönteiseksi. Suojelua kaipaavien näkökulmasta vaatimus ”todellista” pakolaisuudesta ja samanaikaisesta taloudellisesta hyödyllisyydestä vastaanottavalle valtiolle on ristiriitainen. Toisaalta taloudelliset syyt eivät Geneven yleissopimuksen mukaan oikeuta turvapaikkaan, ja ”parempaa elämää” etsivät turvapaikanhakijat leimataan ”valepakolaisiksi”. Mutta kuitenkin aineisto osoittaa, silloin kun turvapaikanhakijoita on keskimääräistä vuotta enemmän, voivat he olla ”arvoisia” erityisesti tulella nähdäksi tuottavana työvoimana. (Khosravi 2013, 142.) Kun turvapaikanhakijoita saapuu keskimääräistä vuotta enemmän, on ihanteellinen turvapaikanhakija suojelun tarpeessa poliittisista syistä, mutta samanaikaisesti valmis siirtymään nopeasti työmarkkinoille. Nykänen (15.10.2015) tiivistää turvapaikanhakijoihin kohdistuvan ristiriitaisen odotuksen satiirin keinoin: ”[v]äki vähenee, tarvitaan tekeviä käsiä. Kenelle suomalaisuhrilainen kansa avaa oven ja antaa tilaa? Tulijan pitäisi olla 1) hätää kärsimässä ja 2) kova tekemään töitä. Silloin hän voi olla koulutettu tai kouluttamaton, rikas tai köyhä, nainen tai mies”.

7.4. Siirtolaisuuden kehitysvaikutukset lähettävissä maissa

Vuonna 2015 kirjoittajille vaikutti olevan melko epäselvää, keitä saapuneet turvapaikanhakijat olivat. Heidän kerrotaan saapuneen sellaisista maista kuin Syyria, Irak, Somalia, Albania ja Afganistan, ja heistä valtaosan kerrotaan olevan nuoria miehiä. Muuten saapuneita turvapaikanhakijoita kuvaillaan melko vähän. Niukka informaatio heidän alkuperästään sekä henkilökohtaisista ominaisuuksistaan selittyy todennäköisesti pääkirjoitusten tyylilajille ominaisella yleisluontoisuudella sekä tiedon puutteella. Lähtömaiden todellisuus nähdään epäselvänä ja siihen kiinnitetään melko vähän huomiota. Unionin alueelle saapuneiden turvapaikanhakijoiden esitetään paenneen ensisijaisesti sotaa, ja siirtolaisuuden taustalla luonnehditaan olevan ”useita vaikeita kriisejä” (HS 25.4.2015). Lähettävien maiden todellisuus pääsääntöisesti ohitetaan, mutta niissä teksteissä, joissa lähtömaihin viitataan, kirjoitetaan sekasorrosta ja inhimillisestä kärsimyksestä: ”[l]ähtömaiden kärjessä on maailman tunnettuja kriisipesäkkeitä eli Irak, Syyria, Afganistan ja Somalia” (HS 9.5.2015). Esimerkiksi Kauhasen 9.7.2015 julkaistussa pääkirjoituksessa arvioidaan muuttoliikkeen syynä olevan ”kriisien vyyhti Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä”. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun ei ollut osattu varustautua, eikä ilmiölle osata esittää tarkkaa syytä vielä loppuvuodestakaan. Ehdotettuja syitä

siirtolaisuuteen ovat lähettävien maiden epävakauden lisäksi ihmissalakuljetus sekä vastaanottavien maiden vakaus ja vauraus. Maastamuuton ei katsota olevan tulosta lähettävien valtioiden aktiivisista toimista, mutta kuitenkin sen nähdään olevan sidoksissa niiden turvallisuus- ja taloustilanteeseen.

Helsingin Sanomissa on havaittavissa vahva epäilyksen kulttuuri suhteessa turvapaikanhakijoiden lähettäviin maihin ja siirtolaisuuden motiiveihin. Turvapaikanhakijat jaetaan karkeasti kolmeen ryhmään lähettävien maiden sekä niiltä poismuuton pääsääntöiseksi uskotun syyn perusteella. Lehden mukaan: 1) Lähi-Idästä lähdetään sodan takia, 2) Afrikasta rakenteellisten ongelmien vuoksi ja 3) Balkanilta peräisin olevat turvapaikanhakijat ovat ”valepakolaisia”, joilla ei ole legitiimiä oikeutta turvapaikkaan. Kahden ensimmäisen ryhmän lähtösyistä kirjoitetaan selkeimmin seuraavassa lainauksessa: ”Eurooppaan tänä vuonna odotetuista noin miljoonasta turvapaikanhakijasta vain noin 15 prosenttia on lähtöisin Afrikasta. Lähi-idän sodat ovat ajaneet ohi Afrikan rakenteellisista ongelmista muuttoliikkeen lähteinä” (HS 13.11.2015). Lähi-Idän tilanteeseen niputetaan myös Afganistan: ”[u]usi ilmiö Suomessa ovat Talebanin vainoa pakenevat afganistanilaiset turvapaikanhakijat, joita on nyt yli puolet hakijoista. He ovat nousseet viime päivinä suurimmaksi tulijaryhmäksi irakilaiden sijaan. Heidänkään hätäänsä ei pidä vähätellä” (HS 12.11.2015). Balkanin maista lähtöisin oleviin turvapaikanhakijoihin viitataan ”nopeasti palautettavina tulijoina” (HS 16.12.2015).

Siirtolaisten katsotaan pakenevan konflikteja ja näköalattomuutta lähettävillä alueilla, joten tilanteen tarkasteleminen kehityksen näkökulmasta on luontevaa. Väkivaltaiset konfliktit ja riittämätön elintaso uhkaavat kehitykseen liittyvää keskeisintä vapautta, eli vapautta elämään (Sen 1993, 15). Kehitystutkimuksessa siirtoisuuteen liitetään myös korkeamman elintason tavoittelu, mutta turvapaikanhakijoiden kohdalla taloudelliset motiivit katsotaan merkeiksi ”valepakolaisuudesta”. Esimerkiksi vieraskynä-osastolla europarlamentaarikko ja Viron entinen ulkoministeri Paet (16.5.2015) kirjoittaa: ”[s]uurin syy pakolaismäärän lisääntymiseen ovat viime vuosina Euroopan lähellä puhjenneet väkivaltaisuudet. Miljoonat konfliktialueilta pakenevat ihmiset eivät etsi parempaa elintasoa: he pakenevat pelastaakseen henkensä. Pakolaisongelman ratkaiseminen vaatisi väkivallan ja konfliktien lopettamista pakolaisten lähtömaissa. Tähän ei kuitenkaan ole pystytty, konfliktien määrä on vain lisääntynyt”. Kauhanen puolestaan esittää kehitysapurahoihin kohdistettujen leikkausten johtaneen siirtolaisuuden lisääntymiseen. Hän väittää virheellisesti kehitysavun laskevan kansainvälistä siirtolaisuutta: ”[h]allitus leikkasi kehitysapua, vaikka juuri sillä voidaan vaikuttaa tulijoiden määrään lähtömaissa” (Kauhanen 9.7.2015). Kyseessä on yleinen virhepäätelmä, jonka mukaan siirtolaiset olisivat maailman köyhimpiä ihmisiä (UNDP 2009, 23-2; de Haas 2010b; Castles et al. 2014, 46-47). Siirtolaisuuden syiden myös esitetään olevan ratkaistavissa EU:n talou-

dellisella tuella: ”EU ja joukko Afrikan maiden johtajia sopivat 1,5 miljardin euron rahastosta muuttoliikkeen syiden vähentämiseksi” (HS 13.11.2015).

Teksteissä toisinnetaan epäilyksen kulttuuria mutta myös vastustetaan avointa syrjintää ja rasismia. Valtaosa niistä vahvistaa epäilyksen kulttuuria, vaikka useimmissa myös tunnustetaan joidenkin turvapaikanhakijoiden suojeluntarve: ”on tullut selväksi, että taloudellisista syistä EU-alueelle haakeutuvat eivät ole siirtolaisten joukossa enemmistö. Selvästi yli puolet heistä pakenee sotia tai kotimaansa hirmuhallintoa (HS 18.8.2015). Muutamissa teksteissä turvapaikanhakijoiden kohtaamia epäilyksiä pyritään lieventämään haastatteleamalla yksittäisiä turvapaikanhakijoita ja kertomalla heidän elämästään. Huomion siirtäminen tilastoista ja massoista yksilöihin tuo heitä lähemmäs lukijaa, ja samalla mahdollisesti tekee turvapaikanhakijoista kantasuomalaisten silmissä vähemmän uhkaavia. Kähkösen 14.9.2015 julkaistussa kolumnissa turvapaikanhakijat kertovat olevansa pakotettuja siirtolaisia: ”[k]ysyin Abdulilta ja Ibrahimilta peruskysymyksen: ”Miksi lähdit?” Vastaus oli yksinkertaistettuna sama: ”Ei ollut enää mahdollisuuksia elämään”. Artikkelissa olosuhteita lähettävissä maissa kuvaillaan kestäättömiksi ja myös turvapaikanhakijoiden huono kohtelu EU:ssa nostetaan esille. Kähkönen kertoo erään turvapaikanhakijan elämästä ja välittömästä avuntarpeesta: ”23-vuotias syyrialaismies kanto mukanaan vain päällään olevia vaatteita ja toivetta päästä Britanniaan. Kouluun hän oli päässyt viimeksi viisi vuotta sitten”. Hän kertoo myös toisen haastateltavan kohtaamista vastoinkäymisistä lähettävällä alueella ja matkalla: ”Ibrahimin säärissä oli mustelmia, koska Makedonian poliisi oli hakannut häntä. Englantia opiskellut nuori mies on kotoisin al-Hasakahin kaupungista, joka on kärsinyt pahoin kurdien ja Syyrian armeijan taisteluissa Isisiä vastaan”. (Kähkönen 14.9.2015).

Turvapaikanhakijoihin kohdistettu rasismi tuomitaan. Maahanmuuttopolitiikan katsotaan olevan legitiimi politiikan osa-alue ja vaaliteema, mutta ”[r]asistinen puhe ja viholliskuvien maalailu eivät sen sijaan kuulu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Perustuslaki on tässä suhteessa yksiselitteinen: ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella” (HS 28.7.2015). Perustuslain syrjimättömyysperiaatteen siteeraaminen pääkirjoituksessa on vahva vastalause vallinneelle keskusteluilmapiiirille. Lehdessä myös tuomitaan voimakkaasti Kouvolassa ja Lahdessa turvapaikanhakijoihin kohdistetut iskut: ”[t]apaukset osoittavat, että Suomessa on nyt edetty vihapuheista vihatarkoituksiin, joita ei pidä vaieten hyväksyä. Viha ja väkivalta ovat väärin kaikkia kohtaan, etenkin niitä ihmisiä kohtaan, jotka etsivät Suomesta suojaa kotimaassaan kokemaansa vihaa ja väkivaltaa vastaan” (HS 26.9.2015). Syrjintää kritisoidaan myös epäsu-

remmin kutsumalla turvapaikanhakijoiden saapumisen vastustajia ”niin sanotuiksi maahanmuutto-kriitikoiksi” (HS 28.10.2015). Anttikoski puolestaan painottaa kaikkien ihmisten samankaltaisuutta lainatessaan erään kuntaansa vastaanottokeskuksen saaneen kunnanjohtajan sanoja: “[i]hmiset ovat perimmiltään samanlaisia taustastaan riippumatta. He haluavat toimentulon, asunnon ja lapsilleen hyvän koulutuksen. Ihminen haluaa tulla hyväksytyksi yksilönä eikä osana tiettyä ryhmää”.

Legitiimin turvapaikanhakijan tulee tulla nähdyksi uhrina ja tulevaisuuden tuottavana veronmaksajana tullakseen hyväksytyksi. Nykäsen (15.10.2015) mukaan suomalaisille on ”tärkeää tietää, onko tulija oikeasti kokenut kovia ja ettei hän etsi helppoa elämää”. Rautio (16.16.2015) puolestaan kirjoittaa turvapaikkapolitiikan kiristysten vahingoittavan Suomen mahdollisuutta houkutella potentiaalista työvoimaa asumaan maahan: ”[m]illainen signaali turvapaikkalinjauksista menee niille pakolaisille, jotka haluaisivat sopeutua, kotiutua ja tehdä työtä täällä? Että he voivat koska tahansa lentää ulos maasta?”. Myös Raution argumenttiin on sisäänrakennettuna väite, jonka mukaan kaikki turvapaikanhakijat eivät haluaisi kotiutua ja työskennellä, ja siten hän myös osallistuu epäilyksen kulttuurin toisintamiseen. Siirtolaisuuteen liittyvät merkittävät riskit huomioidaan suhteessa terveyteen ja salakuljettajille tehtyihin maksuihin. Riskeistä voimakkaimmin esillä on Välimeren ylittämisen vaarallisuus. Onnettomuuksiin ja kuolemantapauksiin merellä kuitenkin viitataan myös etäännyttävästi Euroopan etelärajoilla tapahtuvan maahanmuuton ”inhimillisenä hintana” (HS 21.4.2015).

Saapujat esitetään enimmäkseen suurena joukkona, eikä esimerkiksi heidän koulutustaustastaan kirjoiteta muutamaa epäselvää mainintaa lukuun ottamatta. Kuten edellisessä luvussa totesin, saapujien piirteistä eniten huomiota—ja huolta—herättää miesten suuri osuus heidän joukossaan. Kähkönen (14.9.2015) kuitenkin puolustaa miesten oikeutta paeta lähettävien maiden vaarallisia olosuhteita: ”[h]uomio nuorten miesten suuresta osuudesta Eurooppaan saapuvien turvapaikanhakijoiden joukossa on oikea. Huoli heikompien eli lasten, naisten ja vanhusten kohtalosta on luonnollista. Totta on myös, että tällaisiin suuriin ihmisjoukkoihin ujuttautuu niitä, joilla ei ole perustetta turvapaikkaan. Ajatus, että nuoret miehet eivät pohjimmiltaan olisi oikeutettuja suojeluun, on kuitenkin vinksallaan. Kyllä nuoret miehetkin kuolevat luoteihin. Kyllä hekin kärsivät veden, sähköön ja ruoan puutteesta romahtaneissa yhteiskunnissa”. Hän myös puolustaa miesten oikeutta olla osallistumatta konfliktiin: ”Syyrian sodan kaltaisessa konfliktissa ei ole myöskään lainkaan selvää, mitä isänmaata nuoren miehen muka pitäisi jäädä puolustamaan”. Lisäksi Kähkösen kirjoituksessa mainitaan miesten siirtolaisuuden rooli perheen yhteisenä toimeentulostrategiana: ”Abdul lähti yksin, koska perheellä oli varaa vain yhden ihmisen matkaan. Näin on useissa perheissä: se lähtee, jonka uskotaan selviävän matkasta. Perille päästyään hän yrittää auttaa muita”. (Ibid.)

Vuonna 2015 Suomeen saapuneista 32 000 useamman kuin joka toisen arvioitiin saavan kielteisen turvapaikkapäätöksen vuoden 2016 aikana (HS 9.12.2015). Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden tulee poistua maasta lähettäviin maihin, ja tarvittaessa heidät poistetaan pakkopalautuskeinoin. Kielteisen päätöksen saaneiden palautukset lähettäville alueille mainitaan useissa pääkirjoituksissa. Sen sijaan vapaaehtoisesta paluumuutosta kirjoitetaan vähän. Joidenkin turvapaikanhakijoiden kuitenkin oletetaan palaavan vapaaehtoisesti lähtömaihin niiden kriisien päätyttyä, ja siihen halutaan myös valmistautua: ”[m]iten voisimme auttaa pakolaisia selviytymään ja palaamaan turvallisesti kotimaihinsa konfliktien loputtua?” (Paet 16.5.2015). Useimmista varsinkin myönteisen päätöksen saaneista uskotaan tulevan pitkäaikaisia asukkaita: ”[v]aikka kaikki eivät jää Suomeen, he eivät ole vain käymässä” (Sutinen 8.10.2015). Siitä huolimatta, että loppuvuodesta turvapaikanhakijoista kirjoitetaan osittain ikään kuin työperäisestä maahanmuutosta, siirtolaisten rahälähetyksiä ei mainita. Siirtolaisten rahälähetyksistä ei mahdollisesti kirjoiteta, koska vauraus ei sovi lehden esittämään mielikuvaan pakolaisesta passiivisena uhrina ja traagisena kärsivänä henkilönä. Khosravin mukaan ”aidoksi” pakolaiseksi arvioidaan vain ne, jotka ovat riittävän ilottomia ja kärsiviä. Tämä kietoutuu yhteen salakuljetukseen liitettyjen negatiivisten mielikuvien kanssa, sillä kyky maksaa merkittäviä summia salakuljettajille on ristiriidassa ”todellisiksi pakolaiksi” oletettujen köyhyyden kanssa. Maksukyky itsessään tekee pakolaisuuden aitoudesta kiistanalaista. (Khosravi 2013, 98.) Lisäksi rahälähetykset olisivat merkki siirtolaisten kiinteästä suhteesta lähettävään maahansa, joka olisi niin ikään ristiriidassa lehden tuottaman yhden kotimaan käsityksen kanssa. Siirtolaisten sitoutuneisuus lähettäviin maihin saattaisi näyttäytyä lukijoille merkinä heidän heikosta suhteestaan uuden asuinmaan, eli Suomen kanssa. Paradoksaalisesti turvapaikanhakijat esitetään sekä maailmanpolitiikan ja konfliktien voimattomina uhreina ja toisaalta mahdollisina uhkina vastaanottavien valtioiden turvallisuustilanteelle ja yhteiskuntarauhalle.

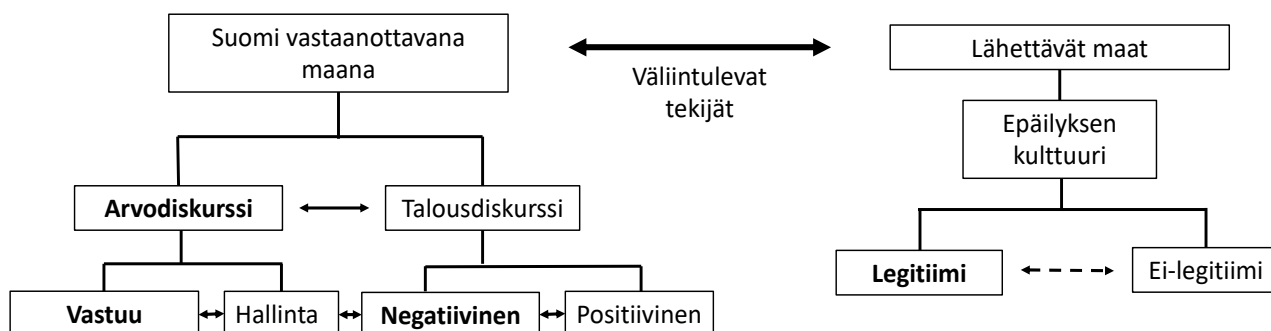
Kokonaisuudessaan maastamuuton kehitysvaikutuksista lähettävissä maissa kirjoitetaan hyvin vähän. Viittauksissa lähettäviin maihin pohditaan yleisellä tasolla niistä laajaan poismuuttoon johtaneita syitä, muttei sen seurauksia. Tämä on ymmärrettävää, sillä aktiivista konfliktia elävien maiden kehitystilanne on väistämättä erittäin negatiivinen, eikä siirtolaisuus todennäköisesti vaikuta siihen kovin merkittävästi. Tästä huolimatta olin yllättynyt, ettei aktiivisen poismuuton mahdollisia kehitysvaikutuksia, kuten kykenevän työvoiman menetystä mainittu. Sen kaltaista keskustelua ei käyty edes turvallisiksi arvioitujen valtioiden, kuten Pohjois-Afrikan tai Balkanin maiden kohdalla. Tilanetta tarkastellaan yksipuolisesti vastaanottavan maan näkökulmasta. Tästä ilmeisin esimerkki on, miten teksteissä kirjoitetaan toistuvasti väkivaltaisten konfliktien esimerkiksi Syyriassa ja Irakissa olevan taakkoja EU:lle. Esimerkiksi eräässä artikkelissa sanotaan konfliktien tarkastelun unionin

näkökulmasta olevan loukkaavaa konfliktialueella eläviä kohtaan, mutta samassa artikkelissa sanotaan myös, että Syyrian ja Irakin sodan: ”[h]intana on uusi pakolaisaalto Eurooppaan” (HS 30.10.2015).

Taulukko 5. Aineistossa esitetyt kehitysvaikutukset vastaanottavalla ja lähettävillä alueilla

	Positiiviset kehitysvaikutukset	Negatiiviset kehitysvaikutukset
Suomessa vastaanottavana maana	<ul style="list-style-type: none"> -Väestönkasvu -Työikäisen väestömäärän kasvu ja huoltosuhteen kohentuminen 	<ul style="list-style-type: none"> -Turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta koituvat kulut -Sosiaalinen hajaantuminen -Työmarkkinoiden segmentoituminen
Lähettävillä alueilla	<ul style="list-style-type: none"> -Kansalaisten selviytyminen -Mahdollisuus tuoda perhe mukana myöhemmin 	

Yllä olevassa taulukossa 5 on kiteytettynä aineistosta tunnistamani positiiviset ja negatiiviset kehitysvaikutukset vastaanottavan sekä lähettävien valtioiden näkökulmasta.

Kuvio 10. Analyysin rakenne

Yllä olevassa kuviossa 10 on visualisoituna analyysini siirtolaisuuden kehitysvaikutuksien käsitteilyä vastaanottavilla ja lähettävillä alueilla. Lihavoidulla fontilla merkityt diskurssit ovat niitä, jotka dominoivat aineistossani alkuvuodesta. Lihavointi ei siis tarkoita sitä, että se olisi hallinnut suu-

rinta osaa aineistosta, vaan viittaa ainoastaan ajankohtaan, jolloin kyseinen diskurssi dominoi suhteessa myöhemmin kehittyneeseen vastapariinsa.

7.5. Funktionalismin, strukturalismin ja pluralististen teorioiden piirteet aineistossa

Tässä analyysini viimeisessä alaluvussa esittelen keskeisimmät aineistostani diskurssianalyysin avulla tunnistamani funktionalismin, strukturalismin ja pluralististen teorioiden piirteet.

7.5.1. Siirtolaisuusprosessin kuvaus mukailee funktionalistista teoriaa

Funktionalistisen tutkimusperinteen vaikutus näkyy Helsingin Sanomien tavassa kuvata siirtolaisuusprosessia. Esimerkiksi turvapaikanhakijoiden saapumista unionin alueelle kuvataan luonnonvoimiin viittaavin termein Ravensteinin (1885 ja 1889) siirtolaislakien hengessä. Turvapaikkaprosessia kuvaamaan käytetään useissa yhteyksissä myös negatiivista kieltä, jonka myötä siirtolaisten saapuminen unionin ja Suomen alueelle näyttäytyy vaikeasti kontrolloitavana uhkana. Lehden käsitys siirtolaisuusprosessin muodostumisesta myötäilee myös Leen (1966) veto-työntö -mallin periaatteita. Mallin opit ovat kuitenkin toispuolisesti esillä, sillä teksteissä keskitytään vastaanottavan alueen rooliin ja niissä painotetaan vetävien tekijöiden vaikutusta. Suomi esitetään houkuttelevana kohdemaana korkean tulotasonsa, rauhanomaisuutensa sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen ansiosta. Rasismin, siihen liittyvien viharikosten sekä mahdollisten mielikuvien Suomesta sulkeutuneena yhteiskuntana puolestaan epäillään heikentävän maan vetovoimaa muuttokohteena myös toivoiksi määriteltyjen siirtolaisten silmissä. Edellä mainittujen lisäksi unionin vetovoimaan uskotaan vaikuttavan sen ulkorajojen valvonnan läpäisemättömyys, pelastusoperaatiot Välimerellä sekä unionin jäsenvaltioiden turvapaikkapolitiikan sallivuus. Aineistossani ei mainita lähtävistä maista mitään sellaisia positiivisia tekijöitä, jotka mahdollisesti kannustaisivat ihmisiä jäämään. Niiden työntävinä tekijöinä esillä ovat erityisesti väkivaltaiset konfliktit, niihin liittyvä turvattomuus ja yhteiskuntien rakenteelliset ongelmat. Lähtömaiden positiivisten ominaisuuksien sivuuttaminen vahvistaa käsitystä humanitaarisesta siirtolaisuudesta vaihtoehtottomana, ja siten toimijuudesta vapaana siirtolaisuuden muotona.

Väliintulevien tekijöiden esitetään olevan keskeisessä asemassa siirtolaisuusprosessin muodostumisessa. Siirtolaisuuden esteiden merkitystä korostetaan erityisesti siirtolaisuuden kontrollointiin keskittyvän hallintodiskurssin yhteydessä. Aineistossa esitettyjä väliintulevia tekijöitä ovat esimerkiksi unionin ulkorajojen valvonta, matkan vaarallisuus sekä jossain määrin myös matkan korkea hinta. Hallintodiskurssissa vaaditaan humanitaarisen siirtolaisuuden hankaloittamista väliintulevien tekijöiden avulla, kun taas sen vastapariksi määrittämässäni vastuudiskurssissa muistutetaan väliintulevien tekijöiden kasaamisen eettisistä ongelmista. Työntö-veto -mallin mukaan siirtolaisuusprosessien muodostumiseen vaikuttavat myös siirtolaisten henkilökohtaiset ominaisuudet, mutta aineistossani näistä kiinnitetään huomiota lähes yksinomaan saapujien kansalaisuuteen, sukupuoleen ja ikään. Sen sijaan esimerkiksi siirtolaisten koulutustausta ei ole esillä pääkirjoituksissa lähes lainkaan. Heistä monella uskottiin olevan jonkinlaista koulutusta, mutta heidän mukanaan tuomaansa mahdollista erityisosaamista ei mainita. Suomen ei näin ollen uskottu merkittävästi hyötyvän heidän ammattitaidostaan tai muista erityistaidoistaan. Sen sijaan turvapaikanhakijoista toivottiin työntekijöitä ensisijaisesti suorittaviin ammatteihin. Käänteisesti voidaan päätellä, ettei vuoden 2015 pakolaiskriisin uskottu aiheuttavan merkittävää aivovuotoa lähettävissä maissa, tai ainakaan aiheetta ei pidetty tärkeänä. Väliintulevien tekijöiden ja siirtolaisten ominaisuuksien välinen vuorovaikutus tunnistetaan jossain määrin: suurin osa saapujista on nuoria miehiä, koska siirtolaisuusmatka ja raja-järjestelmä syrjivät naisia väliintulevien tekijöiden kautta. Myös pääkirjoituksissa huomioidaan siirtolaisuuden, erityisesti siihen liittyvän matkan, olevan suurempi riski naisille kuin miehille. Nuorten miesten merkittävän osuuden saapujien joukossa katsotaan olevan merkittävä ongelma vastaanottavan alueen yhteiskuntarauhan kannalta, ja se nähdään oireena unionin turvapaikkapolitiikan heikkoudesta. Huomionarvoista on, miten miesten määrä esitetään merkittävämpänä haasteena kuin esimerkiksi alaikäisistä, ilman huoltajaa maahan tulleista turvapaikanhakijoista huolehtiminen. Tämä osaltaan alleviivaa, miten Helsingin Sanomat tarkastelee siirtolaisprosessia ja arvioi sen haasteita ensisijaisesti vastaanottavan alueen hyödyn näkökulmasta.

7.5.2. Kuvaukset siirtolaisuuden ja kehityksen suhteesta mukailevat pluralistisia teorioita

Yllä olevassa taulukossa 6 olen tiivistänyt kertaukseksi funktionalismin, strukturalismin ja pluralististen teorioiden keskeisimmät piirteet. Aineistossa hallinneet näkökulmat on merkitty *kursivoidulla* kirjasimella.

Taulukko 6. Aineistossa esiintyneet keskeiset piirteet funktionalistisista, strukturalistisista ja pluralistisista teorioista

	1. Millaisena toimijana siirtolaiset esitetään?	2. Miten valtion rooli siirtolaisuuden hallinnossa esitetään?	3. Miten siirtolaisuuden oletetaan vaikuttavan kehitykseen	4. Millainen käsitys siirtolaisuuden ja kehityksen suhteesta on?
Funktionalismi	<i>Omaa etua tavoitteleva atomistinen mutta mekaaninen. Ei omaa toimijuutta.</i>	Minimaalinen.	Alueiden samankaltaistumisen kautta.	Positiivinen.
Strukturalismi	<i>Reagoi mekaanisesti rakenteiden säätämällä tavalla. Ei omaa toimijuutta.</i>	Valtionhallinto on vahva. Ajaa suuryritysten ja omaa etuaan.	Kasvattamalla alueiden välistä epätas-arvoa.	Negatiivinen.
Pluralistiset teoriat	<i>Tavoittelee suhteellisen hyvinvoinnin kasvua. Yksilölliset toiveet ja tunteet vaikuttavat tavoitteisiin. Päätöksenteko tapahtuu yhteisöllisesti.</i>	<i>Joustava näkemys: valtioilla on valtaa, mutta se ei ole absoluuttista kuten strukturalismin mukaan.</i>	Ensisijaisesti rahan lähetyksen kautta. Myös lisäämällä alueidenvälistä sidoksia.	<i>Tilannekohtainen: mahdollisuus negatiiviseen tai positiiviseen vaikutussuhteeseen.</i>

Siirtolaisuuden kehitysvaikutuksia tarkasteltiin aineistossani lähettävien maiden näkökulmasta vain vähän, mikä vaikeuttaa erityisesti taulukon kolmanteen kysymykseen vastaamista. Tästä syystä en ole kursivoinut kyseiseen kysymykseen vastausta ja siksi painotan johtopäätöksissäni vastaanottavan valtion näkökulma. Kuten taulukko osoittaa, myötäilee Helsingin Sanomien näkemys valtavirtaista siirtolaisuudentutkimusta mukaillen pluralististen teorioiden käsitystä siirtolaisuuden ja kehi-

tyksen suhteesta. Lisäksi aineistossa on havaittavissa joitain yhtäläisyyksiä funktionalistisen ja strukturalistisen teorian kanssa.

Helsingin Sanomissa korostetaan yhteiskunnallisten rakenteiden rajoittavaa luonnetta strukturalistisen teorian ja pluralististen teorioiden tapaan. Euroopan unionin turvapaikkajärjestelmän rakenteiden esitetään suosivan siirtoisuusmatkallaan muita ryhmiä pienempiä riskejä kohtaavien nuorten aikuisten miesten mahdollisuutta pyrkiä unionin alueelle. Toisaalta unionin turvapaikkapolitiikan katsotaan rajoittavan erityisesti naisten mahdollisuutta hakea turvapaikkaa Euroopan unionista. Saapujien sukupuolta ja ikää vähemmälle huomiolle jää heidän sosioekonomisen taustansa vaikutus siirtolaisuusprosessissa, ja aiheesta esitetyt viittaukset ovat myös keskenään ristiriitaisia. Yhtäältä Helsingin Sanomat toisintaa turvapaikanhakijoihin kohdistuvaa ennakko-odotusta aineellisesta kurjuudesta (Khosravi 2013, 156-157) esimerkiksi kuvaamalla heidän omaisuutensa niukkuutta. Tällöin kuvauksia huono-osaisuudesta käytetään perustelemaan heidän suojeluntarvettaan. Aineistossa ei myöskään viitata siirtolaisten sosioekonomiseen taustaan, mahdolliseen omaisuuteen lähettävässä maassa tai heidän mahdollisiin rahälähetyskursseihin. Toisaalta salakuljetusta ei mainita siirtolaisia valikoivana prosessina, vaikka nykymuotoisen turvapaikkajärjestelmän tunnustetaan pakottavan ihmisiä turvautumaan salakuljettajien palveluihin. Virallisten matkustuskeinojen, kuten kaupallisten lentomatkojen ollessa siirtolaisten saavuttamattomissa salakuljetuksen korkeat hinnat kuitenkin valikoivat siirtolaisia heidän sosioekonomisen taustansa perusteella. Lähettävien maiden taloudellisesti tai sosiaalisilta verkostoiltaan kaikkein vähäosaisimman kansanosan hankalaa asemaa nykyisessä järjestelmässä ei kuitenkaan mainita Helsingin Sanomissa.

Käsitys siirtolaisten päätöksentekoprosessista vaihtelee merkittävästi artikkeleiden välillä ja on sekoitus kaikkia kolmea teoriaa. Siirtolaisia ei esitetä yhtä mekaanisina toimijoina kuin strukturalistisessa teoriassa, ja erityisesti loppuvuodesta siirtolaisuus ja muuttamiseen liittyvä päätöksentekoprosessi nähdään jossain määrin jopa merkinä siirtolaisten aktiivisesta toimijuudesta. Varsinkin alkuvuodesta siirtolaiset esitetään funktionalismin mukaisesti atomistisina, omaa etuaan tavoittelevina toimijoina. Toisaalta lehdessä pyritään myös aktiivisesti kumoamaan väitteitä legitiimeiksi arvioitujen siirtolaisten laskelmoivuudesta. Aineistossani esimerkiksi suhtaudutaan kriittisesti mahdollisuuksien alentamiseen turvapaikanhakijoiden sosiaaliturvan tasoa keinona vähentää siirtolaisuutta, koska sen ei uskota merkittävästi vaikuttavan siirtolaisten motivaatioon muuttaa. Lisäksi turvapaikanhakijat esitetään useissa artikkeleissa passiivisina olosuhteiden uhreina strukturalistisen teorian tapaan. Samalla humanitaarinen maahanmuutto esitetään mekaanisena ja pakonalaisena prosessina, jonka muokkaamisessa siirtolaisilla on minimaalinen rooli. Loppuvuodesta esillä on myös näkemys siirto-

laisuudesta yhteisön kollektiivisena selviytymisstrategiana pluralistisiin teorioihin kuuluvan NELM:n mukaisesti. Vaikka miesten suuri osuus saapujien joukossa herättää ennakkoluuloja, heidän saapumisensa hyväksytään yhteisöjen yhteisenä strategiana.

Kuvaus valtion roolista siirtolaisuuden hallinnassa myötäilee pluralististen teorioiden joustavaa näkemystä sen tarpeesta ja keinoista koordinoida siirtolaisuutta. Euroopan unionin ja erityisesti Suomen rooli vastaanottavana alueena esitetään melko voimakkaana. Vastaanottavan alueen ei uskota täysin kontrolloivan siirtolaisuusprosessia eikä etenkin siirtolaisuuden taustalla vaikuttavia prosesseja. Kontrolloinnin kuitenkin esitetään kuuluvan valtion ja unionin tehtäviin ja niillä uskotaan myös olevan melko hyviä keinoja siirtoisuusprosessin hallitsemisessa. Sen sijaan lähettävän valtion rooli siirtolaisprosessin muotoutumisessa sivuutetaan lähes täydellisesti. Kuten siirtolaisuudentutkimuksessa ja -hallinnossa, myös Helsingin Sanomissa keskitytään ihmisten saapumisen ja jäämisen estämiseen heidän liikkeellelähthönsä kontrolloinnin sijaan. Näkökulman toispuolisuus korostaa vastaanottavan valtion roolia sekä sen mahdollista tarvetta turvautua rajoittaviin toimiin.

Pluralistisiin teorioihin kuuluva transnationalistinen ajattelu ei ole läsnä aineistossa. Samalla Helsingin Sanomien kuvaus siirtolaisten suhteesta lähettävään ja vastaanottavaan valtioon poikkeaa siirtolaisuudentutkimuksen valtavirrasta ohittaessaan siirtolaisten mahdollisuuden ylläpitää kiinteitä suhteita useampaan valtioon samanaikaisesti. Siirtolaiset esitetään binäärisesti joko ”vieraina” tai suomalaisina. Oleskelulupapäätöstä odottavat turvapaikanhakijat nähdään oletusarvoisesti vieraina, mutta saapuneiden siirtolaisten toivotaan assimiloituvan ja sitoutuvan suomalaiseen yhteiskuntaan mahdollisimman tehokkaasti esimerkiksi kotouttamisen avulla. Vieraisiin kulttuurivaikutteisiin suhtaudutaan varauksella, mutta lehdessä pyritään myös aktiivisesti puolustamaan monikulttuurisuutta. Useimmissa teksteissä siirtolaisten oletetaan sitoutuvan Suomeen ainoana kotimaanaan, ja heidän maahan asettumisensa esitetään edellyttävän vallitsevan, kapeaksi koetun, suomalaisen identiteetin uudelleenmäärittelyä. Suomeen asettuvien siirtolaisten yhteydenpitoa ja suhdetta heidän lähettäviin alueisiinsa ei sen sijaan huomioida, eikä esimerkiksi siirtolaisten mahdollisia rahälähettyksiä ja investointeja lähettäviin maihin mainita lainkaan. Myös vapaaehtoinen paluumuutto ohitetaan lähes kokonaan. Näin ollen aineistossa aineiston perusteella siirtolaisten ainoa yhteys heidän lähettäviin maihinsa on heidän mahdollinen tavoitteensa tuoda perheensä Suomeen.

Strukturalistisen teorian tapaan siirtolaisuus nähdään keinona paeta lähettävien alueiden näköalattomuutta. Maahanmuuton Suomeen uskotaan edistävän saapuvien yksittäisten siirtolaisten sosioekonomista asemaa, mutta mahdollisten hyötyjen katsotaan rajoittuvan siirtolaisiin ja vastaanotta-

valle alueelle. Sen sijaan siirtolaisuuden ei esitetä vaikuttavan sen taustalla vaikuttaviin perimmäisiin syihin. Kuten strukturalistisessa teoriassa, myöskään Helsingin Sanomissa ei uskota siirtolaisuuden ratkaisevan siihen johtaneita ongelmia, kuten aseellisia konflikteja tai rakenteellisia ongelmia lähettävillä alueilla. Toisaalta Helsingin Sanomien näkemys poikkeaa strukturalistisen teorian käsityksestä siirtolaisten suhteesta lähettävien alueidensa kanssa. Strukturalistien mukaan siirtolaisuus saattaa vaikuttaa lähettävien alueiden kehitykseen negatiivisesti esimerkiksi työvoiman menetyksen kautta ja yhteiskunnan sisäisten tuloerojen kasvun kautta. Tästä poiketen Helsingin Sanomat ei tunnista siirtolaisten poismuuton tai heidän myöhemmän toimintansa vaikuttavan lähettävien alueiden todellisuuteen. Aineistossani ei esiinny strukturalistiseen teoriaan kuuluvan globalisaatio-teorian piirteitä

7.5.3. Humanitaariset siirtolaiset esitetään potentiaalisena työvoimana

Suomeen vuonna 2015 saapuneisiin turvapaikanhakijoihin liitetyt merkitykset muuttuivat vuoden edetessä ja saapuneiden siirtolaisten määrän kasvaessa. Aluksi tilannetta kuvattiin ensisijaisesti humanitaarisena kriisinä, mutta vuoden edetessä lehdessä ryhdyttiin arvioimaan siirtolaisten saapumisesta Suomen kehitykselle koituvia mahdollisia hyötyjä. Samalla humanitaariseen ja työperäiseen maahanmuuttoon tyypillisesti liitetyt käsitykset sekoittuivat. Loppuvuodesta humanitaarisesta maahanmuutosta kirjoitettiin Helsingin Sanomissa yhä enemmän ikään kuin potentiaalisena työperäisenä maahanmuuttona, jonka toivottiin loiventavan Suomen väestökehitykseen liittyviä haasteita. Näkökulman muutos sopii yhteen Khosravin (2013) ehdollisen vieraanvaraisuuden -käsitteen kanssa. Kesän jälkeen turvapaikanhakijat eivät suuren määränsä vuoksi tulleet nähdyiksi ”arvoisina” Khosravin ensimmäisenä esittämän kriteerin, eli vähäisyyden tai ”äänettämyyden” perusteella. Sen sijaan merkittävän suureksi kasvaneen turvapaikanhakijoiden joukon esitettiin voivan tulla valtaväestön hyväksymiksi vastaanottavalle valtiolle tarjoamansa potentiaalisen taloudellisen hyödyn kautta. Siten Helsingin Sanomat rakentaa turvapaikanhakijoiden vastaanottamista puolustavaa diskurssia keskittymällä pitkällä aikavälillä mahdollisesti saavutettaviin hyötyihin lyhyen aikavälin kulujen ja suojelun tarjoamisen velvollisuuden sijaan. Humanitaarisesta maahanmuutosta kirjoitetaan yhä enemmän työperäisen maahanmuuton termein, mahdollisesti jotta oleskelulupien saavien turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen sujuisi mahdollisimman rauhallisesti.

Siirtolaisten näkökulmasta hallinnolliset kategoriat ovat toissijaisia, mutta niihin liitetyt mielikuvat sekä niiden mahdollisesti provosoimat teot, kuten rasistiset väkivallanteot, vaikuttavat siirtolaisuus-

prosessin kaikkiin osapuoliin. Siirtolaisuuden hallinnollis-oikeudelliset kategoriat ovat tulosta valtiokeskeisestä ajattelusta, jossa muuttoliikkeitä käsitteellistetään erityisesti vastaanottavan valtion näkökulmasta. Olemassaolollaan ne myös toisintavat tätä mallia, samalla ohittaen siirtolaisten kokemukset ja monisyiset motiivit. Aineistossa pyritään jossain määrin muokkaamaan kategorioihin liitettyjä mielikuvia ja niiden välisiä raja-aitoja. Käsitteiden merkitysten venyttäminen tapahtuu ainoastaan Suomen valtion intressien puitteissa, irrallisena siirtolaisten motiiveista tai kokemuksista. Arvodiskurssia käsittelevässä luvussa kuvattu velvollisuus auttaa olosuhteiden uhreja heikkenee vuoden edetessä. Käsitystä onnistuneesta hallinnosta ja lainsäädännöstä ei aineistoni perusteella ohjaa tavoite auttaa hädänalaisia, vaan turvapaikanhakijoiden saapumisen ja jäämisen estäminen.

Siirtolaisten hyödyllisyyttä perustellaan ensisijaisesti väestönkasvulla ja väestöllisen huoltosuhteen parantumisella. Teksteissä painotetaan suurimman osan siirtolaisista olevan nuoria aikuisia ja heidän työllistymisensä voivan vahvistaa Suomen väestöllistä huoltosuhdetta. Turvapaikanhakijoiden työmarkkina-asemaa pidetään kuitenkin epävarmana. Heidän asemaansa Suomen työmarkkinoilla katsotaan voitavan edistää merkittävästi erilaisin poliittisin toimin, kuten allokoimalla verovaroja kotouttamistoimiin. Siitä huolimatta lehdessä epäillään, voiko uusista humanitaarisista maahanmuuttajista muodostua muusta työväestöstä erillinen, heikomman kielitaitonsa ja koulutustaustansa vuoksi haavoittuvassa asemassa oleva väestöosa. Strukturalistisen teorian mukaan siirtolaisuus johtaa työvoiman jakautumiseen primääriin ja sekundaariin esimerkiksi yksilöiden syntyperän perusteella. Helsingin Sanomien mukaan siirtolaisten heikompi työmarkkina-asema saattaa edistää Suomen talouskasvun ja kantasuomalaisten palkkakehityksen, mutta toisaalta työmarkkinoiden segmentoitumista pidetään epätoivottavana kehityksenä.

Strukturalistien mukaan korkean tulotason maissa kuten Suomessa on kysyntää myös matalan taitotason työntekijöille, ja Helsingin Sanomissa siirtolaisista toivotaan myös työvoimaa aloille, joilla on täyttämättömiä työpaikkoja. Siirtolaisista siis toivotaan työntekijöitä sellaisiin, vähäistä erikoisosaamista edellyttäviin tehtäviin, joita kantasuomalaiset eivät ole valmiita tekemään. Strukturalistien mukaan siirtolaisuus myös kasvattaa epätasa-arvoa alueiden välillä sekä sisäisesti. Aineistossani turvapaikanhakijoiden saapumisen uskotaan lisäävän Suomen sisäistä epätasa-arvoa. Käsitykset epätasa-arvon lisääntymisestä kuitenkin vaihtelevat: sitä pidetään ongelmallisena ja suomalaisten arvojen vastaisena, mutta siirtolaisten työllistyminen avoinna oleviin matalapalkkatöihin nähdään positiivisena, mikäli se ei vahingoita kantaväestön työmarkkina-asemaa. Yhteiskunnan sisäisen epätasa-arvon kasvun mahdollisuus nähdään negatiivisena, mutta siirtolaisten mahdollinen työllistymi-

nen vapaana oleviin tehtäviin nähdään positiivisena. Aleuiden välinen epätasa-arvo puolestaan näytetään normina, jota ei problematisoida.

8. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen analysoinut niin sanottua pakolaiskriisiä käsitelleitä Helsingin Sanomien pääkirjoituksia vuodelta 2015. Tutkimuskysymykseni olivat,

Miten siirtolaisuuden ja kehityksen suhde esitettiin vuonna 2015

A) Suomen ja

B) Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden lähtömaiden kannalta?

Vuosi 2015 oli poikkeuksellinen turvapaikkatilastollisesta näkökulmasta, mutta analyysini mukaan tilanteen nimittäminen ”pakolaiskriisiksi” on osittain harhaanjohtavaa. Turvapaikanhakijoiden määrällinen kasvu oli seurausta yleisesti tunnetuista olosuhteista sekä Euroopan unionin maahanmuuttopoliittisista käytännöistä. Tilanteesta muodostui sisäpoliittinen kriisi, koska turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun ei edellä mainituista syistä huolimatta ollut osattu riittävästi varautua Suomessa tai Euroopan unionissa. Vaikka vuoden 2015 tilanne oli mittakaavaltaan poikkeuksellinen, eivät nopeat muutokset turvapaikanhakijoiden määrissä ole historiallisesti ennennäkemättömiä. Helsingin Sanomissa kuitenkin tarkasteltiin turvapaikanhakijoiden määriä ainoastaan suhteessa 2000-luvun alun tilastoihin, jolloin hakemusten määrä oli melko matala ja vakaa. Vuoden 2015 turvapaikkatilastoja olisi kuitenkin hedelmällisempää verrata 1990-luvun turvapaikkatilanteeseen, jolloin unionin ulko-rajoiden tuntumassa oli niin ikään käynnissä laaja aseellinen konflikti.

Sisäpoliittisen kriisin lisäksi kyseessä oli myös humanitaarinen kriisi. Unionin turvapaikkapoliittiset käytännöt ovat pakottaneet lähtevien maiden olosuhteita pakenevat ihmiset turvautumaan yhä vaarallisempiin reitteihin Välimerellä. Rajojen vaarallisuus on unionin ja sen jäsenvaltioiden strategia, jonka tavoitteena on luoda pelote ja siten estää potentiaalisia siirtolaisia hakemasta turvapaikkaa (Cornelius 2005, 779; Khosravi 2013, 131). Pelotteesta huolimatta vuonna 2015 unionin alueelle saapui ennätykselliset 1 255 600 turvapaikanhakijaa, joista yli miljoona onnistui saavuttamaan unionin maaperän Välimeren kautta (UNCHR 20.12.2015). Siirtolaismäärien mukana kasvoi myös kuolemantapausten määrä Välimerellä, ja vuonna 2015 ainakin 3785 ihmistä kuoli Välimerellään pyrkiessään hakemaan turvapaikkaa unionista. Saapuvien ja matkallaan menehtyvien siirtolaisten nopea määrällinen kasvu nosti unionin turvapaikkapolitiikan keskeiseksi yhteiskunnallisen keskustelun aiheeksi. Helsingin Sanomien mukaan reittieni vaarallisuus oli osittain vastaanottavien aluei-

den tietoisien toiminnan tulosta. Niissä artikkeleissa, joissa tunnistettiin vastaanottavien alueiden vastuu siirtolaisten kuolemissa unionilta, vaadittiin toimia suojelua tarvitsevien auttamiseksi. Analyysini mukaan pohdinta vastaanottavien alueiden turvapaikkapoliittisten käytäntöjen eettisyydestä on aineistossani vähäistä. Sen sijaan Helsingin Sanomat esittävät ihmissalakuljetuksen olevan ensisijainen syy siirtolaisten kuolemiin. Salakuljettajien syyttäminen siirtää huomion siirtolaisuuden keinoihin sen syiden sijaan. Samalla valtion vaikutusmahdollisuudet tilanteen taustasyiden synnyssä jäävät taka-alalle, ja rikollisiksi nimettyjen salakuljettajien rankaiseminen näyttäytyy prioriteettina.

Poikkeustilanne ja suuren, taustaltaan valtaväestöstä poikkeavan joukon mahdollisesti pitkäaikainen asettuminen maahan kuitenkin synnytti sosiaalista levottomuutta. Kielteinen reaktio siirtolaisten saapumiseen tulee suhteuttaa Suomen matalaan maahanmuuttajakantaan sekä suomalaisten suhteellisiin negatiivisiin mielipiteisiin unionin ulkopuolisesta maahanmuutosta. Nopea ja ennakoimaton muutos väestörakenteessa koettiin uhkana, jonka pelättiin lisäävän sosiaalisia ongelmia, kuten eriarvoisuutta Suomessa. Helsingin Sanomissa kuitenkin korostui käsitys, jonka mukaan siirtolaiset itsessään eivät ole uhkaavia, mutta heidän erilaisuutensa sekä kantaväestöstä poikkeava asemansa esimerkiksi työmarkkinoilla epäiltiin voivan johtaa kielteisiin yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin. Lisäksi huomattavan maahanmuuttajajoukon saapuminen lyhyen aikavälin sisällä nosti pintaan esimerkiksi rasismia, Euroopan unionin yhteistä politiikkaa ja suomalaista identiteettiä koskevia ristiriitoja.

Tässä tutkielmassa hyödyntämäni funktionalismi, strukturalismi sekä pluralistiset teoriat ovat siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen yleisteorioita. Teorioiden mukaan kaikkiin siirtolaisuuden muotoihin vaikuttavat ainakin merkittävässä määrin samat tekijät, mutta tutkimusperinteissä on painotettu työperäisen siirtolaisuuden tutkimusta. Olen soveltanut kyseisiä teorioita humanitaarista siirtolaisuutta käsittelevän aineiston analysoinnissa. Tutkimusasetelmani kautta olen pyrkinyt kyseenalaistamaan siirtolaisuuden tutkimuksessa ja hallinnossa hyödynnettyjen kategorioiden välisiä rajoja integroimalla humanitaaristen siirtolaisten siirtolaisuusprosessin osaksi yleistä siirtolaisuuden ja kehityksen tutkimuksen kehystä. Koen tutkimusasetelmani olleen onnistunut ja enimmäkseen saavuttaneeni tutkimustavoitteeni. Hyödyntäessäni ajankohtaista siirtolaisuuden tutkimuksen kirjallisuutta olen pystynyt tunnistamaan muutoksia Helsingin Sanomissa siirtolaisuuteen liitetyissä hallinnollisissa kategorioissa, sekä vertaamaan tuotettuja diskursseja hyödyntämäni teorioiden käsitteisiin siirtolaisuuden ja kehityksen suhteesta.

Tutkielmani lähtökohtana oli käsitys akateeminen tutkimuksen, empiirinen tiedon, jaettujen kokemusten, lainsäädännön ja poliittinen päätöksenteon välisestä vuorovaikutussuhteesta. Olen keskittynyt jaettujen uskomusten ja akateemisen tutkimuksen yhtymäkohtiin tavoitteenani tunnistaa, millaisiin poliittisiin toimiin aineistossani tuotetut diskurssit kannustavat. Katson aineistovalintani olleen paras mahdollinen valtavirtaisen suomalaisen siirtolaisuusdiskurssin tutkimiseen, ja sitä kautta tutkimuskysymykseeni vastaamiseen. Lopulta johtopäätökseni kuitenkin kertovat ainoastaan Helsingin Sanomien tuottamasta diskurssista. Aineiston yleistettävyyden rajoitteiden vuoksi tämä tutkielma tarjoaa vain yhden mahdollisen kuvauksen siirtolaisuuteen liitetystä mielikuvasta Suomessa. Tavoitteeni oli tarkastella siirtolaisprosessia kokonaisuutena, mutta valitettavasti aineistoni painottuminen vastaanottavan alueen tarkasteluun ei mahdollistanut toivomani kaltaista holistista analyysia. Koen tutkimusasetelmani valtiokeskeisyyden olleen perusteltua, mutta lähettävien alueiden näkökulman ohuus aineistossani muodostui tutkielman heikkoudeksi.

Vahva epäilyksen kulttuuri leimaa esitettyjä kuvauksia siirtolaisista ja heidän motiiveistaan. Samalla vastaanottavan valtion näkökulman korostaminen ja transnationalistisen näkökulman poissaolo vahvistavat näkemystä Suomesta muusta maailmasta eristäytyneenä homogeenisenä yhteiskuntana. Alkuvuodesta turvapaikanhakijoiden oikeutta saapua ja jäädä Suomeen perusteltiin vastaanottavan valtion eettisellä velvoitteella auttaa hädänalaisia, kun loppuvuodesta humanitaarista näkökulmaa keskeisemmäksi nousi turvapaikanhakijoiden saapumisesta mahdollinen seuraava taloudellinen hyöty. Siirtolaisuus ilmiönä esitettiin aineistossani ensisijaisesti ongelmana, koska sillä pelättiin olevan negatiivisia vaikutuksia vastaanottavilla alueilla. Siirtolaisuus nähdään oireena kansainvälisestä epätasa-arvosta sekä inhimillisestä kärsimyksestä, mutta päätelmä ei johda järjestelmätason kritiikkiin siirtolaisuuden taustalla vaikuttavia tekijöitä kohtaan, vaan aineistossa keskitytään siirtolaisuuden keinojen tarkasteluun.

Analyysini perusteella Helsingin Sanomat käyttävät asemaansa maan suurimpana päivälehtenä oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden aseman legitimoimiseksi. Tämä kuitenkin tapahtuu epäilyksen kulttuurin ja ehdollisen vieraanvaraisuuden kehyksessä, eikä turvapaikanhakijoilla ole ääntä prosessissa. Lehti hyödyntää määrittelyvaltaansa suhteessa turvapaikanhakijoihin vedotakseen lukijoidensa humanitaarista siirtolaisuutta koskevaan mielipiteenmuodostukseen. Lehden rakentaman diskurssin mukaan turvapaikanhakijat voivat tulla hyväksytyiksi täyttämällä Geneven yleissopimuksen kriteerit sekä tulemalla nähdystä tuottavina veronmaksajina huolimatta näiden kahden kriteerin osittaisesta ristiriitaisuudesta. Legitiimeiksi turvapaikanhakijoiksi määriteltujen saapumisen ja jäämisen oikeutus tapahtuu korostamalla heidän oikeutustaan nauttia suojelua sekä mahdolli-

sesti myös heidän vastaanottamisensa kansantaloudellisia hyötyjä. Havaintojeni mukaan ei-legitiimeiksi määriteltyjen turvapaikanhakijoiden saapumisen ja jäämisen estämisen oikeutus tapahtuu siirtolaisuuden kategorioihin ja turvapaikkasäädäntöön liittyvän poliittisuuden ja epävarmuus ohittamisen kautta. Tiivistäen voidaan todeta, että vaikka humanitaaristen maahanmuuttajien vastaanottaminen saattaa hieman loiventaa Suomen väestön vanhenemiseen liittyviä haasteita, suomalaisten melko kielteiset mielipiteet unionin ulkopuolisista maahanmuuttajista vaikeuttavat merkittävien siirtolaismäärien rauhanomaista vastaanottamista. Lisäksi humanitaarisen maahanmuuton talousvaikutuksista kaivataan lisätutkimusta, jotta sen kokonaisvaikutuksia olisi mahdollista arvioida nykyistä vakuuttavammin.

Aineistossa esitetty käsitys siirtolaisuuden ja kehityksen suhteesta vastaa parhaiten pluralististen teorioiden näkemystä. Tuotettu kuvaus turvapaikanhakijoiden kehitysvaikutuksista on joustava, mutta varovaisen positiivinen. Helsingin Sanomien mukaan siirtolaisuus ei ole vastaanottavan valtion kannalta automaattisesti positiivinen tai negatiivinen ilmiö, vaan riippuvainen vastaanottavan valtion poliittisista toimista. Pitkällä aikavälillä Suomen kuitenkin esitetään todennäköisesti hyötävän turvapaikanhakijoista. Valitettavasti pääkirjoituksissa ei käsitellä poismuuton kehitysvaikutuksia lähettävissä maissa, eikä aineistoni perusteella ole mahdollista vastata tyydyttävästi tutkimuskysymykseni lähettävien maiden kehitysvaikutuksia koskevaan B-osaan. Lähettävien alueiden näkökulman heikkous aineistossani on todennäköisesti sidoksissa Helsingin Sanomien rooliin mediakentällä sekä pääkirjoitusten suppeuteen. Lukijoiden ei mahdollisesti uskota olevan kiinnostuneita lähettävien maiden todellisuudesta, tai vaihtoehtoisesti poismuutolla ei katsota olevan merkittävää vaikutusta siihen. Vaikka lehdessä ei huomioida lähettävien valtioiden näkökulmaa, voidaan niiden kehitystilannetta kuitenkin arvioida niiden kansalaisten turvallisuuden kautta. Siirtolaisuus esimerkiksi pois konfliktialueelta saattaa säästää ihmisiä vammautumiselta tai kuolemalta, jolloin se tuottaa positiivista kehitystä. Vastaavasti vaaralliset siirtolaisuuteen käytetyt reitit tuottavat negatiivista kehitystä. Koska kehityksen uskotaan olevan Suomen kannalta melko positiivinen ja lähettävien alueiden kannalta neutraali tai lievästi positiivinen, on Helsingin Sanomien esittämä näkemys vuoden 2015 pakolaiskriisin kokonaisvaikutuksista kansainväliseen kehitykseen pitkällä aikavälillä positiivinen.

8.1. Ehdotuksia jatkotutkimukseen

Humanitaarisen siirtolaisuuden kehitysvaikutuksista kaivataan lisätietoa tehokkaan ja vastuullisen turvapaikkapolitiikan hahmottamiseksi. Humanitaarisen siirtolaisuuden vaikutuksista lähettävien valtioiden kehitykseen on olemassa erityisen vähäisesti tutkimusta. Nykyistä laajempi tutkimustieto tukisi vastaanottavia alueita esimerkiksi kotouttamistoimien suunnittelussa, sekä toisaalta lähettäviä alueita paluumuuttoa koskevien poliittisten ohjelmien laadinnassa. Tässä tutkielmassa olen tarkastellut siirtolaisuuden uskottuja vaikutuksia, mutta tämän kaltaisen kvalitatiivisen tutkimuksen rinnalle kaivattaisiin lisätutkimusta humanitaarisen siirtolaisuuden reaali-vaikutuksista esimerkiksi vastaanottavien ja lähettävien alueiden kansantalouteen. Laajemman talous- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimustiedon kautta olisi mahdollista tarkastella siirtolaisuuden uskottujen vaikutusten todenperäisyyttä, sekä mahdollisesti vaikuttaa siirtolaispolitiikka koskevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja harjoitettuun siirtolaispolitiikkaan. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista nähdä myös tutkimusta, jossa tarkasteltaisiin siirtolaisuutta ja kehitystä valtiokehityksen ulkopuolella.

9. Lähdeluettelo

9.1. Primääriaineisto

- Anttikoski Päivi (20.9.2015): *Turvapaikanhakija osaa myös tehdä töitä*. Helsingin Sanomat. Kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002853850.html>.
- Helsingin Sanomat (24.1.2015): *Suomi ei vedä maahanmuuttajia*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002794896.html>.
- Helsingin Sanomat (9.5.2015): *Turvapaikanhaussa nyt ruuhkaa*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002822597.html>.
- Helsingin Sanomat (21.4.2015): *Välimerellä ihmiset kuolevat matkallaan kohti Eurooppaa*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002817981.html>.
- Helsingin Sanomat (25.4.2015): *Välimeren siirtolaistragedia haastaa EU:n päätöksenteon*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002819112.html>.
- Helsingin Sanomat (12.5.2015): *Siirtolaiskriisi pakottaa päätöksiin*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002823287.html>.
- Helsingin Sanomat (28.7.2015): *Suomella ei ole syytä kääntyä sisäänpäin*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002841155.html>.
- Helsingin Sanomat (17.8.2015): *Majapaikkoja on oltava varalla, koska kriisit yllättävät aina*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002845499.html>.
- Helsingin Sanomat (18.8.2015): *Pakolaisvirrat syntyvät kriiseistä eivätkä avustusoperaatioista*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002845699.html>.
- Helsingin Sanomat (26.9.2015): *Suomessa on edetty vihapuheista vihatekoihin*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002855225.html>.
- Helsingin Sanomat (4.10.2015): *EU-maat vilkuilevat nyt toisiaan turvapaikkakäytännöissä*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002857198.html>.
- Helsingin Sanomat (17.10.2015): *EU parsii kokoon pakolaispolitiikkaa*. Pääkirjoitus. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002860335.html>.

- Helsingin Sanomat (22.10.2015): *Kuuli kummin kaimalta*. Pääkirjoitus. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002861407.html>.
- Helsingin Sanomat (28.10.2015): *"Ei tule mitään"*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002862702.html>.
- Helsingin Sanomat (30.10.2015): *Lähi-idän sodat eivät lopu nopeasti*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002863105.html>.
- Helsingin Sanomat (4.11.2015): *Horisontissa näkyy ikääntyvä Suomi – nuorten määrä putoaa alimmilleen sataan vuoteen*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002864066.html>.
- Helsingin Sanomat (12.11.2015): *Telttamajoitus on viesti Suomeen tulijoille ja EU:lle*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002865769.html>.
- Helsingin Sanomat (13.11.2015): *EU:n uskottavuus ratkeaa ulkorajalla*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002866012.html>.
- Helsingin Sanomat (2.12.2015): *Kotouttamisen haaste on valtava*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002870038.html>.
- Helsingin Sanomat (9.12.2015): *Turvapaikkapolitiikka päivittyy tilanteen mukana*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002871589.html>.
- Helsingin Sanomat (16.12.2015): *Pakolaispolitiikan pitää olla yhteistä*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002873040.html>.
- Helsingin Sanomat (20.12.2015): *Kasvu kaipaa lisää työvoimaa ulkoa*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002873944.html>.
- Helsingin Sanomat (30.12.2015): *Kasvusta paineita kouluille*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002877217.html>.
- Hämäläinen Unto (6.12.2015): *Ihmetteletkö turvapaikanhakijoiden määrää? Suomi selvisi suuremmasta kansanvaelluksesta muutamassa kuukaudessa*. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/Kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002871029.html>.
- Joenniemi Pertti (27.11.2015): *EU:n pitää saada erilaiset identiteetit kohtaamaan*. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/Vieraskynä. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002869006.html>.
- Kauhanen Anna-Liina (9.7.2015): *Maahanmuuttopolitiikan uskottavuutta paikataan hätäratkaisuil- la*. Helsingin Sanomat. Kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002837127.html>.

- Kähkönen Virve (14.9.2015): *Abdulkin on ihminen*. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/Kolumni. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002852284.html>.
- Lausala Tero (23.10.2015): *Suomalaisen työn liitto: Maahanmuuttajat luovat uutta suomalaista työtä*. Helsingin Sanomat. Vieraskynä. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002861661.html>.
- Nykänen Anna-Stina (20.8.2015): *Kotouttaminen ja sopeuttaminen täytyy aloittaa heti – pakolaisille eivät pelkät neuleohjeet riitä*. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/Kolumni. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002846205.html>.
- Nykänen Anna-Stina (15.10.2015): *Voisiko Suomesta tulla maahanmuuton mallimaa?* Helsingin Sanomat. Kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002859765.html>.
- Paet Urmas (16.5.2015): *Euroopan pakolaisongelmaan ei ole nopeita ratkaisuja*. Vieraskynä. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002824306.html>.
- Rautio Paavo (16.12.2015): *Realismi on jäänyt suvakki-rasisti-väittelyn jalkoihin*. Helsingin Sanomat. Kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002873043.html>.
- Sutinen Teija (29.7.2015): *Maahanmuuttoasioita ei pidä jättää vain kiihkoilijoille*. Helsingin Sanomat. Kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002841375.html>.
- Sotkasiira Tiina (30.9.2015): *Maahanmuuttajat voivat pelastaa kuihtuvat kunnat – Lieksan kokemuksista paljon opittavaa*. Pääkirjoitus. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002856093.html>.
- Sutinen Teija (8.10.2015): *Maahanmuutto ravistelee suomalaisten me-henkeä – pitäisikö suomalaisuuden rajat piirtää uudestaan?* Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002858093.html>.
- Säävälä Minna (28.12.2015): *Maahanmuuttajalapsia ei pidä eriarvoistaa – sosiaaliturvan heikentäminen lisää lapsiperheiden köyhyyttä*. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/kolumni. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002875136.html>.
- Yläjärvi Erja (26.9.2015): *EU sivuuttaa pakenevat naiset*. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus/Kolumni. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002855228.html>.

9.2. Sekundääriaineisto

- Abou-Chadi Tarik ja Marc Helbling (2018), "How Immigration Reforms Affect Voting Behavior". *Political Studies*, 66 (3): 687–717.
- Agier Michel (2011): *Managing the Undesirables: Refugee Camps and Humanitarian Government*. Cambridge. Polity Press.
- Alvarez Sandra Paola, Briod Pascal, Ferrari Olivier ja Rieder Ulrike (2015), "Remittances: how reliable are the data?" *Migratory Policy Practice*, 5 (2): 42-46.
- Alvesson Mats ja Dan Kärreman (2011), "Decolonizing Discourse: critical reflections on organizational discourse analysis". *Human Relations*, 64 (9): 1121–1146.
- Anderson Benedict (2006): *Kuvitellut yhteisöt: nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Vastapaino. Tallinna.
- Bauer Thomas ja Klaus Zimmermann (1998), "Causes of International Migration: a Suvery". Teoksessa Gorter C., Peter Nijkamp ja Jacques Poot (toim.): *Crossing Borders: Regional and Urban Perspectives on International Migration*. Aldershot. Ashgate.
- Bauman Zygmunt (1998): *Globalization: the Human Consequences*. Polity Press. Cambridge.
- Bauman Zygmunt (2004): *Wasted Lives: Modernity and its Outcasts*. Polity Press. Cambridge, Malden.
- Baldwin G. B. (1970), "Brain Drain or Overflow", *Foreign Affairs*, 48 (2): 358-372.
- Bailey Ajay ja Mulder Clara H. (2017), "Highly skilled migration between the Global North and South: gender, life courses and institutions". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43 (16): 2689-2703.
- Beijer G. (1970), "International and National Migratory Movements". *International Migration*, 8 (3): 93–109.
- Borjas George J. (1989), "Economic Theory and International Migration", *The International Migration Review*, 23 (3): 457-485.
- Bourdieu, Pierre (1985), "The social space and the genesis of groups". *Theory and Society*, 14 (6): 725–744.
- Bourdieu Pierre ja Loïc J. D. Wacquant (1995): *Refleksiiviseen sosiologiaan : Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu University Press. Jyväskylä. (Alkuperäisteos: *Invitation to Reflexive Sociology*, 1992).
- Bitoulas Alexandros (3.2014): *Asylum applicants and first instance decisions on asylum applications: 2013*. Eurostat. Luettu 28.1.2019. Saatavilla:

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4168041/5948933/KS-QA-14-003-EN.PDF/3309ae42-431c-42d7-99a3-534ed5b93294>.

- Carling Jørgen (2007), "Migration Control and Migrant Fatalities at the Spanish-African Borders". *The International Migration Review*, 41 (2): 316-343.
- Carpenter Jan (2006), "The Gender of Control: Violence against women on the United States-Mexico border". Teoksessa Sharon Pickering ja Leanne Weber (toim.): *Borders, mobility and technologies of control*. Dordrecht, Springer 167-178.
- Chetail Vincent: (2014): "The transnational movement of persons under general international law—Mapping the customary law foundations of international law". Teoksessa: Chetail Vincent ja Céline Bauloz (toim.): *Research handbook on international law and migration*. Edward Elgar Publishing. Edward Elgar Publishing. Cheltenham ja Northampton.
- Cohen Juliet (2001), "Questions of Credibility: Omissions, Discrepancies and Errors of Recall in the Testimony of Asylum Seekers". *International Journal of Refugee Law*, 13 (3): 293–309.
- Cornelius Wayne A. (2005), "Controlling 'Unwanted' Immigration: Lessons from the United States, 1993—2004". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31 (4): 775-794.
- Clayton Jonathan, Hereward Holland ja Tim Gaynor (30.12.2015): *Over one million sea arrivals reach Europe in 2015*. UNCHR . Luettu 18.1.2019. Saatavilla: <https://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html>.
- Crush Jonathan ja Ramachandran Sujata (2009): *Xenophobia, International Migration and Human Development*. United Nations Development Programme, Human Development Reports Research Paper 2009/ 47.
- Castles Stephen de Haas Hein ja Mark J. Miller (2014): *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. The Guilford Press. New York.
- Castles Stephen ja Godula Kosack (1985): *Immigrant workers and class structure in Western Europe*. Oxford University Press. Oxford.
- Ceyhan Ayse ja Anastassia Tsoukala (2002), "The Securitization of Migration in Western Societies: Ambivalent Discourses and Policies". *Alternatives*, 27: 21-39.
- Castles Stephen (2010), "Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (10): 1565-1586.
- Cohen Robin (1987): *The New Helots: Migrants in the International Division of Labour*. Gower. Adershot.
- Dauvergne Catherine (2009): *Making People Illegal: What Globalization means for Migration and Law*. Cambridge. Cambridge University Press.

- De Haas Hein (2009): *Mobility and Human Development*. United Nations Development Programme, Human Development Reports Research Paper 1/2009.
- De Haas Hein (2010), "Migration and Development: A Theoretical Review". *The International Migration Review*, 44 (1): 227-264.
- Dennis P. Jeffery (2008), "Women are Victims, Men Make Choices: The Invisibility of Men and Boys in the Global Sex Trade". *Gender Issues*, 25 (1): 11-25.
- Djajić, S. (1986), "International migration, remittances and welfare in a dependent economy". *Journal of Development Economics*, 21(2): 229–234.
- Doremus Paul (1998): *The Myth of the Global Corporation*. Princeton. Princeton University Press.
- Duez Denis (2008), "L'Europe et les clandestins : la peur de l'autre comme facteur d'integration?". *Politique Européenne*, 3 (26): 97-119.
- Eskola Jari ja Juha Suoranta (1998): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Euroopan muuttoliikeverkosto (2016): *Maahanmuuton tunnusluvut 2015*. Luettu 23.1.2019. Saatavilla: http://www.emn.fi/files/1363/EMN_maahanmuuton_tunnusl_2015_tumma.pdf.
- European Commission (4.2018): *EU-Turkey statement: two years on*. Luettu 28.1.2019. Saatavilla: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180314_eu-turkey-two-years-on_en.pdf.
- European Commission (26.1.2018): *EU budget for the refugee crisis and improving migration management*. Luettu 28.1.2019. Saatavilla: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/162493fe-04a9-11e8-b8f5-01aa75ed71a1>.
- European Parliament (31.8.2016): *Overview of the use of EU funds for migration policies: in-depth analysis*. Luettu 28.1.2019. Saatavilla: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/572682/IPOL_IDA%282016%29572682_EN.pdf.
- Europol (2016): *Migrant smuggling in the EU*. Luettu 21.1.2019- Saatavilla: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/migrant-smuggling-in-eu>.
- Eurostat (1996): *Asylum-seekers in Europe 1985-1995*. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <http://aei.pitt.edu/85131/1/1996.1.pdf>.
- Eurostat (4.3.2016): *Asylum in the EU Member States: Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015: Syrians, Afghans and Iraqis: top citizenships*. Eurostat Press Office. Lehdistötiedote. Luettu 23.11.2018. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>.
- Eurostat (16.3.2017): *Asylum in the EU Member States: 1.2 million first time asylum seekers registered in 2016: Syrians, Afghans and Iraqis continued to be the top citizenships*. Euro-

- tat Press Office. Lehdistötiedote. Luettu 23.11.2018. Saatavilla: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7921609/3-16032017-BP-EN.pdf/e5fa98bb-5d9d-4297-9168-d07c67d1c9e1>.
- Eurostat (10.3.2018): *Asylum in the EU Member States: 650 000 first-time asylum seekers registered in 2017: Syrians, Iraqis and Afghans continued to be the top citizenships*. Eurostat Press Office. Lehdistötiedote. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8754388/3-20032018-AP-EN.pdf/50c2b5a5-3e6a-4732-82d0-1caf244549e3>.
- Eurostat (29.7.2018): *Asylum statistics*. Eurostat Press Office. Lehdistötiedote. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics.
- Eurostat (11.10.2018): *People in the EU: Population Projections*. Saatavilla: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People in the EU %E2%80%93 population projections](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_in_the_EU_%E2%80%93_population_projections). Luettu 15.3.2018.
- EU Integration Expert (15.6.2018): *Europe: Immigration most important issue facing the EU, Eurobarometer says*. European Commission. Luettu 23.11.2018. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/europe-immigration-most-important-issue-facing-the-eu-eurobarometer-says>.
- Foucault Michel (1994): "Truth and Power". Teoksessa Faubion D. James (toim.): *Power: Essential works of Foucault 1954-1984. Volume 3*. Penguin Books. London, sivut: 111-133.
- Foucault Michel (2002): *Archeology of Knowledge*. Routledge. London ja New York. (Alkuperäisteos: *L'archéologie du savoir*, 1969.)
- Foucault Michel (2008): *Le Gouvernement de Soi et des Autres : Cours au Collège de France. 1982-1983*. Gallimard, le Seuil. Lonrai.
- Fisher Stanley (2003), "Globalization and its Challenges", *The American Economic Review*, 93 (2): 1-30.
- Geneven yleissopimus (1951). Yhdistyneet Kansakunnat. Luettu 3.1.2019. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2.
- Gore Charles (2000), "The Rise and Fall of the Washington Consensus as a Paradigm for Developing Countries". *World Development* 28, (5): 789-804.
- Gibney Matthew J. (2013), "Is Deportation a Form of Forced Migration?". *Refugee Survey Quarterly*, 32 (2): 116-129.
- Hall Stuart (1992), "The West & The Rest, Discourse and Power". Teoksessa Stuart Hall ja Bram Gieben (toim.): *Formations of Modernity*. Polity Press, Cambridge, sivut 275-320.
- Harris John R. ja Michael P. Todaro (1970), "Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis". *The American Economic Review*, 60 (1): 126-142.

- Harrison Ann (2006), "Globalization and Poverty". *National Bureau of Economic Research*. NBR Working Paper Series. Cambridge.
- Husa Sari (1995), "Foucault'lainen metodi". *Niin & Näin*, 3. 42-48.
- Häkli Jouni (2008), "Konfliktit ja symbolinen väkivalta – geopolitiikkaa kehon tilassa". *Terra*, 120 (3): 147–157.
- IOM (2017): *World Migration Report 2018*. Geneva. Saatavilla : https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf.
- IOM (23.10.2018): *Migratory trends in the Mediterranean region and policy responses*. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: https://www.google.com/url?sa=t&ret=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwjvWKP11f7fAhVGFSwKHcUiBo0QFjABegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fc.europa.eu%2Fsocial%2FBlobServlet%3FdocId%3D20262%26langId%3Den&usg=AOvVaw30aGdURluvdIwnrXI9J_Zh.
- IOM (2017) : *Four Decades of Cross-Mediterranean Undocumented Migration to Europe: A Review of the Evidence*. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: https://publications.iom.int/system/files/pdf/four_decades_of_cross_mediterranean.pdf.
- Irwin Michael, Troy Blanchard, Charles Tolbert, Alfred Nucci ja Thomas Lyson (2004), "Pourquoi certains ne migrent pas : L'impact du contexte local sur la sédentarité aux États-Unis", *Population*, 59 (5), 653-680.
- Jokinen Arja ja Kirsi Juhila (1999): "Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta". Teoksessa Jokinen Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino. Tampere.
- Juchno Piotr (2007): *Asylum applications in the European Union*. Eurostat. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5285137/KS-SF-07-110-EN.PDF/c95cc2ce-b50c-498e-95fb-cd507ef29e27>.
- Katz Eliakim ja Stark Oded (1986), "Labor Migration and Risk Aversion in Less Developed Countries". *Journal of Labor Economics*, 4 (1): 134-149.
- Khosravi Shahram (2013): "*Laiton*" *matkaaja: Paperittomuus ja rajojen valta*. Gaudeamus, Helsinki.
- Könönen Jukka (2014), *Tilapäinen elämä, joustava työ: Rajat maahanmuuton ja työvoiman prekarisaation mekanismina*. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1661-7/urn_isbn_978-952-61-1661-7.pdf.
- Lee, Everett S. (1966): "A Theory of Migration". *Demography*, 3 (1): 47-57.

- Lever-Tracy Constance ja Michael Quinlan (1988): *A divided working class : ethnic segmentation and industrial conflict in Australia*. Routledge. London.
- Lewis, W. A. (1954), "Economic Development with Unlimited Supplies of Labour". *The Manchester School*, 22 (2): 139–191.
- Lewis J. R. (1986), "International Labour Migration and Uneven Regional Development in Labour Exporting Countries", *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie*, 77 (1): 27–41.
- Lipton M. (1980), "Migration from the Rural Areas of Poor Countries: The Impact on Rural Productivity and Income Distribution". *World Development*, 8 (1): 1–24.
- Luxemburg Rosa (1951): *The Accumulation of Capital*. Routledge. London. (Alkuperäisteos: Die Akkumulation des Kapitals, 1913.)
- OECD (2015): *Is this humanitarian migration crisis different?* Migration Policy Debates. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: <https://www.oecd.org/migration/Is-this-refugee-crisis-different.pdf>.
- OECD (2008): *The Global Competition for Talent: Mobility of the Highly Skilled*. Luettu 23.11.2018. Saatavilla: https://www.oecd-ilibrary.org/employment/the-global-competition-for-talent_9789264047754-en.
- Palidda Salvatore (1999), "La criminalisation des migrants". *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 129: 39–49.
- Papademetriou, D. G. (1985), "Illusions and Reality in International Migration: Migration and Development in post World War II Greece". *International Migration*, 23 (2): 211–224.
- Passaris, C. (1989), "Immigration and the Evolution of Economic Theory". *International Migration*, 27 (4): 525–542.
- Perruchoud Richard ja Jillyanne Redpath-Cross (2011): *Glossary on Migration, 2nd Edition*. IOM International Organization for Migration. Geneva.
- Pehkonen Aini (2006), "Immigrants' paths to employment in Finland". *Finnish Yearbook of Population Research*, 42: 113–128.
- Petras James ja Veltmeyer Henry (2000), "Globalisation or imperialism?", *Cambridge Review of International Affairs*, 14 (1): 32–48.
- Pekkala Kerr Sari (2015), "Havaintoja maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista". *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 111 (4): 494–502.
- Piore Michael J. (1979), *Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Societies*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Pousher Jacob ja Dorothy Manevich (1.8.2017): *Globally, People Point to ISIS and Climate Change as Leading Security Threats*. Pew Research Center. Luettu 14.3.2018. Saatavilla: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/01/global-security-threats/>.

villa: <http://www.pewglobal.org/2017/08/01/globally-people-point-to-isis-and-climate-change-as-leading-security-threats/>.

- Ranis Gustav ja John C. H. Fei (1961), "A Theory of Economic Development". *The American Economic Review*, 51 (4): 533-565.
- Ravallion Martin (2005): *Inequality is Bad for the Poor*. Development Research Group, World Bank. Washington DC.
- Ravenstein, E. G. (1885), "The Laws of Migration". *Journal of the Statistical Society of London*, 48 (2): 167-235.
- Ravenstein, E. G. (1889), "The Laws of Migration, Second Paper". *Journal of the Royal Statistical Society*, 52 (2): 241-305.
- Reuters (7.5.2015): *Italy says may have found ship that carried 900 drowned migrants*. Luettu 12.2.2019. Saatavilla: <https://uk.reuters.com/article/uk-europe-migrants-italy/italy-says-may-have-found-ship-that-carried-900-drowned-migrants-idUKKBN0NS1VN20150507>.
- Rivera-Batiz, F. L. (1982), "International migration, non-traded goods and economic welfare in the source country". *Journal of Development Economics*, 11 (1): 81-90.
- Rodrik Dani ja World Bank (2006), "Goodbye Washington Consensus, Hello Washington Confusion? A Review of the World Bank's "Economic Growth in the 1990s: Learning from a Decade of Reform"". *Journal of Economic Literature*, 44 (4): 973-987.
- Ruiz Isabel ja Carlos Vargas-Silva (2013), "The Economics of Forced Migration". *Journal of Development Studies* 49: 772-784.
- Saarikoski Elsa, Nea Oljakka, Johanna Vanto, Elina Pirjatanniemi, Juha Lavapuro ja Anne Alvesalo-Kuusi (2018): *Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015–2017. Pilottitutkimus 18–34-vuotiaita Irakin kansalaisia koskevista myönteisistä ja kielteisistä päätöksistä*. Turun Yliopisto, Åbo Akademi ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia 2018 (1).
- Sassen Saskia (1988): *The mobility of labor and capital*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Sassen Saskia (1991): *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton University Press. Princeton.
- Sayad, Abdelmalek (2004): *The Suffering of the Immigrant*. Polity Press, Cambridge.
- Schiff Maurice (1994): *How Trade, Aid, and Remittances Affect International Migration*. International Economics Department. World Bank. Washington.
- Scott James C. (1998): *Seeing Like a State*. Yale University Press. New Haven ja Lontoo.

- Schock Katrin, Rita Rosner ja Christine Knaevelsrud (2015), "Impact of asylum interviews on the mental health of traumatized asylum seekers". *European Journal of Psychotraumatology*, 6 (1): 1-10.
- Sen Amartya (1999): *Development as Freedom*. Oxford University Press. New York.
- Sisäministeriö (2013): *Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategia*. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79043/Maahanmuuton%20tulevaisuus%202020%20-%20ty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20ehdotus.pdf>.
- Sisäministeriö (2018): *Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi*. Helsinki. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160444/1%202018%20SM%20T%C3%b6ihin%20Suomeen.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.
- Sjaastad Larry A. (1962), "The Costs and Returns of Human Migration". *Journal of Political Economy*, 70 (5): 80-93.
- Skeldon Ronald (2011), "Migration Transitions Revisited: Their Continued Relevance for The Development of Migration Theory". *Population, Space and Place*, 18 (2): 154–166.
- Smith Adam (2002): "Kansojen varallisuus : tutkimus sen luonteesta ja syistä". WSOY Helsinki. (Alkuperäisteos: An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations, 1776.)
- Speare Alden, Frances Kobrin ja Ward Kingkade (1982), "The Influence of Socioeconomic Bonds and Satisfaction on Interstate Migration". *Social Forces*, 61 (1), 551-574.
- Special Eurobarometer 469 (13.4.2018): *Integration of immigrants in the European Union*. Luettu 18.1.2019. Saatavilla: https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2169_88_2_469_ENG/resource/02026c58-4593-484d-80a9-4d88807ba4a0.
- Standard Eurobarometri 88 (2017): *Kansalaismielipide Euroopan Unionissa, Kansallinen raportti*. Luettu 18.1.2019. Saatavilla: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwirwaqr_vffAhVDZCwKHXD0AFcQFjAlegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fcommfrontoffice%2Fpublicopinion%2Findex.cfm%2FResultDoc%2Fdownload%2FDocumentKy%2F81914&usg=AOvVaw07TW5pCTyCiUw9L8-D_12p.
- Standard Eurobarometer 83 (2018): *Public Opinion in the European Union, first results*. Luettu 18.1.2019. Saatavilla: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb83/eb83_first_en.pdf.
- Standard Eurobarometer 89 (2018): *Public Opinion in the European Union, first results*. Luettu 18.1.2019. Saatavilla: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiO2ovG8_bfAhXBlosKHbF4CRsQFjABegQICRAC&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fcommfrontoffice%2Fpublicopinion%2Findex.cfm%2FResultDoc%2Fdownload%2FDocumentKy%2F81914&usg=AOvVaw07TW5pCTyCiUw9L8-D_12p.

- Stark Oded (1991): *The Migration of Labor*. Cambridge ja Oxford. Blackwell.
- Stark Oded ja David E. Bloom (1985), "The New Economics of Labor Migration". *The American Economic Review*, 75 (2): 173-178.
- Stark Oded, Christian Helmenstein ja Alexia Prskawetz (1997), "A brain gain with a brain drain". *Economic Letters*, 55: 227–234.
- Stark Oded ja Levhari David (1982), "On Migration and Risk in LDCs". *Economic Development and Cultural Change*, 31 (1): 191-196.
- Stern, Nicholas (2006): *The Economics of Climate Change*. *Stern review*. London. Luettu 26.4.2019. Saatavilla:
https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100407172811/http://www.hm-treasury.gov.uk/stern_review_report.htm sekä kirjana: Cambridge University Press (2007).
- Stiglitz Joseph E. (2004): *Globalisaation sivutuotteet*. Like. Helsinki. (Alkuperäisteos: Globalization and its discontents, 2002.)
- STT (2019): *Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus*. Luetu 10.1.2019. Saatavilla:
<https://stt.fi/tyylikirja/sanastot/juridisia-termeja/maahanmuutto-pakolaisuus-siirtolaisuus/>.
- Suomen Pakolaisapu (2019): *Sanasto*. Luetu 3.1.2019. Saatavilla:
<https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>.
- Suoninen Eero (1999): *Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen*. Teoksessa Jokinen Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino. Tampere.
- Keely Charles B. and Tran Bao Nga (1989), "Remittances from Labor Migration: Evaluations, Performance and Implications". *The International Migration Review*, 23 (3): 500-525.
- Korkiasaari Jouni (1989): *Suomalaiset maailmalla: Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset entisaajoista tähän päivään*. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.
- Maasilta Mari (2012): *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*. Tampere University Press. Tampere.
- Malkki Liisa (1992), "National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity among Scholars and Refugees". *Cultural Anthropology*, 7 (1): 24–44.
- Malkki Liisa (1995), "Refugees and Exile: From "Refugee Studies" to the National Order of Things". *Annual Review of Anthropology*, 24: 495-523.

- Marešová Petra, Hana Mohelská ja Kamil Kuča (2015), "Economics Aspects of Ageing Population". *Procedia Economics and Finance*, 23: 534-538.
- Marx Karl (1974): *Pääoma 1: Kansantaloustieteen arvostelua*. Kustannus Edistys. Moskova. (Alkuperäisteos: *Das Kapital: Kriitik der Politischen Ökonomie* 1867.)
- Massey Douglas, Joaquín Arango, Hugo Graeme, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino ja J. Edward Taylor (1993), "Theories of International Migration: A Review and Appraisal". *Population and Development Review*, 19 (3): 431-466.
- Massey Douglas, Joaquín Arango, Hugo Graeme, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino, Edward J. Taylor (1998): *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Clarendon Press. Oxford.
- Media Audit Finland (21.6.2018): *LT ja JT tarkastustilasto 2017*. Luettu 17.1.2018. Saatavilla: <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/06/LTtilasto2017-1.pdf>.
- Miettinen Anneli (2015): *Miksi syntyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia*. Perhebarometri 2015. Väestöliitto. Helsinki.
- Myers David G. ja Helmut Lamm (1976), "The Group Polarization Phenomenon". *Psychological Bulletin*, 83 (4): 602-627.
- Myrdal Gunnar (1957): *Rika och fattiga länder*. Tidens Förlag. Stockholm.
- Mönks Joost, Gilles Carbonnier, Aude Mellet ja Leo de Haan (2017), "Towards a Renewed Vision of Development Studies". *International Development Policy, Revue internationale de politique de développement*, 8, (1).
- Ngai Mae M. (2004): *Impossible subjects : illegal aliens and the making of modern America*. Princeton. Princeton University Press.
- Nordås Ragnhild ja Nils Petter Gleditsch (2007), "Climate Change and Conflict". *Political Geography*, 26 (6), 627-638.
- Nieminen Tarja, Hanna Sutela, ja Ulla Hannula (2015): *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. THL, Tilastokeskus. Helsinki.
- OECD (2012): *Perspectives des migrations internationales 2012*. Saatavilla : <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/8112072e.pdf?expires=1521469547&id=id&accname=ocid177564&checksum=CF21167D9472B61A088835289B3027B5>.
- Potter Jonathan ja Margaret Wetherell (1987): *Discourse and Social Psychology; Beyond Attitudes and Behaviour*. Sage. London, Thousand Oaks, New Delhi.
- Taylor J. Edward (1999), "The New Economics of Labour Migration and the Role of Remittances in the Migration Process". *International Migration*, 37 (1): 63-88.

- Tilastokeskus (14.4.2016): *Syntyneet*. Luettu 15.11.2018. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/synt/2015/synt_2015_2016-04-14_tie_001_fi.html.
- Tilastokeskus (27.4.2018): *Syntyneiden määrän väheneminen kiihtyi*. Luettu 15.11.2018. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/synt/2015/synt_2015_2016-04-14_tie_001_fi.html.
- Tilastokeskus (29.03.2018): *Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Liitetaulukko 3. Väestöllinen huoltosuhde maakunnittain 1997–2017*. Luettu 15.11.2018. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/vaerak/2017/vaerak_2017_2018-03-29_tau_003_fi.html.
- Tilastokeskus (1.10.2019): *Väestö*. Luettu 23.11.2018. Saatavilla: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html.
- Tilastokeskus (26.6.2018): *Väestön ennakkotilasto*. Helsinki. Luettu 23.11.2018. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/vamuu/2018/06/vamuu_2018_06_2018-07-26_fi.pdf.
- Tilastokeskus (16.11.2018): *Nuorten määrä uhkaa vähentyä huomattavasti syntyvyyden laskusta johtuen*. Luettu 22.1.2019. Saatavilla: http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_fi.html?ad=notify.
- Todaro Michael P. (1969), “A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries”. *The American Economic Review*, 59 (1): 138-148.
- Todaro Michael P. ja Lydia Maruszko (1987), “Illegal Migration and US Immigration Reform: A Conceptual Framework”. *Population and Development Review*, 13 (1): 101-114.
- Turton David (2003): “Refugees and “Other Forced Migrants””. *RSC Working Paper No. 13*. University of Oxford. Oxford.
- UNDP (2009): *Human Development Reports. Overcoming barriers: Human mobility and development*. Luettu 26.3.2019. Saatavilla: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/269/hdr_2009_en_complete.pdf,
- UNHCR (2013): *Beyond Proof - Credibility Assessment in EU Asylum Systems*. Luettu 5.1.2019. Saatavilla: <http://www.unhcr.org/51a8a08a9.html>.
- UNCHR (2018 a): *Desperate Journeys: Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe’s Borders*. Luettu 23.1.2019. Saatavilla: <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/>.
- UNHCR (2018 b): *Global Trends 2017: Forced Displacement in 2017*. Luettu 4.3.2019. Saatavilla: <https://www.unhcr.org/5b27be547.pdf>.
- UNCHR (2019): *Mediterranean Situation*. Luettu 22.2.2019. Saatavilla: <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>.
- United Nations (2017a): *World Population Prospects: The 2017 Revision. Key Findings and Advance Tables*. Luettu 15.3.2018. Saatavilla: https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf.

- United Nations (2017b): *International Migration Report: Highlights*. Department of International and Social Affairs. New York. Luettu 23.1.2019. Saatavilla: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf.
- Universal Declaration of Human Rights (1948). United Nations. Luettu 4.4.2019. Saatavilla: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>.
- Werz Michael ja Max Hoffman (12.4.2016), "Europe's twenty-first century challenge: climate change, migration and security". *European View*, 15 (1): 145-154.
- Wimmer Andreas ja Nina Glick Schiller (2002), "Methodological nationalism and beyond: nation-state building, migration and the social sciences". *Global Networks*, 2 (4): 301-334.
- Wimmer Andreas ja Nina Glick Schiller (2003), "Methodological Nationalism, the Social Sciences, and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology". *International Migration Review*, 37 (3): 576-610.
- Van Dijk Teun A. (2008): *Discourse and Power*. Palgrave Macmillan. Houndmills. Basingstoke, Hampshire, New York.
- Vaittinen Risto ja Reijo Vanne (2015), "Väestörakenne ja Suomen talouskehitys". *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 111 (3): 396-415.
- Nankani Gobint (2005): *Economic Growth in the 1990s : Learning from a Decade of Reform*. The World Bank. Washington.
- World Bank (2018): *Refugee population by country or region of origin*. Luettu 21.1.2019. Saatavilla: https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG.OR?end=2017&name_desc=true&start=1990&view=chart.
- World Bank (2017): *Migration and Development Brief 28*. Luettu 7.11.2018. Saatavilla: <https://www.knomad.org/sites/default/files/2017-12/Migration%20and%20Development%20Report%202012-14-17%20web.pdf>.
- World Bank (16.11.2017): *Migration and Remittances Data*. Luettu 4.11.2019. Saatavilla: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data>.
- World Bank (2018): *Poverty and Shared Prosperity 2018: Piecing Together the Poverty Puzzle*. Washington. Luettu 22.11.2018. Saatavilla: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30418/9781464813306.pdf>.
- Widdowson H. G. (1995), "Discourse analysis: a critical view". *Language and Literature*, 4 (3): 157-172.
- Wetherell ja Potter (1992): *Mapping the language of racism. Discourse and the legitimization of exploitation*. Columbia University Press, New York.

Xiang Biao (2016), *Emigration Trends and Policies in China: Movement of the Wealthy and the Highly Skilled*. Migration Policy Institute. Luettu 26.4.2019. Saatavilla:
<https://www.migrationpolicy.org/research/emigration-trends-and-policies-china-movement-wealthy-and-highly-skilled>.

Zelinsky Wilbur (1971), "The Hypothesis of the Mobility Transition". *Geographical Review*, 61 (2): 219-249.

Zlotnik Hania (1999), "Trends of International Migration since 1965: What Existing Data Reveal". *International Migration*, 37 (1): 21-62.